

Verslag van de vergadering van de Statencommissie Bestuur en Financiën (gedeeltelijk samen met de Statencommissie Economie en Mobiliteit), gehouden op woensdag 08 april 2009 van 17.00 uur tot 24.00 uur in de Statenzaal van het Provinciehuis te Groningen.

Aanwezig: dhr. H. Staghouwer (ChristenUnie, voorzitter), mw. Beckerman (SP), dhr. P.H.R. Brouns (CDA), dhr. Haasken (VVD), dhr. M.J. Jager (CDA), mw. A.G. van Kleef-Schrör (CDA), dhr. E.J. Luitjens (VVD), mw. W.J. Mansveld (PvdA), dhr. J. Meesters (VVD), dhr. W.J. Moorlag (PvdA), dhr. Oosterhaven (burgercommissielid PvhN), dhr. W. van der Ploeg (GroenLinks), dhr. I.J.J. Rijzebol (CDA), dhr. R. Sangers (SP), mw. G. van der Sluis-Huisman (ChristenUnie), dhr. R. Stevens (ChristenUnie), mw. L. van der Tuin (CDA), dhr. P.G. de Vey Mestdagh (D66), mw. L. Veenstra (SP), mw. A.A. Waal (burgercommissielid VVD), dhr. T.J. Zanen (PvhN).

Afwezig: mw. A.A.H. Hazekamp (PvdD).

Voorts aanwezig: dhr. M.A.E. Calon (gedeputeerde), dhr. R.A.C. Slager (gedeputeerde), dhr. Schrikkema (ambtelijke bijstand), dhr. J.M.C.A. Berkhout (griffier), mw. A.L. Meeske (secretaris), dhr. Th. Poggemeier (Verslagbureau Groningen).

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom op deze vergadering van de commissie Bestuur en Financiën.

Hij deelt mee dat berichten van verhindering zijn binnengekomen van dhr. Van den Berg (cdk), dhr. Gerritsen (gedeputeerde) vanwege een werkbezoek aan China en mw. Hazekamp (PvdD). Dhr. Jager zal iets later aanwezig zijn.

Ten aanzien van het toegevoegde onderwerp STAR zal dhr. Slager als vervanger optreden van dhr. Gerritsen. Als nieuw lid van deze commissie wordt mw. Veenstra (SP) welkom geheten.

2. Regeling van werkzaamheden

- voorstellen vreemd aan de orde van de dag

De **voorzitter** meldt dat de fractie van de VVD heeft verzocht om het advies van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rvf) toe te voegen aan de agenda. De voorzitter stelt voor om dit agendapunt in te voegen voorafgaand aan het agendapunt over Essent en aldus wordt besloten. Ook de brief d.d. 03-04-2009 van GS over dit onderwerp zal hierbij kunnen worden betrokken

Voorts wordt besloten om het agendapunt over de STAR als eerste bespreekpunt aan de orde te hebben.

De commissieleden hebben op 01-04-2009 een brief ontvangen over de stand van zaken met betrekking tot de kredietcrisis. De voorzitter stelt voor om deze brief aan de agenda toe te voegen als ingekomen stuk en aldus wordt besloten.

Gisteren is per email een brief verstuurd van het UMCG inzake het voorkeurstracé vanlijn 1. Deze brief die bovendien alsnog op papier wordt verspreid, wordt betrokken bij agendapunt 10.

De voorzitter stelt voor om de brief van GS d.d. 01-04-2009, betreffende de eindafrekening van de Stichting Stadskanaal Rail, de STAR, toe te voegen aan de agenda en aldus wordt besloten.

Voorts heeft men een brief, d.d. 03-04-2009, ontvangen betreffende de beantwoording vragen Essent en deze brief kan men betrekken bij het betreffende agendapunt.

Tot slot is nog een brief uitgedeeld inzake de splitsing van energiebedrijven en de vragen van dhr. Brouns. Deze brief kan bij het betreffende agendapunt worden betrokken.

- vaststellen van de agenda

Met bovengenoemde aanvullingen wordt de agenda vastgesteld.

De **voorzitter** refereert aan het werkbezoek dat is gebracht aan Winschoten. Er staat een nieuw werkbezoek op de agenda aan de DEAL-gemeenten. Het voorstel is nu om er 3 juni aanstaande van te maken tussen 13.30 en 16.00 uur. Een probleem is dat de commissie Economie en Mobiliteit diezelfde dag eerder begint, namelijk om 15.00 uur. De leden die dit aangaat, zullen er rekening mee moeten houden.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) is enigszins verrast, daar hedenochtend in de commissie Omgeving en Milieu is aangekondigd dat er een presentatie door dezelfde gemeenten is aangekondigd over het wonendossier. Is het handig om een en ander met elkaar te combineren?

De **voorzitter** antwoordt dat dit hem niet bekend is en dat de mogelijkheid zal worden onderzocht om deze bijeenkomsten in elkaar te schuiven. Deze commissie zal in ieder geval trachten gestalte te geven aan haar voornemen om een werkbezoek te brengen aan de DEAL-gemeenten. Vandaar het voorstel om dit te laten plaatsvinden op 3 juni aanstaande.

Bespreekstuk

9. Onderzoeksopzet Blauwe Stad en overleg met de commissie Alders, Bakker, Doets

De **voorzitter** verwelkomt de leden van de commissie Alders, Bakker, Doets. De commissie heeft een onderzoeksopdracht gekregen en stelt het op prijs geïnformeerd te worden over alle zaken die deze commissie hen wil aanreiken. Er is reeds voorwerk verricht, maar het is goed dat men met elkaar van gedachten wisselt, zodat het onderzoek op een goede wijze kan plaatsvinden. Alvorens deze gedachteswisseling plaatsvindt, zal eerst dhr. Calon, op zijn verzoek, het woord voren.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) deelt mee dat hij een drietal mededelingen wil doen die tevens op papier staan en kunnen worden verspreid.

- 1) De afgelopen tijd is er één functionaris werkzaam geweest die zowel de publieke als de private functies vervulde. Het College denkt dat het van belang is dat hierin een scheiding wordt aangebracht en dat twee functionarissen moeten worden aangesteld. Dit is in goed overleg met de private kant besproken. Momenteel wordt gezocht naar een directeur voor de publieke kant.
- 2) De uittredingskwestie BAM/Ballast. De betreffende stukken zijn opgevraagd en uiteindelijk zijn die ook ontvangen. Daaruit blijkt dat in beginsel wordt voldaan aan de door het College gestelde voorwaarden, maar pas op 31-12-2011 kan worden vastgesteld of aan die voorwaarden is voldaan. Het College zal een brief doen uitgaan naar beide uitgetreden partijen om zijn positie te markeren.
- 3) Er is een OBS (Overeenkomst Blauwe Stad). Art. 5 impliceert dat als de woningmarkt instort, de risico's en de daaruit voortvloeiende verliezen niet bij één partij terecht moeten komen. Op basis van die clausule hebben de OM en Koop Holding het College een brief gestuurd, inhoudende dat zij art. 5 van het monitoringsysteem inroepen en dat zij overleg willen met het College. Hangende de uitkomst van dat overleg zou men niet verplicht zijn tot (volledige) aflossing aan de provincie. Op 1 april zou men zaken moeten melden, conform de afspraken 1 t/m 14. Het College zal een brief opstellen waarin zal worden aangekondigd dat dit enerzijds juridisch zal worden getoetst en anderzijds dat de provincie haar rechten voorbehoudt en bereid is tot overleg, want duidelijk is dat de situatie op de woningmarkt is veranderd. Het is de vraag of de provincie dat overleg alleen met deze twee partijen moet voeren of dat de commissie daarbij betrokken kan worden. Dit laats-

te heeft de voorkeur van de gedeputeerde. Voor de exacte formulering van zijn mededelingen verwijst dhr. Calon naar hetgeen hij op papier heeft gesteld dat inmiddels is uitgedeeld.

De **voorzitter** schetst de achtergrond van de commissie. De commissie is gevraagd om te kijken naar de meest optimale vorm van samenwerking tussen de publieke en private partijen. Het zou goed zijn om daarop in te zoomen.

Dhr. **Brouns** (CDA) begint bij waarmee dhr. Calon zijn mededelingen afsloot. Nu de situatie is zoals zij is en de commissie aan het werk gaat met nadrukkelijk als achtergrond dat beide partijen deze commissie aan het werk zetten, is het goed om deze vraag aan de commissie voor te leggen. Misschien kan daaraan nog een andere vraag gekoppeld worden. Er is in de Staten een motie aangenomen waarin aan het College is gevraagd om richting OM na te gaan in hoeverre er een termijn gesteld kan worden aan de realisatie van de 40 woningen in het Dorp. Wellicht kan ook deze vraag worden meegenomen. Dit heeft ook alles te maken met de woningbouwmarkt en het monitoringsysteem dat nu wordt ingeroepen.

Verder heeft de CDA-fractie een viertal andere vragen ingediend waarvan dhr. Brouns aanneemt dat de commissie die nu aan de slag gaat, daarvan kennis heeft genomen. Mochten er vragen over de vragen zijn, hoeft men niet te aarzelen om deze te stellen in de richting van de CDA-fractie.

Dhr. **Luitjens** (VVD) haakt aan bij de mededelingen van dhr. Calon. Het lijkt hem niet meer dan logisch dat de commissie op de een of andere manier wordt betrokken bij punt 3) van dhr. Calon. Uiteindelijk gaat het erom hoe je het project de Blauwe Stad met het huidige concept en kwaliteitsniveau tot een goed einde brengt wat betreft het te bouwen deel. Iedereen weet welke problematiek er op dit moment in de bouwwereld speelt en ook dat de Blauwe Stad een bepaald segment vertegenwoordigt waarin het niet gemakkelijk opereren is. Dit is de belangrijkste boodschap die de VVD-fractie de commissie op dit moment wil meegeven.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) merkt op dat in dit Huis heel intensief en expliciet is gediscussieerd is over de samenwerking met private partijen. De laatste mededeling van de gedeputeerde geeft tevens de zorg aan van de GroenLinks-fractie. Het is logisch dat vanuit de onderzoekscommissie een belangrijke insteek zal zijn hoe de risicobeheersing en risicoverdeling in de toekomst zou kunnen zijn. Wat de GroenLinks-fractie betreft zou tot een verbreding, hoe lastig ook, moeten worden gekomen vanuit de gedachte die al vanaf het begin van het project leeft, namelijk dat je zo'n project alleen gezamenlijk tot een goed einde kunt brengen.

In de huidige periode van economische recessie en bouwstop dient er toch beweging in en rondom de Blauwe Stad te zijn. Er zijn reeds verschillende opties voorbij gekomen. Een daarvan is het bouwen in het Dorp, zoals met Koop is afgesproken. De CDA-fractie refereerde er al aan. Een andere optie is bijvoorbeeld een woonzorgcentrum en dan misschien niet in, maar wel rond de Blauwe Stad. Een bungalowconcept is genoemd en ook toeristische concepten en wat de GroenLinks-fractie betreft dient dit niet expliciet in de Blauwe Stad te geschieden, dat wil zeggen, het moet niet een soort Esonstad zijn in het Dorp. Dat is hier in de Staten ook al eerder benoemd.

Men zou ook kunnen denken aan de Ring Blauwe Stad. De vraag is of dit na 2010 niet versterkt moet worden doorgezet. Ook is het behoud van het merk van de Blauwe Stad van belang. Dan zou men kunnen denken aan het organiseren van evenementen. Dit zijn misschien geen aspecten waar de onderzoekscommissie zich heel expliciet mee zou moeten bezighouden, maar als het gaat om een samenwerkingsmodel, zou het model niet moeten resulteren in een model dat onvoldoende voorwaarden schept voor dat soort ontwikkelingen.

Bij het bezoek aan de gezamenlijke gemeenteraden is expliciet gesproken over een wat prominentere rol van gemeenten en gemeenteraden, mede vanuit de insteek van de bestemmingsplannen. GroenLinks is er voor om dat te doen, alleen hoort er ook een deelname in het risico bij. Daar zijn de gemeenten niet direct voor, maar het is wel iets dat nader onderzocht zou kunnen worden.

Het incorporeren van de Blauwe Stad, met name het woningbouwsegment, in het totale regionale woningbouwsegment, is wat dhr. Van der Ploeg betreft ook een onderwerp. Er wordt vaak gezegd dat dit project niet mag concurreren met locaties in de regio. Echter, als je de locaties in de regio bekijkt, is het omgekeerde ook wel eens het geval. Op Eexterhaven staat bijvoorbeeld een aantal villa's die rechtstreeks concurreren met het niveau van de Blauwe Stad. Het denken over de Blauwe Stad moet niet teveel een soort 'eilanddenken' worden. Het zou een element kunnen zijn waarover met gemeenten gesproken kunnen worden.

Tot slot. Er dient een exit-strategie te zijn voor de provincie, zodat de provincie op het laatst niet met allerlei staartjes zit in trajecten zonder dat duidelijk is hoe en wanneer dat eindigt. Dat is ook

een belangrijk element.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) stelt dat het wezen waar het om gaat is dat vanuit de provincie de doelstellingen die gesteld zijn met betrekking tot de Blauwe Stad, gerealiseerd worden. Dat is het belangrijkste aspect voor de opdracht die aan de commissie moet worden meegegeven.

Wat D66 betreft kunnen daarvoor meerdere scenario's worden geschetst en kunnen de termijnen voor realisatie in die scenario's verschillen, maar met inachtneming van de gestelde doelstellingen binnen realistische opties voor de provincie qua financiering en risico's.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) stelt dat het bij de Blauwe Stad gaat om een dubbele doelstelling.

Een publieke doelstelling, namelijk het realiseren van een bepaald maatschappelijk rendement in de termen van een impuls voor de koopkracht van de bewoners in het gebied, tegelijkertijd met de stapeling van een aantal rode, blauwe en groene functies en een bepaalde gebiedsontwikkeling. Tezelfdertijd is er een private partij die een fatsoenlijke *business case* wil realiseren. In het licht van de mededelingen van de gedeputeerde lijkt het nu zo te zijn dat de private partijen en de publieke partijen elkaar in de wielen lijken te rijden. In art. 15 van de onlangs gesloten overeenkomst wordt continuïteit benadrukt. Dhr. Moorlag denkt dat continuïteit in de samenwerking ook aandacht verdient. In hoeverre kan er op een bestendige wijze worden samengewerkt? Een aantal geschillen en verschillen van inzicht is met de overeenkomst gepacificeerd, maar het risico dat er nieuwe geschillen of verschillen van opvatting gaan ontstaan is bepaald niet uitgesloten. Dhr. Moorlag is benieuwd hoe de commissie daar tegenaan kijkt en hij zou graag zien dat de commissie dit meeneemt in de *scope* van het onderzoek.

Een tweede punt is de spanning tussen het handhaven van de kwaliteit van het gebied en het realiseren van een *business case*. De vraag is hoe de commissie dat deel van de opdracht ziet en hoe zij aankijkt tegen de spanning die daarin verborgen zit.

Het derde is et volgende. Het gaat om een meer open vraag aan de commissie. Op basis van art. 15 wordt de opdracht aan de commissie verleend. Graag hoort dhr. Moorlag hoe de commissie denkt in te vullen en hoe de werkwijze is die zal worden gehanteerd. Wat verwacht de commissie op enig moment te kunnen presenteren qua reikwijdte?

Mw. **Veenstra** (SP) merkt op dat het wat lastig is om in de voetsporen te treden van Kees Swagerman als het gaat om de Blauwe Stad. De onderzoeksopdracht lijkt steeds breder te worden en wat de SP betreft, wordt die mogelijk nog iets breder. Het gaat om een wat principiële vraag. Kijk nu eens naar de ervaringen met een project als de Blauwe Stad als het gaat om een publiekprivate samenwerking. Welke lering kan men daaruit voor mogelijk nieuwe projecten in de toekomst trekken?

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissie.

Dhr. **Alders** merkt op dat hij aan de vragen van de leden van de commissie kon merken dat men van mening is dat de commissie al een heel eind op schot is. De eerlijkheid gebiedt hem te zeggen dat de commissie zojuist met haar opdrachtgevers heeft gesproken. Daarbij heeft zij getracht 'achter artikel 15 te kijken'.

Het tweede punt is dat iedereen spreekt over de oorspronkelijke doelstellingen en hoe die overeind gehouden kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om het kwaliteitselement. Uit alle gesprekken blijkt dat dit belangrijk is. Tevens moet worden vastgesteld dat dit is opgeschreven in een ander tijdsgewricht en dat de omgang daarmee onder de opdracht valt.

Wat is er inmiddels gebeurd? Welke omstandigheden zijn er en in hoeverre heeft men waarmee rekening kunnen houden? Vallen daar de Blauwe Stad-formules onder? Dit zijn zaken waarvan getracht wordt om deze boven water te krijgen en daarvan zal de vraag van de samenwerking worden afgeleid. Over samenwerking zijn boekenkasten vol geschreven. Op de eerste plaats gaat het om partijen die met elkaar iets tot stand wilden brengen. De omstandigheden waaronder dat aan het gebeuren is, zijn zodanig dat dit niet van een leien dakje loopt. De commissie zal proberen er achter te komen wat daarvan de oorzaken zijn en waar dat toe zou moeten leiden. De opdracht is zodanig breed dat dit kan. Gaat het dan alleen over gisteren om na te gaan wat er tot vandaag is gebeurd en wat zou dat moeten betekenen voor de samenwerking? Dat lijkt niet de juiste aanpak. Het zit ook in de gestelde vragen, maar hoe gaat het verder? Men moet ook durven toekomstgericht te zijn en daarbij hoort op voorhand wat je kunt leren van wat er eerder is gebeurd. Het getuigt altijd van wijsheid om een lerende organisatie te zijn. In die zin kan de commissie alleen opnemen wat de achtergrond van het gebeuren is.

Dhr. Alders meldt dat de commissie de vragen van het CDA op papier heeft ontvangen. Deze commissie Bestuur en Financiën wil graag de bevindingen van de onderzoekscommissie kennen en

dat is voor de laatste geen probleem. Evenwel zal men begrijpen dat aan de opdrachtgevers wordt gerapporteerd. Daarna zal door hen worden bekeken of het op te stellen rapport integraal bij deze commissie terecht komt. Het spreekt vanzelf dat een poging wordt gewaagd om voor 1 juli 2009 te rapporteren, maar het zal noodzakelijk zijn om met alle betrokkenen intensieve gesprekken te voeren over de ziel van de samenwerking om aan de hand daarvan na te gaan welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd.

De **voorzitter** vraagt of men vanuit de commissie nog behoefte heeft om meer zaken aan te reiken.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) begrijpt dat de commissie eerst veel werk heeft te verzetten. Inzake de breedte van het onderzoek wordt door de SP gezegd dat het nog veel breder moet worden getrokken en dat lijkt dhr. Van der Ploeg niet handig. Er ligt een concrete samenwerking voor en die samenwerking, die PPS-constructie, dient onderzocht te worden, zoals ook contractueel vastligt.

Verder deelt dhr. Van der Ploeg het volgende mee. Vanuit de provinciale volksvertegenwoordiging is gesproken is met de gemeenten, i.c. de deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling. Dhr. Van der Ploeg heeft de indruk, maar is er niet zeker van, dat de onderzoekscommissie ook met hen zal spreken. In ieder geval is er vanuit de gemeenteraadsleden wel belangstelling voor.

Dhr. **Alders** meldt dat dit laatste de commissie ter kennis is gekomen in het eerder gevoerde gesprek. Vervolgens wordt het schema van de gesprekken gemaakt en het lijkt heel logisch dat, als de Gemeenschappelijke Regeling als een der partijen aangeeft om dat gesprek te willen, ook met de deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling en dus met gemeenteraadsleden zal worden gesproken.

Inzake het eerste punt antwoordt dhr. Alders dat de vraag wat je kunt leren van de eerste fase wel een belangrijke vraag is, maar dat het hier niet gaat om een brede exercitie. De opdracht van de commissie valt niet samen met een leeropdracht Publiek-Private Samenwerking. De opdracht is overigens wel heel breed, want er staat ongeveer dat alle mogelijkheden kunnen worden onderzocht, maar begrepen zal worden hoe de opdracht zal worden uitgevoerd.

Dhr. **Sangers** (SP) reageert op de opmerking van dhr. Van der Ploeg en het antwoord van dhr. Alders. Hij verwacht dat onderzocht wordt hoe partijen zich verhouden als het gaat om de ontwikkelingen inzake de Blauwe Stad. Dan kijk je naar knelpunten. Dan kunnen dat knelpunten zijn van praktische aard die specifiek gebonden zijn aan deze situatie, maar het kunnen ook knelpunten zijn van een meer principiële aard. De vraag van de SP heeft met name betrekking op het laatste, namelijk dat de commissie ook daar oog voor heeft en dat in die zin lering wordt getrokken uit de ervaringen, mede met het oog op eventuele andere projecten in de toekomst.

De **voorzitter** concludeert dat daarover geen misverstand bestaat en dat het punt voldoende is besproken. Hij bedankt de commissie voor haar komst en wenst haar veel succes met haar werk. Het rapport wordt met interesse tegemoet gezien.

3. Gelegenheid tot spreken voor niet-Statensleden (m.b.t. geagendeerde onderwerpen)

Er zijn geen insprekers.

4. Vaststelling verslag Statencommissie Bestuur en Financiën van 4 maart 2009.

Het verslag Statencommissie Bestuur en Financiën van 4 maart 2009 wordt ongewijzigd vastgesteld. Naar aanleiding van het verslag worden geen opmerkingen gemaakt.

5. Toezeggingenlijst

Toezegging 1

Deze toezegging kan worden geschrapt in verband met een toegezonden stuk over het onderwerp.

Toezegging 2

Deze toezegging is nog niet vervuld en blijft staan

Toezegging 3

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) merkt op dat deze toezegging is gedaan op de vorige commissievergadering, waarna een uitvoerige behandeling in de Staten is gevolgd waarbij uitvoerige conclusies zijn getrokken. De gedeputeerde stelt voor de toezegging te schrappen.

De **voorzitter** concludeert dat de toezegging van de lijst kan worden afgevoerd.

6. Mededelingen

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) heeft drie mededelingen, te weten:

- 1) Financiën en de IJslankwestie. Reeds eerder is gemeld dat het geld van Kaupthing terug is gekregen en het traject om het geld dat is uitgezet bij Landsbanki terug te krijgen, loopt. De commissie heeft daarover een brief ontvangen, inhoudende dat bij de Jaarrekening een voorziening wordt getroffen.
Van de Nederlandsche Bank is nu bericht ontvangen dat de provinciale aanvraag met betrekking tot een vergoeding vanuit het depositogarantiestelsel is goedgekeurd. Een pikant detail is dat de provincie geen particulier is en dat de provincie, in plaats van € 100.000, € 20.887,- krijgt, welk bedrag inmiddels is ontvangen.
- 2) Op 26 maart is een brief ontvangen van de Stichting SLB. Het SNN betreft de Regiovisie, de regiotram en de stichting SLB. Van het DB SNN is al een brief ontvangen dat men akkoord is met de verdeling van de risico's. De kwestie inzake de regiotram was al in de contracten geregeld en de Stichting SLB verklaart nu ook dat men het eens is met de voorgestelde risicoverdeling. De Regiovisie praat er nog over onder leiding van mw. Haarsma, gedeputeerde van de provincie Drenthe. De signalen zijn positief, maar een en ander dient nog formeel afgeregeld te worden.
- 3) De rating van Barclays is zeer recent verlaagd. De provincie Groningen heeft er een financieel product liggen en het Treasury Statuut bepaalt dat, indien de rating naar beneden wordt bijgesteld en onder de vastgelegde norm zakt, bekeken moet worden op welke termijn de overeenkomst kan worden beëindigd.
Nu loopt de overeenkomst op 25 mei aanstaande af. De daling van de rating is niet zodanig dat er reden is tot paniek. GS hebben daarom besloten om het Treasury Statuut op dit punt niet te volgen en wijken daarbij af van de daarin vervatte regels.

De **voorzitter** concludeert dat verder geen mededelingen worden gedaan.

7. Rondvraag

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt of het College de commissie op de hoogte kan stellen van de ontwikkelingen bij het OV.

De **voorzitter** concludeert dat deze vraag die bestemd is voor dhr. Bleker, opnieuw gesteld zal worden als dhr. Bleker aanwezig is.

Dhr. **Sangers** (SP) refereert aan de Statenbreed aangenomen motie betreffende de toepassing van de Balkenende-norm in de provinciale subsidieverordening. Nu is zojuist de planning ontvangen van de Statenstukken tot de zomer en daarbij heeft dhr. Sangers een voorstel gemist van het College met betrekking tot dit onderwerp, terwijl dat nadrukkelijk in de motie werd verzocht. Hij is benieuwd naar de stand van zaken daarin. Is het op de rit gezet? Wanneer kan de commissie een concreet voorstel tegemoet zien?

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat het op de rit is gezet. Het antwoord op de tweede vraag naar de datum waarop een voorstel wordt gedaan, zal bij het verslag worden gegeven¹. Vervolgens

¹ Ontvangen reactie voor bij het verslag:

"Binnenkort ontvangen uw Staten een brief met betrekking tot de aanpak van de uitvoering van de motie."

informeert dhr. Calon dat de bestaande situaties in stand blijven en dat aan het verzoek zal worden voldaan in nieuwe situaties. Zo zal de motie worden geïmplementeerd.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) vraagt of het niet zo is dat bij de Jaarrekening wordt gerapporteerd over de uitvoering van moties.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) bevestigt dat, maar er werd expliciet gevraagd wanneer een en ander wordt ingezet. Het zou flauw zijn om te zeggen dat maar op de Jaarrekening moet worden gewacht.

Dhr. **Sangers** (SP) stelt in reactie op dhr. Moorlag dat in de motie uitdrukkelijk werd verzocht om een voorstel.

De **voorzitter** acht de toezegging helder en sluit het agendapunt af.

8. Ingekomen stukken (ter kennisneming)

- a. Brief van GS van 10 februari 2009, nr. 2009-08330/7/A.15, bijlage, GMO, betreffende Blauwe Stad; onderzoeksopdracht
- b. Brief van GS van 10 februari 2009, nr. 2009-07237/7/A.11, FC, bijlage, betreffende Onderzoeksplan doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma ondernemend Groningen
- c. Brief van GS van 24 februari 2009, nr. 2009-10.201/9/A.11, EZ, betreffende beantwoording vragen Groningen Airport Eelde (ook ingekomen stuk Cie OM en EM)
- d. Brief van GS van 27 februari 2009, nr. 2009-10.337/9/A.18, FC, betreffende Landsbanki; stand van zaken en waardering vordering
- e. Brief van GS van 1 april 2009, nr. 2009-19.020/14/A.13, FC, betreffende stand van zaken gevolgen kredietcrisis maart 2009

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) leest in brief d dat het landencriterium wat is aangescherpt, maar vraagt zich af wat er precies is aangescherpt. Is dat een AA-rating per land? Valt IJsland er dan buiten en voor welke andere landen in Europa geldt dat ook?

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat dit een heel vreemde zaak is, want tot nog toe is men in Nederland strenger en als daarvan wordt afgeweken, hoort de commissie dat. Op enig moment is er nogal driftig gediscussieerd in dit land en is de commissie gemeld dat alleen nog maar belegd mocht worden in de Eurozone en wel in euro's. Dat kwam uit het overleg met het ministerie van Financiën. Echter, in verband met de uitvoering van de wet Fido wordt aangegeven dat dit weer niet zo is en dat het strikt gaat om de Eurozone en daartoe behoort ook IJsland. Wat is dan de aanscherping? Dat is het landencriterium, namelijk het AA-criterium voor het land. Dat was er eerder nog niet, want het ging alleen om criteria voor banken. IJsland voldeed overigens aan wat nu is voorgesteld. In oktober begon de ellende, terwijl op 1 oktober de wet Fido bij hamerslag door de Kamer is goedgekeurd, terwijl de Kamer een jaar eerder nog dacht dat die te streng was. Vervolgens klonken er allerlei geluiden dat het veel strenger moest en het eind van het liedje is dat het net zo streng als voor die tijd en dat alleen maar aan landen een AA-rating wordt gevraagd en dat had IJsland op het moment dat die banken in moeilijkheden kwamen. Of er nog andere landen zijn die dit betreft, zal dhr. Calon bij het verslag beantwoorden². Een eventuele wijziging van het Treasury Statuut zal weer aan de commissie worden voorgelegd. Het College gaat ook pas weer buiten Nederland beleggen als dat nieuwe Treasury Statuut aan de Staten is voorgelegd. Er zullen dus geen onveilige zaken geschieden.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) merkt naar aanleiding van brief b op dat in de commissie Economie en Mobiliteit aan de gedeputeerde is gevraagd of dat onderzoek niet ook betrekking zou moeten hebben op de sector van de Life Sciences. Dat wordt in de betreffende brief niet genoemd, maar het is best interessant om eens na te gaan hoeveel bedrijvigheid en arbeidsplaatsen worden opgeleverd, want het is een zeer belangrijk speerpunt. De voorgestelde onderzoeken hebben betrekking op de ICT-ring en de glastuinbouw Eemsmond. Dhr. De Vey Mestdagh kan zich voorstellen dat één van die twee sectoren wordt ingeruild voor de Life Sciences. Hij weet niet precies of de commissie daartoe het recht

² Zie pagina 56 van dit verslag

heeft, maar de D66-fractie zou daar wel een sterke voorkeur voor hebben.

De **voorzitter** vraagt of dhr. De Vey Mestdagh een uitgebreide discussie over dit punt wenst.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) antwoordt dat als GS zeggen dat zijn voorstel wordt overgenomen, dit onderwerp wat hem betreft niet geagendeerd hoeft te worden. Als dat niet het geval is, zou agendering op zijn plaats zijn.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt onder voorbehoud vanwege de afwezigheid van dhr. Gerritsen dat dit een onderzoek is van GS en niet van de Staten en dat GS de Staten daarover rapporteren. Het behoort daarom niet tot de bevoegdheid van de Staten om er onderwerpen aan toe te voegen of te elimineren. Bovendien is het onderzoek reeds gestart. Het antwoord is dus 'nee'. Desalniettemin neemt dhr. Calon de inspanningsverplichting op zich om aanstaande dinsdag in het College aan de orde te stellen of het betreffende onderwerp alsnog toegevoegd kan worden.

De **voorzitter** acht deze toezegging toereikend.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) stelt dat als spoedig antwoord kan worden verkregen, de kwestie eventueel alsnog geagendeerd kan worden.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat dinsdagmiddag antwoord³ kan worden verkregen van dhr. Gerritsen. Als het antwoord van het College 'nee' is, blijft het ook 'nee', want het is een bevoegdheid van het College.

De **voorzitter** vindt dat helder. D66 kan overwegen wat zij eventueel verder doet.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) meldt dat over brief c, Eelde, ook is gesproken in de commissie Economie en Mobiliteit. Hij legt de vraag voor of dit onderwerp niet op de agenda moet komen van de Staten. Inmiddels heeft hij de tijd gevonden om het businessplan te lezen en dhr. Oosterhaven is bang dat nog heel lang sprake is van negatieve saldi. Overigens is de Partij voor het Noorden wel voorstander van de baanverlenging, maar dat neemt niet weg dat kritisch naar de luchthaven moet worden gekeken. De vraag is of de commissie dat ook vindt en of dat op de agenda moet komen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) meldt dat hij dit onderwerp in het bijzijn van dhr. Oosterhaven heeft laten agenderen bij de commissie Economie en Mobiliteit voor de volgende vergadering. Daarom begrijpt hij dit verzoek niet.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) maakt non-verbaal duidelijk dat hij dit even was vergeten en bedankt dhr. Van der Ploeg.

De **voorzitter** sluit het punt af en schorst de vergadering voor de pauze.

Pauze.

De **voorzitter** heropent de vergadering en stelt de vraag aan de orde die dhr. Rijploeg heeft gesteld in de Rondvraag aan dhr. Bleker die inmiddels is gearriveerd en verzoekt dhr. Rijploeg zijn vraag te herhalen.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt wat er aan de hand is bij het Openbaar Vervoer inzake de nieuwe aanbesteding en hoe het traject eruit ziet om de gesignaleerde problemen op te lossen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) meldt dat het OV-bureau drie biedingen heeft ontvangen. Er is een geraamd budget voor vervoer, maar de ontvangen biedingen stijgen aanzienlijk uit boven het geraamde budget op de begroting van het OV-bureau. Nog niet is precies te traceren wat daarvan de oorzaak is. Mogelijkerwijze zijn een paar oorzaken van belang. De kwaliteitseisen zijn immers wat opgeschroefd. Het huidige vervoer is incidenteel gefinancierd. Er kunnen ook ontwikkelingen in de markt zijn in ver-

³ Hierover heeft het College op 14 april 2009 een brief verzonden aan de leden van de Statencommissie Bestuur en Financiën.

band met het slechte jaar 2008 en de onzekerheden waarmee bedrijven te maken hebben, kunnen aanleiding zijn om aan de veilige kant te gaan zitten als het gaat om calculaties en eigen ramingen. Hoe het ook zij, er is een behoorlijke kloof tussen het beschikbare budget en de prijzen die bedrijven vragen.

Dan zijn er in beginsel twee mogelijkheden. Het College kan tot gunning overgaan, maar dan zal tegelijkertijd de dienstregeling moeten worden versoerd zodanig dat een sluitende begroting ontstaat. Versoering van de dienstregeling betekent bijvoorbeeld een verlaging van de frequentie op bepaalde lijnen of het laten vervallen van bepaalde lijnen in de daluren. Ook kan de periode waarin spitsvervoer wordt aangeboden, worden versmald. Al deze mogelijkheden worden bestudeerd en dat leidt tot een reeks van mogelijke versoeringen in de dienstregeling als tot gunning wordt overgegaan.

Wat niet mogelijk is, is een aanpassing van het kwaliteitsniveau, namelijk de aanpassing van de eisen ten aanzien van de gemiddelde leeftijd van de bussen, de maximale ouderdom, de bovenwettelijke milieueisen die zijn gesteld, etc., want als dat zou moeten gebeuren, zou het bestek opnieuw in de markt moeten worden gezet, want dan moet iedere partij weer een kans hebben.

Dus overwogen moet worden wat het minst schadelijk is. Gunnen en versoeren van de dienstverlening enerzijds en anderzijds opnieuw naar het bestek kijken, inclusief het kwaliteitsniveau. In beginsel zou ten aanzien van bijvoorbeeld de milieueisen de wettelijke normen kunnen worden nagestreefd, zodat daarmee geld wordt gespaard, wat in het andere geval zou moeten plaatsvinden middels versoering van de dienstregeling. Dit soort dilemma's spelen hier en daarom duurt het allemaal wat langer. Het OV-bureau zal in de loop van de komende week conclusies trekken. Beide opties zijn in beeld: versoering van de dienstregeling en gunning aan de ene kant en aan de andere kant niet gunnen en het vervoer nog een jaar door Connexxion laten verzorgen op het huidige niveau en tegelijkertijd een nieuw bestek maken met versoering van kwaliteitseisen en de dienstregeling.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) stelt zich voor dat handhaving op het huidige niveau ook geld kost. Hij neemt aan dat de commissie volgende week zal worden geïnformeerd over hoe het besluit is uitgekapt en ook wat het zou kosten als een jaar wordt verlengd.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) antwoordt dat er nog genoeg geld is voor een incidentele dekking van het volgende jaar, maar het gaat hier om een concessieperiode van zes tot acht jaar en de mogelijkheid ontbreekt om dat structureel te financieren, maar het huidige vervoer zal nog een jaar intact gelaten kunnen worden waarbij in beperkte mate versoerd moet worden.

Mw. **Beckerman** (SP) merkt op dat de gedeputeerde in de media speculeerde over een extra bezuiniging van de rijksoverheid op de brede doeluitering. Dat zou dan het tweede gat in de begroting betekenen. Is dat überhaupt dan nog wel te dichten middels bezuinigingen? Kan dit gedeputeerde dit toelichten?

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) stelt dat als het gaat om de BDU het zo is dat in het rapport Gerritsen dat ten grondslag ligt aan het crisisakkoord van het huidige kabinet, een variant is opgenomen waarbij bezuinigd wordt op de BDU in de zin dat geen indexering wordt toegepast en op hetzelfde niveau blijft. De facto leidt dat tot een netto bedrag waarmee minder besteed kan worden. Het IPO heeft in overleg met het ministerie van Verkeer en Waterstaat vorige week de stelling betrokken dat een verder bezuiniging op de BDU onaanvaardbaar is, maar de mededeling is feitelijk gedaan dat de BDU niet veilig is of bij voorbaat buiten schot blijft. Dhr. Eurlings is afgelopen maandag in Stadskanaal geweest, waarbij dhr. Bleker hem uitdrukkelijk heeft verzocht dat de BDU buiten schot wordt gelaten, zowel voor de infrastructuur als het OV, maar dhr. Eurlings heeft geantwoord dat dit een moeilijke zaak is, gezien de bezuiniging die nog moeten worden ingevoerd.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) kreeg de indruk dat zojuist een toezegging is gedaan over een toezegging richting de Staten. Hij zou in ieder geval een brief willen ontvangen zodra het OV-bureau een besluit heeft genomen zodat deze eventueel op 22 april kan worden geagendeerd.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) sluit zich hier graag bij aan, want het beeld is dat nu bijna elke dag een episode via het Dagblad voor het Noorden in de brievenbus verschijnt. Het zou voor de samenhang goed zijn en ook in verband met de actieve informatieplicht zou een brief van de kant van het College een goede zaak zijn.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) antwoordt dat van de zijde van het College er een brief zal komen. Het OV-bureau heeft al eens een mededeling gedaan, een soort winstwaarschuwing, om aan te geven dat

het niet gemakkelijk gaat met het OV, mede om begrip te kweken voor de situatie dat het wat langer duurt. Wat er daarna in de media is verschenen is interessant. Het leeft wel.

De **voorzitter** vraagt of de gedeputeerde daarmee een toezegging doet.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) antwoordt bevestigend. Hij vindt dat de Staten geïnformeerd moeten worden, zeker als er een besluit inzake het voorzieningenniveau wordt genomen met onontkoombare consequenties voor de langere termijn. Als frequenties moeten worden verlaagd, zullen de Staten een oordeel over dat besluit willen geven.

De **voorzitter** vraagt wanneer de gedeputeerde deze brief toezegt.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) antwoordt vóór 22 april.

De **voorzitter** merkt op dat hij even op de stoel ging zitten van de voorzitter van de commissie Economie en Mobiliteit. Als hij instemmend knikt, is de zaak in orde. De voorzitter constateert dat dit het geval is en dat de toezegging is gedaan dat vóór 22 april een brief van het College zal worden ontvangen over dit onderwerp.

Bespreekstukken (vervolg)

11. Brief van GS van 1 april 2009, nr. 2009-20.040/14/A.21, EZ, betreffende Stichting Stads-kanaal Rail – eindafrekening project i.k.v. EFRO doelstelling

De **voorzitter** meldt dat dhr. Slager in plaats van dhr. Gerritsen vragen over dit punt zal beantwoorden. Er is een brief van GS gekomen. Op 17 april 2008 is tijdens een besloten vergadering gesproken over een museumspoorlijn STAR. Een en ander heeft een hele tijd geduurd, maar de gedeputeerde heeft aangegeven dat wat hem betreft de betrouwbaarheid van het verslag kan worden opgeheven. De voorzitter vraagt of de commissie daarmee instemt, constateert dat dit het geval is en stelt bovengenoemde brief aan de orde.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) stelt dat het inmiddels een jaar geleden is dat is gesproken over de situatie van STAR. De gedeputeerde heeft toen een aantal richtingen aangegeven voor mogelijke oplossingen. De CDA-fractie is wel content met de oplossing zoals is voorgesteld in de brief van GS. Het is natuurlijk wel dankzij de bereidwilligheid van crediteuren, banken en diverse overheden dat er een oplossing is gecreëerd. De vraag is of, als het gaat om een project van deze omvang, er niet iemand van de provincie of gemeente bij moet zijn betrokken. Aan het eind van de brief wordt aangegeven welke toezichthouders worden aangesteld. Had dat niet aan het begin van zo'n project moeten zijn? Er wordt gesproken over een achtergestelde lening van vijftien jaar van een van de crediteuren. Wordt er na die periode rekening gehouden met de heel lange termijn? Wat is dan de aflossingstermijn? Hoe bereken je zoiets? Er wordt gesproken over een bedrag voor aflossing van de handelscrediteuren en dat zou zijn betaald met een voorschot van mei 2008. Betekent dit dat het geld nog ergens op een rekening van STAR staat of is dat geld inmiddels aangewend?

Dhr. **Haasken** (VVD) meldt dat hij ooit deelgenomen heeft aan een onderzoekscommissie van het Noord-Nederlands Bureau voor Toerisme (NNBT) en ervoer ten overstaan van het voorliggende dossier enige *Aha Erlebnissen*. Ook toen was het zo dat sprake was van achtergestelde leningen. Hier worden dat niet-opeisbare leningen met vrijstelling van rentebetaling genoemd. Dat begrip was dhr. Haasken onbekend en hij vraagt of dat eigenlijk niet gewoon een schenking is.

Met mw. Van der Tuin verklaart hij dat banken en crediteuren grootmoedig zijn, maar feitelijk ook met de rug tegen de muur staan om grootmoedig te doen. Zo niet is sprake van een faillissement en dan is er helemaal niets meer te halen. Ook hier is het weer de vraag hoe het toch mogelijk is dat het ooit zo ver heeft kunnen komen en wat de rol van de provincie is. Dhr. Haasken wijst op het gevaar dat de provincie er langzamerhand ingezogen wordt, maar nu in de rol van *controller*, waarbij het maar de vraag is of de provincie die rol wel op zich moet nemen. Eigenlijk is dit het 'pakkie an' van een ander en of de provincie hierin moet gaan zitten, waagt dhr. Haasken zeer te betwijfelen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) heeft soortgelijke ervaringen opgedaan bij lezing van de stukken, maar op een iets andere manier. In een ver verleden toen hij nog voorzitter was van de commissie

Economie kwam de subsidieaanvraag voorbij en toen zag het er allemaal heel mooi uit. De voorliggende stukken lezende is het eigenlijk een schandaal dat het op deze manier is gelopen. Het bestuur moet zich zeer diep schamen dat het zover is gekomen. De oplossing waarin iedereen deelneemt in de schuld, wordt vaker gehanteerd bij dit soort trajecten. Het alternatief was waarschijnlijk een faillissement. De vraag is waarom daarvoor niet is gekozen en welke problemen dat eventueel had opgeleverd en welke kansen daaruit eventueel waren ontstaan.

Dhr. **Sangers** (SP) stelt dat hij het na de voorgaande opmerkingen kort kan zijn. De museumspoorlijn is een voorziening die het waard is om in stand gehouden te worden, los van de vraag door wie. In die zin sluit hij zich aan bij de kritische vragen die door dhr. Haasken zijn gesteld. Voorts is het de vraag of de vormen die nu zijn gekozen, geëigend zijn in het licht van de rol en de taken van de provincie. Dit is een discussie waar later nog verder over gepraat zal worden.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vraagt wat er precies gedaan is toen dit probleem werd geconstateerd. Het beeld dat uit de brief naar voren komt, is dat er vrij lang is gedaan over het in kaart brengen van de problematiek. Welke acties zijn ondernomen nadat het probleem werd gesignaleerd?

Mw. **Mansveld** (PvdA) merkt op dat op 31 maart 2008 sprake was van een vermoedelijke kostenoverschrijding van € 850.000 die is uitgelopen op een kostenoverschrijding van € 2,3 miljoen na bijna een jaar onderzoek. Die onderzoeksperiode vindt de PvdA-fractie lang. Dat het bestuur is afgetreden en dat er een toezichthouder is aangesteld, is een goede zaak, maar het lijkt op mosterd na de maaltijd. Mw. Mansveld heeft drie vragen.

Het toezicht. Er is in totaal vier keer een incidentele subsidie verstrekt aan STAR, maar het lijkt erop dat het een lopende zaak blijft. De vraag is inmiddels in hoeverre dit afwijkt van een structurele subsidierelatie als binnen het sterrenstelsel geldt.

De tweede vraag is, nu de notulen van 17 april zijn vrijgekomen, de volgende. De overname van het baanvak door de provincie is in die notulen door de gedeputeerde als een zaak aangewezen die onderzocht zou moeten worden. Hij heeft toen gezegd dat het in totaal afgewogen zou moeten worden. Hier wordt nu niet meer op teruggekomen. Kan de gedeputeerde dat toelichten?

De dekking voor het bedrag van € 322.000 wordt ten laste gebracht van het fonds Cofinanciering Kompas. Mw. Mansveld zou graag een toelichting van het College willen horen waarom deze tegenvaller uit dat budget zou moeten worden gedekt. Het gaat immers om geld dat in principe gestapeld kan worden en tot cofinanciering dient. Bovendien is nog geen jaar geleden gevraagd hoe het stond met de cofinancieringsprojecten. Er werd toen goede hoop uitgesproken dat alle budgetten in de toekomst besteed zouden worden en dan gaat het om iets meer dan € 300.000.

Dhr. **Zanen** (PvhN) merkt aanvullend op dat een jaar lang onduidelijkheid heeft bestaan over wat daar gebeurde. Waarschijnlijk is de provincie actief geweest om een oplossing te zoeken, maar dat is niet duidelijk. De vraag is waar men het beste mee gediend is. Is dat het bieden van ruimte om vertrouwelijk een heel lange periode te laten bestaan waarin een poging wordt gedaan om de zaak weer op de rails te zetten of is dat de openbaarheid waarin een oplossing gezocht kon worden? Dit is een goed voorbeeld van hoe het niet moet. Er dient op transparante en publiekelijke wijze naar goede wegen gezocht te worden.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) merkt op niet alle details te weten. Hij heeft eind vorige week het verzoek van gedeputeerde Gerritsen gekregen om hem te vervangen vanwege zijn voorzienbare afwezigheid. Dhr. Slager heeft zich moeten inlezen en straks zal blijken of dat goed gelukt is.

Er is een jaar geleden (april 2008) in een besloten commissievergadering over deze affaire gerapporteerd. Toen is aan de Staten gevraagd wat nu de beste manier is om hiermee om te gaan. STAR had toen nog een bedrag van de provincie tegoed en de vraag die toen door de collega-gedeputeerde aan de commissie werd voorgelegd was welke kant opgegaan zou moeten worden. Dan is er in feite een keuze tussen enerzijds de poging om STAR op de rails te houden dan wel te kiezen voor een faillissement. Dhr. Slager heeft het verslag nagelezen en zijn conclusie is dat er een aantal fracties duidelijk heeft gekozen voor oplossing van de problematiek als er een redelijke kans op succes bestond, want als het op faillissement zou aankomen, zou de kans groot zijn dat de provincie helemaal niets meer in handen zou hebben. Over het algemeen vond men STAR een waardevolle toeristische activiteit in het betreffende gebied en daarom diende de mogelijkheden tot behoud te worden aangegrepen. Dat was dus een jaar geleden en dhr. Slager kan zich voorstellen dat men inzicht wil hebben in wat er in dat

jaar is gebeurd.

Eén ding is duidelijk. De inzet van dhr. Gerritsen met ambtelijke ondersteuning is niet gering geweest. Dhr. Slager heeft een overzicht ontvangen van de activiteiten die gerelateerd zijn aan de museumspoorlijn STAR tussen 12 februari 2008 en heden en dat staat vol met data van activiteiten. Er is heel hard gewerkt om de zaak op te lossen. Dat was ook nodig, want de financiële situatie was zodanig dat door vele partijen iets zou moeten worden toegegeven om een faillissement te vermijden. Dat laatste is niet gebeurd. Er zijn door collega Gerritsen vele intensieve pogingen gedaan om de museumspoorlijn te redden, hetgeen in overeenstemming is met wat hier een jaar geleden in de commissie Economie en Mobiliteit is gezegd.

Wat leren wij hier nu van? luidt de vraag van mw. Van der Tuin. Is het in de toekomst zo dat bij dit soort situaties er altijd een ambtenaar van de gemeente of provincie moet worden toegevoegd? Dhr. Slager denkt dat in principe niet moet gebeuren, want het is niet iets waar provincie of gemeente rechtstreeks bij betrokken is. Het betreft een onafhankelijke stichting met een aantal enthousiaste mensen, los van gemeenten en provincie. Dan ligt het niet voor de hand om een vertegenwoordiger van de provincie of de gemeenten in het stichtingsbestuur te laten plaatsnemen. Er kunnen zich evenwel omstandigheden voordoen waarin wel voor dat model wordt gekozen, maar dat dient niet standaard te gebeuren.

Leningen met een afloop over 15 jaar. Wat gebeurt er daarna? De gedeputeerde vindt het heel moeilijk om 15 jaar in de toekomst te kijken, maar ook één dag is al lastig. Hij hoopt dat er over 15 jaar nog steeds een trein in het gebied rijdt en dat de stichting dan over kan gaan tot aflossing van deze lening, maar hij steekt zijn hand daarvoor niet in het vuur.

Het voorschot van de provincie. Het voorschot waar de vorige keer sprake van was, is na de behandeling van dit onderwerp in de commissie Economie en Mobiliteit (17 april 2008) uitbetaald. Het bedrag was een bedrag waar men nog recht op had en dat is uitbetaald in afwachting van de discussie.

Is een niet opeisbare lening met vrijstelling van rente eigenlijk geen schenking? De gedeputeerde antwoordt dat dit net niet helemaal zo is, want het is geen schenking. Hij kan zich voorstellen dat de bank op een gegeven moment over haar hart wil strijken en verandering in de lening wil aanbrengen. De lening blijft dus staan en is geen schenking.

Dhr. **Haasken** (VVD) vindt dat het eigenlijk wel gewoon een schenking is.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) ontkent. Er is nog steeds sprake van een relatie tussen de bank en de stichting.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vult aan dat in het stuk staat dat de lening de eerst komende vijftien jaar niet opeisbaar is. Daarna kan de lening dus wel opgeëist worden.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) vervolgt.

Wordt de provincie niet meegezogen nu er een *controller* door de provincie en de gemeente Stadskanaal ter beschikking wordt gesteld? Dat is niet de bedoeling. Het is evenmin de bedoeling dat het stichtingsbestuur straks bestaat uit mensen van de provincie en/of de gemeente. Er is wel sprake van een overgangsfase en in de stukken staat te lezen dat het voorstel is dat het oude bestuur aftreedt en dat er een totaal nieuw bestuur komt. In deze situatie is het ongewenst om het verleden zomaar te vergeten. Het is heel belangrijk dat in die overgangsfase intensief wordt begeleid. Vandaar dat degenen die vanwege de provincie onderzoek hebben gedaan, er tijdelijk bij betrokken zullen zijn. Daarom is van 'meegezogen worden' geen sprake. Het gaat om de begeleiding van de overgangssituatie.

Is het eigenlijk niet een schandaal en moet het bestuur zich schamen? De gedeputeerde denkt dat dit inderdaad opgaat voor de verantwoordelijken in het bestuur. Iedereen heeft verlies geleden en waarom is niet gekozen voor een faillissement? Dhr. Slager denkt dat als daarvoor gekozen was, de conclusie al heel snel was dat men het betreurdde dat de voorziening kwijt was. Dan was het bezit door de curator verkocht en het enige dat over zou blijven was een spoorlijn waar geen treinen meer over zouden rijden. Daarvoor heeft men dus niet gekozen.

Door dhr. Sangers is gezegd dat de museumlijn het waard is om in stand te blijven. Of dit de meest geëigende vorm is, is de vraag. De gedeputeerde deelt deze vraag, maar er is lang gesproken door alle partijen en er is een poging tot redding gedaan en het resultaat ligt nu voor. Een andere vorm daarvoor heeft dhr. Slager niet zo gauw voor ogen.

Dhr. Stevens vroeg naar wat er in dat jaar allemaal is gedaan. Dat was dus heel veel overleg met de crediteuren en de bank. Men moest aan het idee wennen dat een deel van de vorderingen niet

te innen was.

Mw. **Mansveld** vraagt zich af of hier niet het sterrenstelsel moet worden toegepast. Dhr. **Slager** denkt van niet, want dat stelsel geldt voor structureel gesubsidieerde instellingen. Het is wel waar dat meer dan één keer is gesubsidieerd, maar het is niet de bedoeling om de stichting STAR structureel met een jaarlijks bedrag te gaan subsidiëren.

Mw. **Mansveld** (PvdA) merkt op dat de vier incidentele subsidies al lopen vanaf 1995 en het is nu 2009. Die 14 jaar is toch wel een lange periode.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) stelt dat weliswaar een lange periode is, maar dat het niet de bedoeling van het College is om jaarlijks te gaan subsidiëren. Getracht wordt om de zaak te saneren en dan is het over voor de provincie.

Mw. **Mansveld** (PvdA) vraagt of het College werkelijk de innerlijke overtuiging heeft dat hier sprake is van een langdurige levensvatbare situatie na vandaag.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) antwoordt dat hij niet bij de betreffende besprekingen is geweest. Hij heeft wel stukken gezien die ook door een accountant zijn gecontroleerd waarin voor de komende jaren de situatie op een rij is gezet. Je zit dan wel met bepaalde verwachtingen van mensen die het treinritje maken. Als dat heel zwaar gaat tegenvallen om allerlei redenen, is sprake van een andere situatie. Uitgaande van de prognoses die er liggen, is het mogelijk om de zaak op korte termijn weer financieel gezond te krijgen en wel ook door de bijdragen die nu worden geleverd.

Mw. **Mansveld** (PvdA) komt terug op de deelname in het bestuur vanuit de provincie. Er zijn zorgen over de toezichtrol. De gedeputeerde zegt dat een toezichthouder niet standaard moet worden aangesteld, maar wel in een overgangssituatie. Hoe kunnen volgens het College in de toekomst eventuele problemen tijdig worden signaleerd?

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) antwoordt dat het de bedoeling is dat een nieuw bestuur aantreedt. Er moeten nog mensen voor gezocht worden. De gedeputeerde denkt dat de beide gemeenten Stadskanaal en Veendam de vinger in de toekomst aan de pols zullen houden. Het is niet de bedoeling om de stichting te vullen met mensen vanuit de gemeenten en de provincie. De provincie wenst afstand te houden en geen jaarlijkse bijdrage te leveren.

Mw. **Mansveld** (PvdA) blijft bij haar vraag hoe tijdig problemen zijn te signaleren bij deze organisatie.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) weet niet of er een invulling voor is, maar hij kan zich voorstellen dat er vanuit dit huis nader naar zal worden gekeken en dat collega Gerritsen dat ook wel in de gaten zal houden in de komende tijd.

Dhr. **Sangers** (SP) vraagt of de gedeputeerde de zekerheid heeft dat zijn collega Gerritsen nog 15 jaar aanblijft.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) antwoordt dat hij hem niet heeft horen zeggen dat hij binnenkort weggaat. Hij is inmiddels over een paar weken weliswaar de langstzittende gedeputeerde, maar als het om de volgorde van binnenkomst gaat, is hij misschien wel de eerste die vertrekt, maar volgens dhr. Slager heeft hij nog geen plannen in die richting.

Dekking uit Cofinanciering Kompas. Mogelijk wordt dit zo dadelijk beantwoord via de ambtelijke bijstand.

Overdracht baanvak. Hierop is niet gereageerd. Dhr. Slager heeft begrepen dat er wel naar gekeken is, maar dat voor het vervoer naar Veendam naar Stadskanaal dit niet het gewenste tracé is.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) vult aan dat dit een van de twee serieuze tracés is.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt of het zou kunnen zijn dat het baanvak als onderpand wordt genomen?

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) antwoordt dat het interessant is.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt waarom de provincie er niet voor heeft gekozen om dat baanvak tot zich te nemen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) meldt dat hedenochtend een vergadering heeft plaatsgevonden van de stuurgroep voor de bereikbaarheid van de Veenkoloniën, treinverbindingen Veendam-Stadskanaal. Daaruit is gekomen dat twee opties serieus verder worden bekeken, namelijk de optie over het bestaande museumspoorlijntracé en de optie langs de N366. Gelet op de situatie bij de stichting STAR en de innige relaties die er nu zijn tussen overheden en de STAR, is het goed om ook het punt ter tafel te brengen dat, mocht dit tracé worden gekozen, hoe de STAR daarop beter kan functioneren. Dit is dus nog niet besloten, maar het is een van de serieuze opties.

De wethouders en burgemeesters in die stuurgroep verzochten om in het overleg met de STAR ook dit punt eens te agenderen.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) heeft nog een vraag te beantwoorden van dhr. Zanen. Bewijst dit niet dat zaken die worden behandeld in vertrouwelijkheid, niet leiden tot een goede oplossing. Dhr. Slager deelt deze conclusie niet en antwoordt dat een jaar geleden is gekozen voor behandeling van dit punt in vertrouwelijkheid. Op dat moment waren er nog onderhandelingen gaande met allerlei partijen, waaronder banken en crediteuren. Als de behandeling in het openbaar zou geschieden, zou dat de verdere onderhandelingen wel eens gefrustreerd kunnen hebben. In deze situatie heeft dhr. Slager er begrip voor dat in vertrouwelijkheid zaken worden opgelost, maar als dat niet meer nodig is – en zojuist is overigens besloten om het verslag van die vertrouwelijke vergadering openbaar te maken – moet die stap naar openbaarheid gezet worden.

Dhr. T.M. Hazenberg (ambtelijke bijstand) gaat in op de cofinanciering Kompas. Er wordt geld uit deze bron gereserveerd, omdat de oorspronkelijke bijdrage voor dit project (€ 7 ton) ook ten laste is gebracht van dat fonds. Gelet op de ruimte die er nog is, is de aanvullende bijdrage er ook uit gehaald. Er is wel degelijk sprake van stapeling, namelijk van de gemeentelijke bijdragen om dit probleem op te lossen.

In tweede termijn

Mw. **Van der Tuin** (CDA) vindt dat de gedeputeerde haar vraag wel heel erg letterlijk neemt als hij zegt dat het College niemand van de provincie wil toevoegen aan het stichtingsbestuur. Dat hoeft ook niet, maar als het om zo'n groot project gaat met vele goedwillende vrijwilligers moet je je als provincie afvragen of er niet iemand als adviseur zou kunnen fungeren. Dat is de vraag, want het zal vast niet het laatste project zijn waarin dit passend zal zijn. Zo blijft de provincie er toch bij betrokken en niet op een afstand.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) verklaart dat hij toch wel erg verbaasd is over de beantwoording van GS. Deze komt er vooral op neer dat GS het niet weten als het gaat over de vorm of de financiering. Ook inzake de vraag van de levensvatbaarheid antwoordt de gedeputeerde dat hij dat niet weet ...

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) protesteert tegen deze voorstelling van zaken. Hij stelt dat de vragen zo goed mogelijk zijn beantwoord. Overigens zal dhr. De Vey Mestdagh ook niet weten hoe de toekomst er over 15 jaar uitziet. De overige vragen zijn gewoon concreet beantwoord en daarom verbaast dhr. Slager zich over zijn opmerking.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) verbaast zich erover dat blijkbaar de verantwoordelijke gedeputeerde onvoldoende heeft doorgesproken wat de achterliggende gedachten hier achter zijn, terwijl men er wel veel geld in wil stoppen. Het eerdere gevoel over het NNBT bekruipt dhr. De Vey Mestdagh nog meer dan voorheen. De vraag is dan als je ook niet controleert of helpt, zoals het CDA aangeeft, waar dit verhaal eindigt. Wanneer komt dan het volgende verzoek bij de provincie binnen?

Dhr. De Vey Mestdagh denkt dat het verstandig zou zijn als de antwoorden die de gedeputeerde heeft gegeven in een wat meer uitgewerkte vorm aan de commissie worden toegestuurd.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) wil in deze tweede termijn vooral positieve kanten benadrukken. Het is heel goed dat er een oplossing is gevonden voor deze organisatie. Zo'n oplossing kan pijn doen en dat is nu eenmaal zo. Het alternatief, het omvallen van de organisatie en het verdwijnen van deze toeristische faciliteit, is het GroenLinks ook niet waard. Daarom is dhr. Van der Ploeg erg blij dat het College zich intensief heeft ingespannen om tot een oplossing te komen. Dat er naar de toekomst toe nog vragen zijn, onderschrijft hij. Dat is ook logisch. Richting de nieuwe organisatie, inclusief de vrijwilligers, moet het vertrouwen worden uitgesproken dat zij het naar de toekomst goed oppakken en le-

ring zullen trekken uit het verleden. Dat geldt met name voor het toekomstig bestuur.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) stelt dat een redding alleen maar zin heeft als er perspectief is voor de toekomst. Op dat punt heeft de accountant er naar gekeken en hij gaat ervan uit dat de opstelling van de cijfers realistisch is. Nu is het dhr. Stevens wel opgevallen dat het daarbij alleen maar gaat om het uitgaven- en afschrijvingenpatroon. Is er ook gekeken naar de inkomsten en zijn die realistisch?

Mw. **Mansveld** (PvdA) zou inzake de toekomst graag willen horen hoe op enigerlei wijze aan de commissie wordt gerapporteerd dat het goed blijft gaan.

Voor wat betreft de cofinanciering en de dekking is dus uit hetzelfde budget gefinancierd. Echter, hier betreft het geen investering, maar een sanering. Dat is wat anders dan waar Kompas voor bedoeld is, want dat fonds is bedoeld voor investeringen.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) komt terug op het spoor naar Stadskanaal. Hij zou graag de toezegging horen dat het zo geregeld wordt dat, als er gekozen mocht worden voor een trein Veendam-Stadskanaal en als het dat tracé van STAR mocht worden, er geen barrières van de kant van STAR worden opgeworpen om de rails tegen zeer lage kosten te gaan gebruiken.

Dhr. **Zanen** (PvvhN) merkt op dat hij de kanttekening had gemaakt dat het ging om een waardevolle toeristische activiteit die de steun van provincie en gemeenten rechtvaardigt. Hij vindt wel dat je dan bereid moet zijn om dit mede te trekken, maar is het met de PvdA-fractie eens dat je zicht moet houden op wat er gebeurt. Dat houden van zicht op wat er gebeurt, geschiedt veel gemakkelijker als dat openbaar is. Je moet daarin helder en duidelijk zijn waardoor de noodzaak van een oplossing veel pregnanter is. Het wordt nu opgelost met een schenking *à fonds perdu* en daar hoeft men geen jaar over te steggelen. De controle op wat er gebeurt door de provincie dient nadrukkelijk geregeld te zijn en de vraag is hoe dat geregeld gaat worden.

Dhr. **Haasken** (VVD) stelt dat ook bij de VVD best wel een positieve houding aanwezig is tegenover dit project van de STAR. Ook afgelopen jaren heeft de VVD-fractie er zich positief in opgesteld, maar datzelfde positieve gevoel en diezelfde positie houding had de fractie ook met betrekking tot het NNBT. Het blijft een prachtige voorziening in de Veenkoloniën, maar tegelijkertijd moet ook worden geconstateerd dat de Veenkoloniën niet een gebied is dat bij uitstek toeristisch is. Daarom blijft dhr. Haasken zich zorgen maken over de exploitatie en die is zeer afhankelijk van het bezoekersaantal. Hij is dan ook zeer benieuwd hoe het College denkt de commissie daarover op de hoogte te houden om te voorkomen dat hetzelfde debacle ontstaat als destijds.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) gaat allereerst in op de vraag van mw. Van der Tuin naar het al dan niet toevoegen van een adviseur. Dat kan altijd. Er kunnen omstandigheden zijn die nopen tot een dergelijke keuze. Professionele ondersteuning? Het gaat hier wel om een stichting die zelfstandig is. Gezien de financiële omstandigheden is er wat voor te zeggen om daar eens naar te kijken of dat nodig is, maar als het stichtingsbestuur er niet voor kiest, kan de provincie overheid dat ook niet voorschrijven. Je zou er een ambtenaar van de afdeling Financiën bij kunnen zetten, maar je moet ook reëel zijn. Niet bij iedere stichting kan de provincie ambtelijke capaciteit leveren. Het College zal dat doen via de toezegging van tijdelijke capaciteit via de *concern controller*, omdat dit in deze situatie een goede oplossing is.

Dhr. De Vey Mestdagh vroeg wanneer het volgende debacle komt. De gedeputeerde vindt dat hier sprake is van een pessimistische benadering. Hij denkt dat als de provincie nog lang blijft bestaan, er zich ook af en toe vervelende tegenvallers zullen voordoen, maar dat hoort er bij, net zo goed als er zich meevallers voordoen. Dhr. Slager vindt dat hem niet gevraagd moet worden wanneer deze stichting in elkaar stort en hoe dat de komende jaren allemaal gaat lopen. Hij kan niet 15 jaar vooruit kijken en niet zien wat er zich allemaal de komende jaren gaat gebeuren. Dat kan niemand van het College en dat geldt ook voor Statenleden.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) stelt dat je bij een financiële injectie op z'n minst het vertrouwen kunt hebben dat de betreffende organisatie overeind blijft en dat daarvoor de randvoorwaarden wel aanwezig zijn.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) verwijst naar de brief waarin staat dat het College vertrouwen heeft in de voortgang van het geheel. Als het College er geen vertrouwen in zou hebben, zou het College ook niet naar een oplossing zoeken op de wijze waarop dit is gedaan. Het is toch voor de hand liggend dat je

alleen een financiële bijdrage levert van € 322.000 als je vertrouwen hebt in de toekomst?

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) geeft de gedeputeerde hierin groot gelijk, maar merkt op dat de gedeputeerde tegelijkertijd nogal wat slagen om de arm houdt als hij herhaaldelijk verklaart niet in de toekomst te kunnen kijken. Dat doet vermoeden dat er toch wat meer twijfels zijn dan in de brief staan vermeld.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) verklaart hier heel reëel in te staan. Onbekend is hoe de wereld er over 15 jaar uit ziet.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) kan een heel eind meegaan met de gedeputeerde in zijn beantwoording over het al dan niet toevoegen van ondersteuning vanuit het Provinciehuis. Wat zij graag zou zien bij een dergelijk project is dat er duidelijk inzicht is in het te verschaffen subsidiebedrag en de exploitatiebegroting. Daar zou ook naar gekeken moeten worden en er zou een relatie tussen die twee grootheden moeten worden gelegd.

Dhr. **Slager** (gedeputeerde) denkt dat dit gedaan is in de analyse die op dit punt is gemaakt.

Dhr. Stevens heeft nog gevraagd naar de inkomsten. De inkomsten zijn naar de mening van het College realistisch, want die zijn heel bewust conservatief geschat. Er is nadrukkelijk naar gekeken om te vermijden dat er sprake is van opgeblazen verwachtingen

Dhr. Rijploeg vraagt of, als er een trein komt tussen Veendam en Stadskanaal komt, er geen barrières worden opgeworpen. Dat zal het College niet bewust gaan doen en dhr. Bleker heeft al het andere gedeelte van de vraag beantwoord.

De Veenkoloniën en het toerisme. Het is (nog) geen toeristisch gebied ook al zijn er wel veel plannen. Er wordt van alles gedaan om toeristen aan te trekken, zo zijn er bijvoorbeeld plannen voor een zoutmeer in de buurt van Veendam. Als de voorzieningen die er zijn, in stand gehouden kunnen worden dan is men ook al een eind op weg.

Mw. Mansveld zei dat in veertien jaar er vier keer een bijdrage is geleverd, maar dat moet zijn drie keer. Het wordt dus net even anders als een jaarlijkse bijdrage.

Dhr. **Brouns** (CDA) komt terug op de opmerking van mw. Mansveld over saneren met Kompas-gelden. Dat punt ligt er nog, tenzij mw. Mansveld vindt dat dit voldoende is beantwoord.

De **voorzitter** vraagt mw. Mansveld of zij vindt dat haar vraag voldoende is beantwoord.

Mw. **Mansveld** (PvdA) heeft geconstateerd dat saneringen waarbij meebetaald wordt door andere partijen ook via Kompas kunnen lopen. Zij zal de criteria van Kompas erop naslaan.

De **voorzitter** concludeert dat de vragen voldoende zijn beantwoord en dat het stuk als C-stuk naar de Staten kan worden geleid.

10. Brief van GS van 13 februari 2009, nr. 2009-09263, VV, bijlage 1, bijlage 2, betreffende informatie met betrekking tot Raamwerk RegioRail met bijbehorende stukken.

Hierbij worden betrokken:

De brief van GS betreffende de beantwoording van de schriftelijke vragen

De brief van GS van 4 november 2008, nr. 2008-60.750/45/A.14, VV, betreffende Participatieverslag Regio Tram

Brief UMCG d.d. 02-04-2009 inzake inspraakprocedure "voorkeustracé lijn 1 Hoofdstation-Zernike"

De **voorzitter** constateert dat er geen opmerkingen zijn naar aanleiding van het verslag van de bijeenkomst van de Statencommissie Bestuur en Financiën en Economie en Mobiliteit van 25 februari 2009. Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Er zijn twee informatiebijeenkomsten geweest over het RegioRail Project. Er is daarnaast een schriftelijke ronde geweest, waar uitdrukkelijk gebruik van is gemaakt. De brief en de bijlagen over het Raamwerk Regio Rail zijn ter kennisneming aan de Staten verzonden. Er was tussen 25 februari en 25 maart een inspraakronde over de tracékeuze. De reacties op het vervoersconcept Regio Rail worden als participatiereacties behandeld. De Staten worden daarover rond de maand mei nader geïnformeerd.

Dhr. **Oosterhaven** (PvHn) stelt dat het grappig is dat in de Weekkrant van Groningen de eigen reactie van een jaar geleden opnieuw is opgenomen. Toen was de conclusie dat men valselijk werd voorgelicht en dat er een propagandastuk voorlag in de vorm van de startnotitie. Dhr. Oosterhaven heeft de neiging om die conclusie weer te trekken, zij het wat afgezwakt. Er is nu veel meer informatie. Nog steeds is er sprake van stukken waaruit duidelijk blijkt dat de start van dit project vals is geweest. Het moest een tram worden en die moest door de binnenstad. Het feit dat het niet een tram zou kunnen zijn, is heel laat nog aan de orde geweest door een nog niet volledig uitgewerkt busalternatief waar de PvHn graag grondiger naar wil kijken. Dat het tracé door de binnenstad moest, was ook duidelijk en blijkt nu weer uit de stukken. De enige winst – en daarom heeft dhr. Oosterhaven een wat genuanceerder oordeel – is dat toen werd gezegd dat de regio een stadstram aangesmeerd kreeg met het verzoek of ze mee wilden betalen aan de stadstram. Dat punt is nu duidelijk van tafel, want er ligt duidelijk een visie op de doorkoppeling van de stadstram naar de regio, weliswaar allemaal na 2020, maar het is in principe mogelijk en er wordt naar gestreefd. Dat punt is wat de PvHn betreft gelukkig van tafel. Voorts is de PvHn extreem ongelukkig met de informatie. Naast de binnenstadtracés, waarvan één het moest worden, is er alleen een westrandtracé geformuleerd. Dat wordt systematisch op een oneerlijke manier vergeleken met de binnenstadtracés, omdat het westrandtracé ook van Zernike naar het Hoofdstation loopt en dan vervolgens doorloopt naar de Grote Markt. Dat betekent dat alle financiële informatie daardoor slecht is te lezen. In de overzichtstaatjes worden kosten steeds in het donkerrood aangegeven. Dat is gebaseerd op het doortrekken. Dan is men feitelijk appels met peren aan het vergelijken, hetgeen niet eerlijk is. Het is nog ongelukkiger dat als je een kolom zou maken van het verlengde westrandtracé – dat niet over de Zonnelaan naar Zernike gaat, maar doorrijdt naar Station Noord en dan onder het Van Starckenborghkanaal door loopt – van het westrandtracé bijna alle rode vlekken verdwijnen en er groene voor in de plaats komen. Alleen de ecologische doorsnijding van het Reitdiep-rood blijft bij dat verlengde westrandtracé gehandhaafd.

Kortom, de PvHn is zeer ontevreden met de informatie. Het idee bestaat dat dit niet tot goede besluitvorming gaat leiden. De conclusie van de PvHn is dat er onvoldoende informatie is. Er zou een verlengd westrandtracé op exact dezelfde manier beoordeeld moeten worden, en dan niet doorgetrokken naar de Grote Markt, zoals het huidige westrandtracé, maar stoppend op het Hoofdstation. Het idee van de PvHn is dat dat vermoedelijk het beste alternatief zou kunnen zijn. Een jaar geleden was het zo dat er een tram moest komen, die door de binnenstad moest. Het lijkt erop dat dat nog steeds het geval is. Zoals bekend is van andere grote projecten in Nederland – het meest ernstige voorbeeld: de bekende Betuwelijn – is het zo dat als de politiek eenmaal een idee in het hoofd heeft, men het doordrukt en kijkt men niet meer naar alternatieven. Toegenomen inzicht is verboden. Het is een treurige zaak.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) verklaart dat de PvdA het idee van een regioconcept voor het OV een goed concept vindt. Het is van belang dat grotere groepen mensen gebruik maken van het OV om de wegen te ontlasten, om mensen die van het OV afhankelijk zijn er goed gebruik van te laten maken en om het milieu te dienen. De ontsluiting van de Academisch Ziekenhuis, de ontsluiting van de Grote Markt en Zernike, dat zijn problemen die toenemen. De PvdA-fractie krijgt regelmatig klachten van mensen met het OV naar Zernike zouden willen, ergens onderweg wonen en niet meer de bussen in kunnen. Dat is onaangenaam. Zo kiezen ze voor andere vervoermiddelen en niet altijd een fiets. Dat verstopt dan weer de Stad. Naar het Academisch Ziekenhuis is het nu al zo dat de toegang voor de ambulances beperkt wordt door de enorme files die daar in de weg staan. Je zou daar moeten streven naar een oplossing. Dat is dit nog niet in voldoende mate gebeurd naar het oordeel van de PvdA.

De PvdA heeft een reeks vragen gesteld. Een aantal ervan is beantwoord. Sommige vragen zijn beantwoord met: “Nee, dat hebben we niet gedaan”. Dhr. Rijploeg vraagt zich dan af waarom dat niet is gedaan. Als je een vraag stelt, zit er doorgaans een reden achter die vraag. Het is impliciet wel duidelijk wat men wil weten, dus verwacht men een antwoord. Een voorbeeld is de vraag of men ook gekeken heeft wat de gevolgen zouden zijn van verkeersstromen van voetgangers in de binnenstad wanneer je ook nu al zou kijken wat de gevolgen zijn als je geen bussen meer op de Grote Markt laat stoppen en passagiersstromen dus via het Zuiderdiep naar de Stad gaan. Hoe gaan mensen zich dan gedragen? Hoe ervaren mensen dat? Waarom gaan de citybussen op dit moment naar de Grote Markt als het zo'n probleem is dat er zo veel bussen komen? Waarom is dat probleem ineens opgelost als er een tram zou zijn? Dit zijn allemaal vragen die niet beantwoord zijn en die naar oordeel van de PvdA wel beantwoord moeten worden. Het is nog tamelijk onevenwichtig.

Het railconcept. Dhr. Rijploeg denkt dat het railgedeelte – voor zover het uitgebreid en bestaand spoor is – een goed concept is. Het sluit aan bij wat al jaren in het Kolibri stond: doorkoppeling naar station Euroborg en wellicht ook naar Veendam en richting Hoogezand en mogelijk naar Assen.

Dat kan heel positief zijn om mensen snel naar een bepaald punt te brengen. Ook het toegankelijk houden van de werklocaties bij de Euroborg en van daaraf naar Assen te kunnen gaan en andere plekken, is een goed idee waar de PvdA achter staat.

De doorkoppeling van tram en trein is voor de PvdA een groot aarzelpunt. De consequentie van het overstappen wordt in deze stukken bijzonder onevenwichtig benaderd. Aan de ene kant wordt bagatelliserend gedaan: mensen gaan erop achteruit doordat ze moeten overstappen van bus op tram en dat kost maar weinig minuten. Je kunt het goed organiseren. Dhr. Rijploeg is er voorstander van, ten minste als het goed kan. Het blijft echter onaangenaam voor mensen. Het is merkwaardig om aan de ene kant die bagatellisering te zien van hoe erg het voor mensen is en tegelijk vast te stellen dat het bij het station ineens een probleem wordt. Als men vanuit de Grote Markt naar Hoogezand, Beerta of Scheemda gaat, moet je in het station eerst een tijdje stil zitten in de trein, omdat het tijdstip van vertrek niet is aangebroken. De suggestie gaat erachter schuil dat het allemaal meteen doorrijdt. Dat kan helemaal niet. Het kost wel heel veel geld om door te koppelen. Dhr. Rijploeg zou het kritisch beschouwd willen zien. Het is maar in één richting dat het gebeurt, namelijk richting Hoogezand. Voor Assen wordt om diverse redenen niet gekozen. Naast de richting Hoogezand wordt er gekozen voor richting Winsum en Bedum. De keuze voor Winsum en Bedum zou de PvdA-fractie willen afwijzen. Het is weliswaar op de langere termijn, maar het wordt door de PvdA geen goed idee gevonden. Bedum en Winsum zijn geen plaatsen die aan het eind ergens van liggen. Achter Bedum en Winsum is ook nog land en wonen ook mensen. Die zou de PvdA niet als derderangs willen beschouwen.

Dhr. **Haasken** (VVD) begrijpt de logica in dit verhaal niet. Dhr. Haasken begrijpt niet dat een verbinding met Bedum en Winsum vanwege het achterland wordt afgewezen, wanneer dhr. Rijploeg enthousiast is over de lijn naar Hoogezand, dat ook een achterland heeft.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) merkt op dat het achterland wat groter is. Het probleem is dat het doodlopende lijnen zijn. Bij Hoogezand wordt het een grotere lijn die doorgetrokken wordt naar Leer, waar ook een trekker aan het andere uiteinde is. Dat is in Delfzijl misschien nog een klein beetje het geval, maar dat is bij Roodeschool niet het geval. Het kan nog zo bruisend worden in de Eemshaven, maar grote stromen van Winsum naar de Eemshaven ziet dhr. Rijploeg nog niet rijzen.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) merkt op dat er nooit sprake zal zijn van grote stromen tussen Leer en Groningen.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) verbetert zichzelf: het gaat om Bremen en Groningen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) vindt het verrassend dat de PvdA op basis van nog geen concrete gegevens al een optie afwijst. Vervolgens geeft dhr. Rijploeg aan dat Bedum en Winsum geen achterland hebben. Winsum is natuurlijk een transferium, ook voor OV. De PvdA heeft ingestemd met een zware investering via de weg naar die regio, maar het OV komt er vervolgens bekaaid af. Dhr. Van der Ploeg verzoekt dhr. Rijploeg dit uit te leggen.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) geeft aan dat hij verkeerd is begrepen. Hij is een groot voorstander van een goede verbinding per trein naar Winsum, Roodeschool, Delfzijl, Bedum, etc. Dhr. Rijploeg is er echter tegen om een tram naar Winsum te laten lopen, die daar doodloopt, om vervolgens te constateren dat het accent van het lijntje dat als trein nog verder gaat, komt te liggen op het feit dat het lijntje onrendabel is. Dhr. Rijploeg is voorstander van een veel betere verbinding naar Winsum. Hij vindt dat het een halfuursdienst moet worden, misschien zelfs meer. Dhr. Rijploeg zou Winsum niet het eindpunt willen laten zijn. Dat zou geen goede zaak zijn voor de mensen die daar voorbij wonen. Bij Hoogezand is de situatie niet zo, want er wonen ook nog mensen in Winschoten. Dat is een veel grotere trekker, zodat de trein het laatste stuk niet leeg zal zitten.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) vraagt of het dan niet logisch is om zo'n lijn op haar merites te bekijken tegen de tijd dat het zich voordoet en dus nog te wachten. Dhr. Rijploeg heeft nu al conclusies. Dhr. Van der Ploeg informeert of deze conclusies breed worden gedragen door de PvdA-fractie.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) verklaart dat het zelfs in het verkiezingsprogramma van de PvdA staat. Dhr. Rijploeg vervolgt na deze interruptie zijn betoog. Bij doorkoppeling heeft hij op zijn minst zeer grote aarzeling bij het Noorderstation. Men zou daar tegen moeten zijn, tenzij er heel nieuwe argumenten komen, iets wat dhr. Rijploeg zich niet goed kan voorstellen. Richting Hoogezand is het een goed idee. Het zou wellicht een goed idee kunnen zijn als er ooit – maar dat is op dit moment niet aan de

orde – richting Leek een spoorlijn zou komen.

De rol van het OV-bureau bij het aanbestedingsproces is de PvdA-fractie nog niet helemaal helder. Wat is nu de rol bij de exploitatie en bij de organisatie van het OV-bureau in de toekomst met tram en trein en bus. Bussen in het gebied van Groningen en Drenthe. Het spoor in Groningen en Friesland. Waar gaat de tram onder vallen, zeker als het gaat om een geïntegreerd systeem? Dat is iets waar de PvdA zeer aan hecht. Het wordt gelukkig in de stukken aangegeven dat het om een geïntegreerd systeem gaat, al is het nog onvoldoende uitgewerkt. De PvdA zou hier meer informatie over willen. De PvdA is voorts van mening dat er een fatsoenlijk uitgewerkte terugvaloptie op een alternatief moet zijn voordat er een besluit genomen kan worden.

Mw. **Mansveld** (PvdA) geeft te kennen dat de PvdA-fractie de nadruk wil leggen op een volledige risicoparagraaf, waarbij scenario's worden uitgewerkt, waarbij de risico's staan beschreven en ook de dekking wordt aangegeven. Dit geldt zowel voor de generieke risico's als voor de specifieke risico's. De PvdA wenst van de gedeputeerde te vernemen of dit mogelijk is.

In de schriftelijke vragen heeft de PvdA de vraag gesteld of overwogen is of wordt om een *review*- of *audit*-commissie in het leven te roepen om het risicobeheer te versterken. Op die vraag is niet ingegaan. Mw. Mansveld vraagt of het College hier alsnog een antwoord op kan geven.

De PvdA heeft ook gevraagd in hoeverre partijen elkaar kunnen houden aan het oplossen van specifieke risico's die tijdens het project worden tegengekomen. Wat als er tussentijds een te hoge berg opdoemt voor een der partijen? Hoe wordt daar mee omgegaan, ook als het gaat om het risico van een andere partij?

Bij de exploitatie is er gebruik gemaakt van de expertise van de HTM in Den Haag voor het berekenen van de kosten van de exploitatie, beheer, onderhoud en vervanging van de baan. Op deze berekeningen is contra-expertise uitgevoerd, die overigens tevens anders uitviel. De uitkomst is uiteindelijk dat de exploitatie in engere zin, de kosten voor trams en het rijden met de tram, geen tekort valt te verwachten, wel voor beheer en onderhoud van rails en bovenleiding: voorkeurstracé tekort € 2,2 miljoen. Er staat een aantal mogelijkheden genoemd om het exploitatietekort te verlagen. Een deel daarvan is een financiële mogelijkheid, bijvoorbeeld het meevallen van de aanbesteding, maar er staan ook politieke keuzes onder, zoals het saneren van busdiensten. De PvdA gaat ervan uit dat deze afwegingen gemaakt worden voor het aanvaardingsbesluit en tevens gemotiveerd wordt waarom gekozen wordt voor een oplossing of voor een aantal alternatieven, maar ook gemotiveerd wordt waarom voor andere alternatieven niet wordt gekozen. Mw. Mansveld vraagt of dit uitgangspunt van de PvdA-fractie klopt.

De verdeling van het exploitatierisico. Eerst zal worden gekeken hoe het exploitatietekort naar beneden kan worden gebracht en daarna zullen afspraken gemaakt worden over het exploitatierisico. Dit gebeurt in de komende jaren. De PvdA-fractie vindt dit niet voldoende, want voor het aanvaardingsbesluit zal er toch minimaal zicht moeten zijn op een sluitende exploitatiebegroting ofwel een verantwoord verhaal. De PvdA gaat ervan uit dat deze informatie tijdig beschikbaar komt bij de rest van de gegevens in het najaar. Mw. Mansveld informeert of deze aanname klopt.

De terugvaloptie en de volledigheid ervan. In een eerdere bijeenkomst is die vraag met name gesteld door GroenLinks: hoe volwaardig is de terugvaloptie? De gedeputeerde heeft toen geantwoord dat het een volwaardig alternatief zou zijn. Is dat zo in die dat men daar een volledige financiële paragraaf bij mag verwachten, inhoudende een investeringsverhaal, een risicoanalyse en een exploitatiebegroting? Klopt de toezegging dat men die dit voorjaar zal ontvangen, zodat men een volwaardig alternatief naast het voorkeurstracé heeft liggen?

De procedure. Het aanvaardingsbesluit staat gepland voor begin 2010. De PvdA gaat ervan uit dat al die informatie die er nog beschikbaar moet komen, tijdig beschikbaar komt. Dus niet pas in de tweede of derde week van december, maar ruimer van tevoren, zodat er naar tijdig gekeken kan worden en eventueel nog een tussenronde kan plaatsvinden, want het gaat de PvdA-fractie er wel om dat men een weloverwogen besluit kan nemen, zowel over het voorkeurstracé als over het volwaardige alternatief dat tot nu toe de terugvaloptie heet.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) gaat allereerst in op de procedure en de vraag wanneer wat wordt besloten. De ChristenUnie beschouwt deze ronde als een extra ronde waarin fracties hun voorlopige opinie kunnen weergeven. Er is geen oordeel aan de orde over een besluit dat voorligt. Wel heeft dhr. Stevens in de planning gelezen dat er in juni een soort voortgangsbesluit genomen zou moeten worden. De vraag is hoe dat er uit zal zien. Wordt dat voortgangsbesluit genomen naar aanleiding van een nog te verwachten voorstel van het College of gaat het dan alleen maar om de tracékeuze die in de opvatting van de ChristenUnie overigens hoofdzakelijk een zaak is voor de gemeenteraad voor de stad Groningen?

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) wenst de vraag aan te scherpen. Op blz. 17 van de Bijlage III wordt een onderscheid gemaakt bij de juni-vergadering dat de gemeenteraad besluit en dat aan de Staten informatie wordt verstrekt. Dhr. Oosterhaven vraagt of dat ook verhelderd kan worden.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) heeft ergens gelezen dat er sprake zou zijn van een soort voortgangsbesluit in juni in de Staten.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) verklaart dat het de bedoeling is om in juni het tracébesluit te nemen, waar nu de inspraak op is gevoerd. Dat is primair een besluit van de gemeenteraad. Het wordt hier ter kennisname voorgelegd. Een go-besluit vindt in januari 2010 plaats.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) verklaart dat de ChristenUnie nog geen definitieve opvatting zal geven, maar wel een aantal voorlopige gevoelens die binnen de fractie leven.

Het is heel goed en nodig dat er geïnvesteerd wordt in het OV in de regio. De ChristenUnie vindt het fantastisch dat er € 700 miljoen voor beschikbaar lijkt te zijn. Tegelijkertijd moet je absoluut zeker weten dat het geld dat je daaraan besteedt, op een goede en juiste manier wordt besteed. Daarover is de ChristenUnie op dit moment kritisch, gezien de voorstellen die er liggen. Men is niet optimistisch over het totale beeld dat naar voren komt. In de eerste plaats betreft dat de relatie tussen trein, tram en bus, waar de bus een ondergeschikte rol lijkt te krijgen. In de stukken staat dat de stadsbus de automobilist niet uit de auto zou kunnen krijgen. Dan dringt zich de vraag op hoe het College dan het grote succes verklaart van de citybus.

In de tweede plaats – de PvdA heeft er ook al naar gevraagd – kan de ChristenUnie niet begrijpen dat er bij de mogelijkheid om exploitatietekorten te dekken gedacht wordt aan het opheffen van extra buslijnen. Het past wel een beetje in het beeld dat de tram alles is en dat de bus ondergeschikt is.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de terugvaloptie, waar ook de bus een belangrijke rol zal spelen, in een vroegtijdig stadium ter beschikking komt. De gedeputeerde heeft in de vorige bijeenkomst toegezegd dat dat een volwaardig uitgewerkte optie zal zijn, zowel qua vervoer, investeringen als exploitatie. Op dat punt zijn er dus wel antwoorden gegeven op de vragen die de PvdA nog een keer gesteld heeft. De uitkomsten zijn voorzien in april. De ChristenUnie kijkt met heel veel belangstelling uit naar die uitkomsten om op dat moment een betere afweging te kunnen maken tussen de tram en de bus.

De investeringen: € 400 miljoen voor spoorverbeteringen, € 300 miljoen voor de tram. Een belangrijk argument voor de provincie om geld te investeren in de tram is dat het een regiotram moet worden. Het CDA heeft vragen gesteld over de meerkosten ten opzichte van een stadse tram. Uit de antwoorden blijkt dat dat incidenteel € 38 miljoen extra kost. Voor hoeveel van de € 300 miljoen staat de provincie aan de lat? Dat is een gedeelte cofinanciering in verband met het RSP-pakket. Dat is een gedeelte voor de Regiovisie waar de provincie aan bijdraagt. En dat is nog een gedeelte voor de aanvullende financiering ten gevolge van de overeenkomst met de Stad.

De € 7 miljoen en prijspeil 2008-2014. Uit de stukken valt op te maken dat er een prijspeilverschil is tussen 2008 en 2014 van ongeveer 20%. Als het gaat om € 700 miljoen, is dat dan prijspeil 2008 en betekent dat prijspeil 2014 dan € 840 miljoen? Als dat zo is, wat betekent dat dan voor de tekorten?

In de informatieronde is nog een politieke vraag van de ChristenUnie-fractie blijven liggen, waarvan de gedeputeerde heeft gezegd dat hij die niet toen wilde beantwoorden, maar in de commissie. Dat was de volgende vraag: betaald de provincie *nooit* mee aan de extra kosten voor de tramlijn in de stad Groningen?

Mw. **Beckerman** (SP) deelt mee dat de SP ervoor is om je nek uit te steken voor verbetering van het OV. De tram wordt in essentie beschouwd als een goede aanvulling op en een bijdrage aan de verbetering van een fijnmazig OV-netwerk in Stad en provincie. Ook de integrale aanpak spreekt de SP aan. Het is een mooi pakket, maar men is er nog lang niet. Er zijn veel voorwaarden en uitgangspunten waar nog aan moet worden voldaan.

In de beantwoording van de vragen van de PvdA-fractie wordt aangegeven dat de autonome reizigersgroei vanuit de regio 34% is en dat de tram nog een extra aantrekkende werking heeft en dat er in potentie 25% groei van het autoverkeer kan worden verminderd. Dat zijn mooie cijfers. Dit betekent echter wel dat ook het overige vervoer goed moet zijn. Mw. Beckerman wenst met name in te gaan op het busvervoer, niet op de lijnen en de exploitatie, want dat is nu onderhevig aan inspraak en bovendien niet de rol van de Staten. De SP vindt de mogelijkheden die genoemd worden om de exploitatietekorten op te lossen – het saneren, schrappen van buslijnen – nogal absurd als je het hebt

over een integraal OV-concept, waarbij het niet alleen belangrijk is dat mensen vanuit Hoogezand naar de Stad komen, maar ook dat het OV in de hele regio op peil blijft. Niet alleen deze mogelijkheid vindt de SP nogal vreemd, maar ook het verhogen van de kaartprijs – een van de opties die genoemd zijn om het exploitatietekort te dichten. De tram moet een vervoermiddel zijn voor iedereen. Daarover zou de SP vooraf duidelijkheid willen hebben. Wat gaat de tram kosten voor 'jan met de pet' in Groningen?

De exploitatietekorten die nu al geraamd zijn, zijn zeker vandaag een erg prangende vraag wanneer dhr. Bleker al suggereert dat de BDU – een van de mogelijkheden om aan extra financiering te komen is een verhoging van de BDU-middelen - ontoereikend is. Aangegeven wordt dat bijvoorbeeld Den Haag extra geld uit de pot krijgt, omdat zij een tram hebben. Zijn die mogelijkheden er nog wel? Al met al wil de SP over de mogelijkheden om de exploitatiebegroting rond te krijgen, een goede afweging kunnen maken en er van tevoren duidelijkheid over hebben. Het zou jammer zijn als er een tram ligt en men er dan pas achter komt dat deze niet kan gaan rijden.

Daarnaast speelt voor de SP-fractie zeer dat zij een afweging wil kunnen maken en uitgewerkt wil zien voor de exploitatie en hoe de exploitatie geregeld gaat worden, niet alleen wat de rol zal zijn van het OV-bureau, maar wat de beste optie is. Is dat nu wel de marktwerking? Is dat het in overheidshanden houden? Zijn er tussenopties mogelijk? Dit is voor de SP belangrijk.

De SP sluit zich aan bij de terugvalvariant die door andere fracties werd genoemd. Het is nu lastig om een vergelijking te maken. Daar wil de SP de voorgaande punten natuurlijk bij betrekken. Niet alleen voor de exploitatie wil de SP de afweging kunnen maken tussen in eigen hand houden, aanbesteden en publiekprivaat, ook voor de aanleg wil de SP daar een goede en duidelijke afweging in kunnen maken.

Er is nog onduidelijkheid over het financiële verhaal. In punt 1 van de afspraken tussen Stad en College wordt genoemd dat er € 702 miljoen is, taakstellend. Vervolgens is in punt 4 te lezen dat er afspraken worden gemaakt over de risico's bij budgetoverschrijding. Gaat dat over het gat dat er nog is om die € 702 miljoen bij elkaar te krijgen, of gaat dat over overschrijdingen van de € 702 miljoen? Dan vindt de SP het vreemd dat wordt uitgegaan van taakstellend en dat nu al wordt uitgegaan van mogelijke overschrijdingen, want vervolgens wordt bij punt 5 gesteld dat de risico's bij de opdrachtnemer liggen. Waar ligt dan precies het risico? Is 'taakstellend' een loze kreet? Wat is de samenhang der dingen tussen punt 1, punt 4 en punt 5? Hoe taakstellend is taakstellend?

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) wenst het concept Regio Rail te omschrijven als een wenkend perspectief met een doorzicht naar de toekomst, maar dan wel met de bouwstenen expliciet genoemd. GroenLinks heeft dat wel eens minder gezien. Natuurlijk komt het ook omdat er middelen beschikbaar zijn, maar door het OV-bureau of door het projectbureau zijn de verschillende delen van het railconcept op goede wijze in een geheel gegoten. Dat was nodig ook, want er is sprake van enkele schokkende cijfers. Hij wist niet dat het zo weinig was: 16% van de bewegingen gaat via het OV. Na al die investeringen zit men nog maar op 19-20%. Dat viel dhr. Van der Ploeg ontzettend tegen. De ambitie die zeker GroenLinks altijd had, moet misschien nog een tandje hoger. Goed, maar men moet werken met wat men heeft. Dhr. Van der Ploeg zal zich derhalve beperken tot wat nu voorligt.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) merkt op dat dhr. Van der Ploeg last heeft van ideologische blindheid, want het zijn cijfers die bij iedereen die zich met vervoer bezighoudt, allang bekend zijn. OV heeft een heel klein aandeel. Dhr. Oosterhaven vraagt of dhr. Van der Ploeg weet wat de prijselasticiteit en de tijdelasticiteiten van het OV en van het particulier vervoer zijn. Huiswerk! Dat is allemaal bekend. Dhr. Van der Ploeg is daar blind voor, maar het is goed dat hem de schellen nu van de ogen vallen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) verklaart dat als hij college had willen volgen bij dhr. Oosterhaven, hij daar lang geleden al voor gekozen zou hebben. Dit is echter een politieke school, misschien kan dhr. Oosterhaven daar ook wat van leren. Het weststrandtracé is met heel goede redenen afgeschoten. Dat staat ook in de stukken. Dhr. Van der Ploeg was er voorstander van om eens goed te kijken naar het weststrandtracé. Als hij de stukken bekijkt en de argumenten op zich in laat werken, dan is duidelijk dat dat voor de komende tijd niet reëel is. De PvhN bleef ervoor pleiten. Dat mogen zij doen.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) merkt op dat men de verlengde westrand niet in dit rapport vindt.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) legt uit dat de obstakels op een ander terrein lagen. Het is gewoon een kwestie van stukken lezen.

Het procedurele niveau. De stukken zijn allemaal ter informatie, terwijl men in juni een besluitvormend stuk heeft. Het College gaat er in zijn brief vanuit dat de Staten het op 22 april hebben. Dhr.

Van der Ploeg is nog niet zover. Hij ziet liever dat de Staten in juni in één keer het besluit nemen. De aard van het besluit is enigszins lastig, omdat men het steeds heeft gehad over een *go/no go*-moment. Ook wordt gesproken over een terugvaloptie of een alternatief. Als die informatie allemaal nog door de Staten ontvangen moet worden, zal het in juni erg lastig worden om dat als een *go/no go*-besluit te zien. Dan kan men stellen dat dit in januari 2010 is. Maar in juni moeten de Staten onder andere wel besluiten over reservering van gelden. Het *go/no go*-moment wordt wat verspreid over de tijd. Dhr. Van der Ploeg ziet dat dit te maken heeft met het proces en het project waar men mee geconfronteerd wordt, derhalve accepteert hij het als zodanig. Hij vindt het een duidelijk markeermoment.

Dhr. **Brouns** (CDA) geeft aan dat hij veronderstelt dat de Staten in juni geen *go/no go*-besluit nemen. Hij verzoekt de gedeputeerde daar meteen zijn licht over te laten schijnen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) bevestigt dit. Dhr. Brouns heeft gelijk. Wat klopt is de veronderstelling dat men in juni geen *go*-besluit neemt. Het *go*-besluit valt in januari 2010.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) gaat het erom dat hij vindt dat de Staten, op het moment dat zij alternatieven voor krijgen, zo'n optie niet te lang boven de markt moet blijven hangen. Op het moment dat het kan, moet er snel een keuze in gemaakt worden. Als de informatie de Staten in april/mei moet bereiken, zouden de Staten daar in juni al een besluit over kunnen nemen. Maar als het allemaal wordt opgeschoven tot januari, betekent dat er een half jaar lang onduidelijkheid bestaat over die opties. Dat is niet verstandig.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) merkt op dat de gemeenteraad beslist.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) merkt op dat als dhr. Oosterhaven nu zijn stukken leest...

De **voorzitter** verzoekt dhr. Oosterhaven zijn interrupties via de voorzitter te doen, zodat de voorzitter de mogelijkheid kan krijgen om een fatsoenlijke interruptie richting dhr. Van der Ploeg te geven.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) verklaart dat hij zijn best doet om zich in te houden. Hij dankt voor de terechtwijzing.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) geeft aan dat de gemeenteraad vooral een besluit moet nemen over de tracékeuze. Dhr. Van der Ploeg vindt ook dat dit bij de gemeenteraad hoort, niet als gaat over westrand versus door de Stad, maar als het door de Stad gaat en precies welke straat, welke hoek, kan de gemeenteraad dat uitstekend zelf besluiten, zij het niet dat de Staten natuurlijk wel moeten weten of het met de exploitatie van zo'n lijn goed komt, want daar hebben de Staten zeggenschap in.

De tram versus de bus. De voor- en nadelen zijn mooi in een overzicht geplaatst. Ze zijn erg overtuigend, ook ten aanzien van de druk die er is in de binnenstad met betrekking tot het OV, dat de tram grote voordelen heeft. In beginsel is GroenLinks voor het trammodel. GroenLinks is er ook voor om dat model in een regiosetting te plaatsen. Het is dus wat teleurstellend om te zien dat het een overstapmodel is geworden. De argumenten die het College heeft gegeven op de informatiebijeenkomst, dat het met name te maken heeft de aanbestedingsproblematiek die in 2020 speelt, zijn overtuigend. Het is verstandig om dat nu niet door te drukken. GroenLinks heeft, ook naar de toekomst toe, wel degelijk warme gevoelens naar dat model, kennelijk in tegenstelling tot de PvdA.

De exploitatie en de risico's. GroenLinks heeft daar natuurlijk zorgen over. Er zijn nog veel onzekerheden, ook in de beantwoording. Er worden nu twee lijnen gepresenteerd, waar GroenLinks één had verwacht. Met één was de exploitatie waarschijnlijk zo zwaar gaan drukken op die ene lijn, dat het nog moeilijker zou zijn om dat een rendabel verhaal te laten worden – zo reageert dhr. Van der Ploeg primair als econoom. Er ligt nog wel het een en ander om weg te poetsen. Dhr. Van der Ploeg kan op dit moment niet zeggen wat zijn keuze is voor een bepaalde variant. Het College moet samen met de Stad nog behoorlijke slagen maken. Er is wel duidelijkheid over de risicoverdeling. Die afspraken begrijpt de GroenLinks-fractie. Het is een heel reële verdeling tussen de Stad en de provincie. Ten aanzien van de geldelijke bijdrage worden wat staatjes heen en weer gecommuniceerd. Dhr. Van der Ploeg vindt dat het College vandaag van de Staten mag vernemen of zij met de hoogte zouden kunnen instemmen op het moment dat het aan de andere voorwaarden voldoet. GroenLinks is bereid om zwaar te investeren in het OV.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) verklaart de laatste opmerking van dhr. Van der Ploeg te onderschrijven.

ven. Hij maakt een compliment richting dhr. Bleker voor het resultaat in de onderhandelingen dat hij heeft behaald, gekeken naar de overcommitting van RSP-gelden en de risicoverdeling. Misschien zou je het moeten omdraaien als je het vanuit de stadsfractie zou bekijken. In 2000 is men begonnen met Kolibri. Daar was duidelijk dat er iets moest gebeuren in verband met de mobiliteitsgroei, omdat de zaak vastliep. Kolibri sprak overigens nog uitsluitend over hoogwaardig OV en niet over een tram. Kolibri is de aanleiding voor dit stuk en de netwerkanalyse 2030. Degenen die de netwerkanalyse 2030 kritisch lezen, zullen zien dat de optie tram daar niet onverdeeld positief uitkomt. Er staan geen heel positief verhaal over de tram in de netwerkanalyse 2030. Toch ligt deze voordracht hier voor, omdat men belangrijke voordelen heeft ontdekt aan de tram. Bekend is dat de stad Groningen al veel langer voor een stadstram is en zich af heeft gevraagd wie dat betaalt. Als je dan toch straks een tram in de Stad hebt, is het natuurlijk mooi om rekening te houden met allerlei opties. Je moet niets onmogelijk maken, dus maak je hem zo dat hij eventueel de regio in kan rijden. Toen dat gebeurd was en er onderhandelingen plaatsvonden, was er de mogelijkheid om de regio in te rijden. Dan kan het een regiotram worden. Nu ziet men langzamerhand het argument omdraaien: omdat er een regiotram aan kan komen, is het belangrijk om in de Stad een tram te hebben. Dat is een klassieke cirkelredenering. Dhr. De Vey Mestdagh hoopt dat die niet door al te veel mensen wordt aangehangen als het om de keuze gaat tussen de alternatieven en eventueel de optie die in de brief staat genoemd.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) vraagt wat D66 vindt van het gegeven dat 75% van de gebruikers van de tram uit de regio komen. Wat vindt D66 van dat regioaspect? Wat vindt D66 van de omschrijving van de voordelen van de tram? Onderschrijft D66 de capaciteitsvergelijking niet?

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) antwoordt dat de 75% aangeeft dat de mensen in de hele provincie Groningen een groot belang hebben bij het OV, ook in de stad Groningen. Ten aanzien van de capaciteit heeft er een redelijk eenzijdig onderzoek plaatsgevonden. Wanneer men terugblijkt op de oorspronkelijke redenen voor de tram ... Men heeft indertijd de bandentram onderzocht en naast elkaar gezet in de Stad. Daar ligt de vervoerscapaciteit ongeveer even groot. Het is ook ongeveer even duur, omdat je voor een bandentram in plaats van rails een soort asfaltrails moet aanleggen. De vraag is dus – en dat wordt nu juist onderzocht – of je de capaciteit in de bussen niet op een gelijkwaardige en even volwaardige manier neer kunt zetten. Of dhr. De Vey Mestdagh daarin gelooft, moet uit het onderzoek blijken. Blijkbaar gelooft dhr. Van der Ploeg niet in het onderzoek naar de alternatieven dat nog moet plaatsvinden.

De plannen 2020-2040, zoals ze omschreven staan in de plannen van het trambureau, hebben het karakter van een schets. De MKB, de ondernemers en ook D66 vragen zich af hoe reëel de doorkijkjes naar de toekomst zijn. Eerder vroeg iemand zich af hoe reëel de doorverbinding naar een regiotram bij het station is. Op de eerste bijeenkomst heeft het trambureau gezegd dat het € 500 miljoen aanpassingen aan stations en dergelijke zou kosten. Ook in het kader van het overstappen, dat door de PvdA werd genoemd, kan men zich afvragen hoe reëel zoiets is. Dat geldt voor meerdere zaken: het transferium verleggen naar Karding. Inmiddels zijn daar ook cijfers over bekend. Dan zul je de tram moeten doortrekken naar de Friesestraatweg. Over de lijn naar Eelde zijn al gegevens bekend bij het trambureau. Die staat ingetekend in het toekomstplaatsje, waarbij het er op neer zal komen dat de provincie de volledige exploitatie van die lijn moet verzorgen. Het kan niet aan NS Rail worden overgedragen, met alle kosten van dien, drukkend op de exploitatie. Men kan zich afvragen hoe reëel die doorkijkjes naar de toekomst zijn als het over de periode 2020-2040 gaat.

Dhr. De Vey Mestdagh vindt het verstandig om het voorstel zoals nu voorligt, te beschouwen als eindbeeld 2020, gezien de vragen die je bij de realiteitszin over de toekomst kunt stellen. Overigens dienen de opties wel open worden gehouden, zodat je eventueel kunt doorrijden en dergelijke, maar men moet nu wel met de voeten op de grond kijken naar waar men nu over moet beslissen.

Een citaat uit 2007: "[De regiotram is] ook als stadstram een goed alternatief als aanvulling op de autobereikbaarheid". Zo staat het in een van de eerste stukken met betrekking tot de tram. Maar dat geldt natuurlijk ook voor een Rolls Royce voor het woon/werk-verkeer. Dat is een uitstekend alternatief, als je je auto dan tenminste kwijt kunt op een parkeerplaats die daarop toegerust is. De vraag blijft of de vorm die wordt voorgesteld, de noodzakelijke vorm is om het probleem op te lossen. Er is indertijd geen alternatievenonderzoek geweest, behalve de bandentram.

Het is bekend dat dhr. De Vey Mestdagh daar al meer dan twee jaar voor pleit. Het is ook toegezegd. Wat ook merkwaardig is, is dat als men beoogd om met de tram onder andere het probleem van de Grote Markt op te lossen, men vervolgens alle passagiers die naar Zernike moeten, over diezelfde Grote Markt gaat vervoeren. Dat lijkt tegenstrijdig met elkaar.

Vorig jaar heeft dhr. Bleker de toezegging aan D66 gedaan dat er een uitgebreid alternatief zou komen. Dhr. De Vey Mestdagh is blij dat het er nu komt. Hij is blij om te merken dat verschillende frac-

ties kritischer worden, weliswaar na het uitgeven van € 5 miljoen Bureau Regiotram. De terugvaloptie moet zeker serieus onderzocht worden. Zo-even werd gesteggeld over de *go/no go*-beslissing en wanneer deze plaatsvindt. Het is echter lastig dat inmiddels ook al inspraak plaatsvindt met betrekking tot het definitieve tracé, terwijl de Staten formeel nog niet besloten hebben over de tram zelf. De Staten hebben wel gezegd dat als het gebeurt, de Staten er geld voor over hebben.

In de laatste versie gaat de provincie boven datgene wat al was bedacht, nog eens € 28 miljoen bijplussen bovenop de eerdere toezeggingen. Dat staat in het stuk. Daarnaast zijn er de risico's, zoals deze verwoord staan in het stuk. Er zijn inderdaad veel risico's. Dhr. De Vey Mestdagh sluit zich aan bij de vragen van de PvdA daarover, dat het belangrijk is om er een goed overzicht over te hebben en goed uitgewerkt te zien welk risico's er nu concreet bestaan.

Kijkend naar de risicoverdeling tussen de Stad en de provincie, valt D66 één merkwaardig ding op – het was de stadsfractie ook opgevallen, ze schijnen daar inmiddels ook al vragen over te hebben gesteld –, namelijk de 50-50% verdeling voor de generieke risico's. Er is geen onderscheid te ontwaren dat het uitsluitend geldt voor de generieke risico's in de Stad. Generieke risico's zijn vooral prijsrisico's. Vier van de zeven grootheden geld worden buiten de Stad besteed. Als je deze verdeling over het gehele project zou zetten, zou de Stad meebetalen aan de prijsrisico's voor een klein deel buiten de Stad en de provincie niets voor in de Stad. Dhr. De Vey Mestdagh vraagt of dit juist is. De uitgaven staan ongeveer in een verhouding van 4:3 tussen de Stad en de provincie.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) vraagt of dhr. De Vey Mestdagh doelt op de verhouding spoor/tram.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) beaamt dit. Er wordt ongeveer € 400 miljoen uitgegeven buiten de Stad en er wordt € 300 miljoen in de Stad uitgegeven. Als de generieke risico's over het hele project *fifty-fifty* verdeeld worden en ze vallen aan beide kanten ongeveer even duur uit, dan betaalt de Stad nominaal mee aan generieke risico voor een stuk buiten de Stad en de provincie helemaal niets voor binnen de Stad. Dhr. De Vey Mestdagh vraagt of dit zo is of is het een interpretatie. Als dat zo is vraagt hij zich af of dat een *deal* is die op die manier uitgevoerd moet worden, gezien de relatie met de stad Groningen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) verklaart het niet vaak mee te hebben gemaakt dat een voor de provincie goede *deal* gecorrigeerd moet worden op verzoek van de Staten.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) legt uit dat de Staten ook over de Stad gaan. Net zo goed als de Staten de belangen van de andere gemeenten in de provincie Groningen behartigen, moeten zij ook kijken naar het belang van de gemeente Groningen.

Het alternatief. De terugvaloptie is er nog niet, maar die moet deze maand naar buiten komen. Het valt op dat de opdrachtgever daarvan het trambureau is dat nota bene ook de pr-opdracht heeft om de tram te promoten. Men kan zich de vraag stellen hoe objectief zo'n opdrachtgever dit onderzoek gaat laten uitvoeren, met name omdat er nogal wat keuzes in te maken zijn, ook in de busvarianten. Simpel geredeneerd is het een interessante opdracht, omdat je eigenlijk stelt dat de spoorvarianten hetzelfde blijven. Dat betekent dat je drie overstapstations in de stad Groningen krijgt. Als alleen Hoofdstation-Zernike aan de orde is, wat kan men daarvoor in de plaats zetten? Een pendelbus tussen het Noorderstation en het Zernikerrein. Als het ziekenhuis en eventueel de Grote Markt bediend moeten worden, kan men vanaf de Euroborg via het ziekenhuis een kabelbaan aanleggen naar de Grote Markt. Dan houd je natuurlijk wel bussen over de Grote Markt die mensen die vanuit Assen komen, moeten bedienen. Daar treedt dan waarschijnlijk een congestie op, omdat een heel groot gedeelte via andere wegen de Stad in gaat. Dat zou een interpretatie kunnen zijn van de opdracht, maar de opdracht zou ook veel breder kunnen zijn of anders in elkaar kunnen zitten. De suggestie die gewekt wordt, is dat men in drie maanden een volledig uitgewerkt concept en misschien nog allerlei keuzes daarin volledig kan voorzien en dat men daar een reëel alternatief voor krijgt. D66 vraagt zich serieus af of dat mogelijk is om daar een evenwichtige uitwerking van te maken ten aanzien van een tramoptie waar men inmiddels al twee jaar op studeert, inclusief alle *bottlenecks* er uitsluitend. Als het over zinnige uitspraken over het volledige project gaat, dienen de alternatieven eerst duidelijk in beeld te zijn.

Dhr. **Haasken** (VVD) deelt het standpunt dat er geïnvesteerd moet worden in goed OV. Het kan de tram zijn, maar de VVD is bezorgd over het concept dat er nu ligt. Waar het nu over gaat is vooral een stadstram. De Regio Rail waar dit op gebaseerd is, zou pas in werking treden over minimaal 20 jaar. Dat zijn erg lange termijnen, waarbij niet duidelijk is hoe je dat wilt borgen. Het is ook niet duidelijk wat de reiziger uit bijvoorbeeld Winschoten ermee opschiet wanneer hij moet overstappen in Hoogezand

om uiteindelijk met de tram in Groningen aan te komen. 75% van de tramreizigers komt uit de regio, maar die zit nu waarschijnlijk al in de trein en kan met de trein de Stad bereiken. Daar bestaat bij de VVD de nodige huiver over. Dhr. Haasken heeft het niet over de lijn vanuit Eelde, maar specifiek over de lijnen die vanuit Assen, vanuit Winsum, vanuit Hoogezand komen.

Het tracé door de Stad. Dat is in eerste instantie het primaat van de gemeente Groningen en niet van de provincie. Dat neemt niet weg dat de Statenfractie van de VVD enkele bijna-voorwaarden heeft die men ingevuld zou willen zien. Zo zou je vanuit de regio het UMCG goed en snel moeten bereiken. De zorgen die daarover worden uitgesproken in de brief van het UMCG worden door de VVD gedeeld. Deels is datgene wat er nu over wordt gezegd een herhaling van datgene wat men er enkele tijd geleden over heeft uitgesproken. Dhr. Haasken benadrukt dat de VVD graag de terugval-optie in de volle breedte van modaliteiten om een zo integraal mogelijk vervoersconcept voor de Stad en de omliggende regio in beeld zien. Daar past ook de kabelbaan in. De vorige keer heeft het College die er volledig uit geschoten, maar het is een vrij eenvoudige, goedkope wijze om van een aantal plaatsen heel snel in de binnenstad of bij het UMCG te komen. Dhr. Haasken zou deze optie niet zomaar van tafel vegen. Het is iets wat nader onderzoek verdient.

Dhr. **Luitjens** (VVD) geeft aan dat de risicoverdeling en het risicomanagement een belangrijk aspect van dit soort investeringen is. Hij sluit zich aan bij het pleidooi voor een duidelijke risicoparagraaf die inzicht verschaft in investeringsrisico's, exploitatierisico's, en dergelijke, zodat ook op dat vlak weloverwogen beslissingen kunnen worden genomen.

Kijkend naar de verdeling tussen generieke en specifieke risico's, denkt dhr. Luitjens dat de gedeputeerde daar een voordelige *deal* heeft gesloten.

Bij punt 6 van Bijlage Raamwerk Regionale Financierings- en Risicoafspraken wordt gerept van € 163 miljoen stationsgebiedsmiddelen. Die komen het regionaal mobiliteitsfonds als onderdeel van het RSP. Wat men daar nu mee van zins is, past dat binnen de afspraken rondom dit regionale mobiliteitsfonds?

Bijlage 2 met dekking van het dekkingstekort. Dhr. Luitjens informeert of dit een variant is of is het een variant die *afgeperkt* is met de partijen?

Mw. **Van der Tuin** (CDA) stelt dat Raamwerk RegioRail in essentie de spoorse maatregelen en de regiotram, en de aansluitingen, waaronder de transferia, betreft. Dat heeft het CDA al aangegeven op de informatiebijeenkomsten. Het RegioRail-concept als spoor traject en ook de transferia staan als een goed gefundeerd huis. De CDA-fractie heeft bij de gepresenteerde investeringen en maatregelen een goed gevoel. Het is realistisch. De CDA-fractie steunt het.

Voor genoemd gevoel heeft zij echter bij het onderdeel regiotram nog niet. Er leven nog veel vragen. Een essentiële vraag is hoe de positie van de gemeenteraad van Groningen is ten aanzien van de regiotram? Waar staan ze? Wanneer gaan zij hom of kuit geven? De CDA-fractie wil meer inzicht krijgen in en gevoel krijgen bij de fasering van het project. Hierbij kan gedacht worden aan de vraag wanneer het Hoofdstation op de schop gaat. Waar wordt begonnen met de aanleg van de tram? Hoe zijn de onderliggende verbanden in de uit te voeren werken?

Het CDA heeft behoefte aan afbakening, zicht op de verantwoordelijkheden, de financiën die bij de deelwerken horen en vooral ook mogelijke gevolgen als de ene fase niet haalbaar is of niet doorgaat.

Mw. Van der Tuin informeert of de gedeputeerde kan toezeggen dat de Staten deze informatie krijgen aangereikt. Een andere vraag die bij de CDA-fractie leeft, is de bijdrage vanuit het bedrijfsleven, die genoemd wordt. Hoe reëel acht het College de voorziene bijdrage uit het bedrijfsleven, mede gezien in het licht van de vele recente media-uitingen van het bedrijfsleven aangaande de regiotram en gezien de huidige economische recessie? Uit de beantwoording van de schriftelijke gestelde vragen blijkt dat er een besparing van € 38 miljoen te realiseren is indien nu reeds gekozen zou worden voor een volledig railconcept in de regio, waarbij de tram het karakter van een stadstram krijgt. Tevens blijkt dat in deze constructie de exploitatie aanmerkelijk verbetert, omdat het tekort behoorlijk afneemt. Het CDA ziet graag dat het College dit alternatief uitgewerkt aan de Staten rapporteert, er vanuit gaande dat de intensiteit op het spoor vanuit de regio net zo intensief wordt als de voorziene intensiteit van de tram en dat (het spoor) vervolgens aansluit op de stadstram.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat dit wel heel ver gaat. Een tram heeft in het algemeen een intensiteit van eens in de acht minuten, twaalf minuten, veertien minuten. Dat is nooit op het spoor te halen. Momenteel is er sprake van eenmaal per half uur en in heel mooie gevallen kwartiersdiensten op het spoor. Veel verder dan kwartiersdiensten komt men ook na 2020 niet.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) legt uit dat het CDA doelt op de kwartiersdiensten. Zij vervolgt haar betoog.

Het CDA wil graag dat er aandacht besteedt wordt aan de financiën, maar ook aan de maatschappelijke opbrengst: de mobiliteit, de bereikbaarheid, het gebruiksgenot, etc.

Inzake het alternatief – het is vrijwel door iedereen genoemd en ook op de informatiebijeenkomsten is er over gesproken – wil het CDA de gedeputeerde vragen de vrijblijvendheid van het alternatief met bussen, zoals het OV-bureau daar nu aan werkt, te beperken. Er dient een volwaardig alternatief te zijn in de keuze die uiteindelijk aan de Staten wordt voorgelegd. Mw. Van der Tuin informeert of de gedeputeerde in algemene zin kan aangeven wat de consequenties zijn van de keuze voor een ander model. Het gaat hier om een omvangrijke infrastructurele ingreep die gepaard gaat met een aanzienlijke investering.

Het CDA heeft er dan ook behoefte aan om ten aanzien van het onderdeel tram een betrokkenenbijeenkomst als Staten te organiseren, waarbij de Staten zich kunnen laten 'voeden'. Hiervoor kunnen instanties als de ondernemers in de binnenstad, werkgeversorganisaties, mobiliteitvertegenwoordigers, archeologen, het UMCG, etc. worden uitgenodigd. Het CDA hoort graag hoe de andere partijen hierover denken.

Waarschijnlijk zet het kabinet volgend jaar het mes in subsidies voor stads- en streekvervoer. Voor het Noorden betekent dat een afname van een aantal busritten. Volgens de gedeputeerde ziet het er slecht uit. Wat betekent dit? Heeft dit ook gevolgen voor het RegioRail-concept? Mw. Van der Tuin wenst voorts van D66 te vernemen of D66 bereid is om het voorstel te steunen, indien het gaat tot 2020.

De **voorzitter** polst of het CDA wenst dat de betrokkenenbijeenkomst nog voor de vakantie wordt georganiseerd.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) stelt zich voor, gezien de commissie in juni veel informatie wenst te hebben, dat de betrokkenenbijeenkomst vóór die bijeenkomst wordt gehouden.

De **voorzitter** constateert dat het CDA het zo urgent acht dat het in het drukke schema gepast moet worden.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) geeft aan dat zij in de andere commissie heel sceptisch is geweest over een expertmeeting. Zij is echter op haar schreden teruggekeerd naar aanleiding van de bijeenkomst en de uitkomsten die in de commissie werden besproken.

De **voorzitter** zal afwachten hoe de andere fracties hierop reageren.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt of de reizigers ook bij de categorie horen.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) geeft dit toe. Zij heeft 'alle andere betrokkenen' gezegd, dus zo breed mogelijk.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde met het verzoek om kort en puntig te antwoorden.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat er veel vragen zijn gesteld. Er is echter sprake van een behoorlijke rode draad in de inbreng vanuit de commissie.

De gedeputeerde heeft brede, bijna ongeclausuleerde *support* gehoord in de commissie over de € 400 miljoen investeringen in het regionale spoor, de frequentieverhogingen, de intensiveringen en de doorkoppeling aldaar. Dat was € 400 miljoen van € 700 miljoen, dus...

Dhr. **Haasken** (VVD) acht dit een voorbarige conclusie als de gedeputeerde dit over de volle breedte van de Staten wil trekken.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) verduidelijkt dat hij misschien geen volledige, maar wel brede steun heeft waargenomen. Hij heeft voorts brede steun gevonden voor de wens in de Staten om zeker op het moment dat het go-besluit aan de orde is, een volwaardig, op een goede wijze te vergelijken en te beoordelen alternatief met transferia, hoogwaardige bussystemen, gepresenteerd te krijgen, zowel waar het gaat om de vraag hoe dat er inhoudelijk uitziet als waar het gaat om de vraag welke investeringen daarmee gemoeid is als waar het gaat om de vraag welke exploitatievooruitzichten daaromtrent zijn te geven, inclusief het oplossend vermogen. De gedeputeerde kan toezeggen dat het College aan die wens, nu deze zo breed leeft, compleet gehoor geeft. Het College zal in de stuurgroep regiotram

inbrengen dat dat een voorwaarde is als de Staten op enig moment überhaupt tot een besluit – en voor zover gewenst positief besluit – over het totaalconcept willen komen. Het is een basisvoorwaarde.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vraagt of de gedeputeerde de vorige keer over deze terugvaloptie gesproken heeft over april en dat het nu een halfjaar later wordt.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) ontkent. Hij wil zich daar nader op beraden, ook met de stuurgroep regio-tram. Waarom? Omdat het program van eisen ten aanzien van deze terugvaloptie/dit alternatief in de loop van deze vergadering wat is verhoogd. Er worden hogere eisen gesteld aan de kwaliteit van uitwerking van deze optie, de modaliteiten daar binnen en het karakter van het niveau van uitwerking, etc. Het lijkt voor de Staten meer te zijn dan voor de stuurgroep regio-tram en voor het College, namelijk een terugvaloptie. Het is voor de Staten een van de opties die zij willen vergelijken en beoordelen op het moment dat de Staten tot een keuze komen. Daar worden hogere eisen aan gesteld. Daarom zegt de gedeputeerde niet toe dat het verhaal in april al op tafel ligt. Het kan zijn dat het op tafel ligt in het najaar in de periode dat de Staten het besluit moeten nemen of het wel of niet doorgang vindt en hoe het doorgang vindt.

Dhr. **Haasken** (VVD) vraagt de gedeputeerde of hij hiermee bedoelt ook de kabelbaan mee te nemen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) geeft aan dat dit niet is voorzien.

Mw. **Mansveld** (PvdA) merkt op dat de gedeputeerde eerder zelf in beantwoording van vragen van dhr. Van der Ploeg gezegd heeft dat het een volwaardig alternatief zou zijn. Toen heeft dhr. Bleker gezegd dat het op 10 april beschikbaar zou zijn. Nu zegt de gedeputeerde dat dit het geval is als de informatie verder bekend wordt. Daarmee komt mw. Mansveld op haar procedurevraag. Het is prima als het later is dan april, maar de PvdA-fractie blijft erbij dat het niet vier weken voor de commissie moet zijn en dat de informatie eerder beschikbaar moet zijn om, waar nodig, tussenvragen te kunnen stellen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) acht dit helder.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) merkt op dat de urgentie van de betrokkenenbijeenkomst een iets andere lading krijgt als het niet april wordt.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) stelt dat het allemaal samenhangt met het karakter van de bespreking in juni zoals nu voorzien. In juni is voorzien dat de Staten een oordeel uitspreken over het Raamwerk RegioRail op basis van de stukken zoals die er nu liggen, op basis van het rapport en de reactie van het College op de inspraak, de keuze van de gemeenteraad waar het gaat om het tracé. Dat totale pakket ligt dan voor. Daar geven de Staten dan een oordeel over. Vervolgens komt er in december/januari een stuk op tafel waar het go-besluit op is gebaseerd, waar ook veel zaken die de Staten hebben gevraagd, worden uitgewerkt en dan beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld de vraag hoe het exploitatiegat wordt gedicht, hoe de risico's nader zijn te specificeren, etc. Antwoorden op dergelijke vragen liggen dan op tafel. Een compleet uitgewerkt alternatief met daarbinnen verschillende modaliteiten moet naar het oordeel van de gedeputeerde in elk geval beschikbaar zijn in december van 2009, voorafgaande aan het moment waarop een echt go-besluit met alle nadere uitwerking ten aanzien van de exploitatie, investeringen en risico's op tafel ligt. Dat lijkt dhr. Bleker het cruciale moment. Als het College nu, om dat complete alternatief goed uitgewerkt te hebben, meer nodig heeft, kunnen de Staten er dan mee leven dat het College het in de tweede helft van 2009 presenteert en niet in april?

Dhr. **Oosterhaven** (PvH) acht het volstrekt helder dat een goed uitgewerkt nulalternatief, terugvaloptie, busalternatief meer tijd vereist dan een paar weken tot april, anders krijgen de Staten geen goed materiaal ter tafel. Hij vraagt of de besluitvorming dan niet omgedraaid moet worden. Dan heb je de principiële keuze op het hogere niveau bus, binnenstadtracé, eventueel weststrandtracé als een hiërarchische hoofdkeuze. Als je zegt dat je van die drie een binnenstadtracé kiest, is dhr. Oosterhaven het met dhr. Van der Ploeg eens: dan is het logisch dat het gemeentebestuur daarover een besluit neemt. Dan moet je eerst het besluit nemen of je westrand, verlengde westrand... Moet je dan de besluitvorming niet omdraaien? Moet je dan niet eerst het principiële besluit op het fundamentele niveau nemen en dan pas later, in december, de gemeenteraad laten besluiten als uit die drie keuzes de binnenstad wordt gekozen, welke binnenstad het dan precies is. Daar hoeven de Staten zich niet

meer mee bezig te houden.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) merkt op dat als er in oktober, november of december een terugvaloptie gepresenteerd wordt... Als dhr. Bleker zegt dat over de voorliggende stukken in juni een oordeel wordt gevraagd, komt men niet veel verder dan de ronde die nu al in deze commissie is geweest. Dhr. Stevens worstelt met de vraag wat de aard is van de besluitvorming in juni in de Staten.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) legt uit dat de aard van de besluitvorming in juni als volgt is. Of de Staten gelet op de voorliggende stukken – voor 90% zijn dat deze stukken die nu ook voorliggen – het College het groene licht geven om het pad verder te bewandelen zoals het College dat dan ook aan de Staten voorlegt. Dat is: op weg naar een voorlopig ontwerp met uitwerking van de eerste lijn, met uitwerking van alle exploitatieaspecten, investeringsaspecten, risicoverdeling, plus in het najaar daarnaast gelegd het volwaardige alternatief. Het gaat er dus om of de Staten, gelet op de informatie die zij in juni hebben, het College het groene licht willen geven om dat pad verder te vervolgen teneinde de Staten in de gelegenheid te stellen in het begin van 2010 een definitief besluit te nemen wat kan inhouden: a) wel rail, geen tram, maar stadstram; b) wel rail, geen tram, busalternatief zoals geschetst in het najaar van 2009. Dat zijn de opties die dan op tafel liggen. Dhr. Oosterhaven redeneert vanuit een soort van wetenschappelijke logica, alleen het politieke proces is ook in zekere zin interactief. Men is gezamenlijk begonnen met het concept RegioRail, of eigen met Regiotram, vervolgens werd het RegioRail en nu komt er heel nadrukkelijk de wens vanuit Provinciale Staten om daar het aspect van RegioRail in combinatie met een hoogwaardig bussysteem aan toe te voegen. Met die systematiek moet men dus enigszins creatief omgaan.

Dhr. **Oosterhaven** (PvvhN) stelt dat dhr. Bleker niet van de Staten kan verwachten dat zij in juni al besluiten dat men door moet gaan met het binnenstadtracé om dan vervolgens in januari nog eventueel terug te komen op het eerdere besluit. Dan lokt de gedeputeerde inconsistentie van de besluitvorming van de Staten uit. Daar kunnen de Staten toch niet aan meewerken?

Dhr. **Brouns** (CDA) vraagt de gedeputeerde of de Staten in juni een voordracht krijgen waarin aan de Staten wordt gevraagd om het College groen licht te geven om door te gaan met het in kaart brengen van drie varianten zoals zojuist verwoord, namelijk RegioRail gecombineerd met regiotram, RegioRail gecombineerd met stadstram en RegioRail gecombineerd met een hoogwaardig bussysteem. Dhr. Brouns informeert of dit een correcte interpretatie is van hetgeen zojuist verwoord is of zegt de gedeputeerde dat de Staten groen licht geven voor het verder verkennen van de ene optie die in het pakket staat dat op dit moment voorligt en dat daarnaast het College wel aan de slag gaat met de twee andere opties en dan krijgen de Staten er ergens in het najaar nadere informatie over met het oog op besluitvorming in januari.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) merkt dat, mochten de Staten tot een of andere besluitvorming in juni moeten overgaan, hij op zijn minst behoefte heeft aan een soort tussenrapportage uit het busconcept-onderzoek om in zekere zin een vergelijking te kunnen maken.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) gaat in op de vraag die het College in juni aan de Staten voorlegt. Kennis genomen hebbend van de stukken zoals die er nu liggen, waar het gaat om het RegioRail-concept, geven de Staten het groene licht aan het College om dat concept verder uit te werken? In de tweede plaats legt het College de Staten een globale omschrijving voor van de aanpak, de aspecten die bij de uitwerking van het alternatief aan de orde komen. Het College vraagt de Staten of zij ermee in kunnen stemmen dat het College het alternatief, globaal omschreven waar het gaat om de aspecten die aan de orde zullen komen, uitwerkt zoals hier geschetst. Geven de Staten het groene licht om hiermee verder te gaan en vervolgens in december/januari aan de Staten voor te leggen: het uitgewerkte RegioRail-concept, specifiek gedetailleerder uitgewerkt waar het gaat om de eerste lijn, daarnaast gelegen het RegioRail-concept spoorconcept met een volwaardig busalternatief met verschillende modaliteiten, inclusief investerings- en exploitatiekant.

Dhr. **Haasken** (VVD) heeft sterk de indruk dat men op die manier aan het trechteren is. Op die manier komt men in een besluitvormingstraject terecht dat eigenlijk al in verregaande mate is ingezet. Dhr. De Vey Mestdagh deed de suggestie van een soort tussenrapportage in juni. Dhr. Haasken heeft er behoefte aan om die kant op te gaan en het iets anders neer te zetten dan dhr. Bleker zo-even aangaf. Dhr. Haasken heeft daar nog geen goed gevoel bij. De wijze en de breedte waarop de gedeputeerde het aangeeft, vindt dhr. Haasken voor dit moment niet voldoende om daarin mee te gaan. Hij heeft

eerder behoefte aan een tussenrapportage.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat dhr. De Vey Mestdagh overigens vroeg om in dat stuk dat het College in juni graag besproken wil hebben, niet een generieke tussenrapportage maar een tussenrapportage waar het gaat om de vraag hoe ver men nu is met het busalternatief is, te schetsen en vervolgens aan te geven hoe het College dat alternatief verder uitwerkt. De kennis die het College op dat moment heeft, krijgen de Staten op dat moment op tafel. Het College geeft ook aan welke aspecten van het alternatief verder worden uitgewerkt.

Het weststrandtracé. Het verlengde weststrandtracé zit er niet in. Dat is in een eerdere fase afgevallen, omdat je in dat tracé in de Stad heel weinig locaties aandoet, waardoor de vervoerwaarde te beperkt moet worden geacht. Het weststrandtracé zonder een verbinding naar de Grote Markt zit er ook niet in.

Dhr. **Zanen** (PvhN) merkt op dat het misschien nog wel kan.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) vervolgt zijn betoog en stelt dat het destijds om dezelfde reden is afgeval- len, want in feite is het bijna een soort van treindoorkoppeling, want je gaat van Hoofdstation naar het Noorderstation.

Dhr. **Oosterhaven** (PvhN) verduidelijkt dat het van Hoofdstation naar de Zonnelaan gaat, niet het Noorderstation.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) geeft aan dat het om dezelfde reden is afgeval- len als hij zo-even heeft aangegeven.

De idee die postvat dat als het maar tram heeft, het goed is... Dhr. Oosterhaven nuanceerde zijn eerdere uitspraak dat het een promovahaal is. Het lijkt alsof alleen de tram maar goed kan doen. Dhr. Bleker vindt het te gemakkelijk om te zeggen dat het daar helemaal op is gebaseerd, op een soort van premisse. Er zijn prognoses gemaakt van vervoersstromen, van aantallen mensen die met name van het Hoofdstation naar Zernike, naar Kardingse willen. Er is vervolgens nagegaan wat het betekent als je die vervoersstroom wilt accommoderen met bussen. Er is afgevraagd of je bij die zwa- re vervoersstromen bussen nog wel het geëigende vervoermiddel zijn en hoe dat in andere steden wordt opgelost. Dan heeft de tram een aantal belangrijke voordelen ten opzichte van de bus, omdat je per rit een aanzienlijk grotere capaciteit hebt. Het is geredeneerd vanuit vervoersstromen. Voor die kant van de zaak vraagt de gedeputeerde ook oog. Hij vindt het niet een eenzijdig promovahaal. Hetzelfde argument geldt ook waar het gaat om dhr. Rijploeg, die zich afvraagt wat het nut is van een tram naar Winsum. Het is veel belangrijker dat er goede, waar nodig in de toekomst, kwartiersdiensten van Groningen, Winsum en verder rijden – want het houdt niet op bij Winsum. Winsum is niet het eind. Dat is ook het geval, want die trein heeft meer capaciteit. Je kunt met één treinrit meer mensen ver- voeren dan met één tramrit.

Wat het College nu zegt – daar heeft de gedeputeerde nog geen tegenargument op gehoord – is als je nu investeert in rail en voertuigen, je er onverstandig aan zou doen om *bij voorbaat* de mogelijkheid te blokkeren om in de toekomst na 2020 met die hoogwaardige tram een deel van de regio in te gaan, niet om het ten noorden van Winsum beroerder te maken dan nu, maar omdat je dan met de ver- voersintensiteiten van dat moment die optie in elk geval in beeld hebt. Het College vindt het onver- standig om die mogelijkheid om de regio in te gaan nu te blokkeren, want dat doe je wel als je inves- teert in andersoortig materieel, andersoortige infrastructuur die hoort bij een stadstram. Daarover wil dhr. Bleker vandaag of de andere keer van de Staten duidelijkheid over, want dat zou een heel bijzon- dere wending zijn in de opstelling van Provinciale Staten als, terwijl men altijd heeft gezegd dat het regiotram moet zijn – dhr. Bleker heeft zelfs een keer gezegd: het is regiotram of *no* tram – het nu ineens mogelijkwijs ‘alleen maar’ stadstram is.

Dhr. **Haasken** (VVD) vraagt of het College in dit concept uitgaat van één voertuig – tram – dat zowel de regio in kan als door de Stad kan.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) bevestigt dit. Hij vervolgt zijn betoog. Er is positief gereageerd op het doorkoppelen van treinen.

Wat is het eindbeeld? Dhr. Bleker vindt het al heel wat om een realistisch eindbeeld voor 2020 te kunnen maken. Hij vindt ook dat men met het stuk dat nu voorligt, waar het gaat om de inhoud, de investering, de risicoafspraken, de risicoverdeling, de exploitatievooruitzichten, met de kennis van nu een stevig fundament voor het realistische eindbeeld heeft gelegd. Het enige wat het College zegt is:

blokkeer geen zaken voor na 2020 door nu bepaalde keuzes te maken waar je later last van hebt.

Het exploitatietekort. Het College vindt dat er op het moment dat er in januari 2010 een echt go-besluit aan de orde is, volstreekte duidelijkheid moet zijn over de exploitatie. Wat is dan het nog resterende exploitatietekort? Hoe wordt het gedekt? De alternatieven die nu worden genoemd – schrappen van busdiensten, BDU – zullen dan duidelijk moeten zijn.

Als er een resterend exploitatietekort van € 3 miljoen zou blijken te zijn, dat niet uit andere middelen gedekt kan worden, dan komt de vraag op het gemeentebestuur, op de besturen in de regio en op het provinciebestuur af of men uit de eigen middelen gedurende een reeks van jaren het exploitatietekort wil dichten. Als dat een 'no' is, is het einde oefening waar het gaat om de tram. Het wordt een gigantisch moeilijke keuze als er een exploitatietekort blijft, in de wetenschap dat het meerjarenplan dat tot 2020 loopt van het OV-bureau voor Groningen-Drenthe sluit op een exploitatietekort van € 18 miljoen. Dus er zijn nog andere ambities dan deze. Vandaag heeft men nog een probleem van mogelijk een aantal miljoenen exploitatietekort op het lopende busvervoer. In 2010 is het met beide benen op de grond. Wat kan men aan en wat durft men aan?

Het vermoeden van de gedeputeerde is dat het niet de investering is die het grootste probleem zal blijken te zijn, maar de exploitatie. Het geluk is dat voor de trein voor een groot deel al een exploitatie-akkoord is: voor de intensivering Groningen-Leeuwarden, voor Veendam-Zuidbroek. Dhr. Bleker denkt dat er na de zomer ook een akkoord is over Stadskanaal-Veendam-Zuidbroek waar het gaat om de exploitatie. Dat is te maken. De pijn zit dus in de vraag hoe je dat doet met bus- en tramvervoer. Dhr. De Vey Mestdagh zei dat de provincie misschien wel een te goede *deal* heeft en dat de gemeente te zeer is benadeeld waar het gaat om de risico's. Dhr. Bleker denkt dat de provincie een goede *deal* heeft doordat in feite de € 400 miljoen investering in het spoor in beton gegoten is, dat het risico daarvoor voor een deel niet eens bij de provincie ligt, maar bij het Rijk, omdat het concrete projecten uit de motie Koopmans zijn. Dat lijkt goed op orde.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) merkt op dat over de exploitatie geen *deal* is gemaakt.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) bevestigt dit. Het moet in januari wel op tafel liggen, stelt de gedeputeerde in de richting van mw. Mansveld. Alle opties die er nu genoemd zijn, is alleen maar ter illustratie – meer bussen schrappen, extra overheidsbijdrages. In januari zal het concrete voorstel op tafel moeten liggen hoe het gedekt wordt.

In de richting van mw. Beckerman geeft de gedeputeerde aan te verwachten... De gemeenten die tramrails in hun gebied hebben voor het vervoer, krijgen een soort van extraatje in de BDU. Dat geldt voor andere gemeenten of vervoersautoriteiten. De gedeputeerde neemt aan dat het ook voor Groningen gaat gelden. Het is niet zozeer dat de BDU dan hoger wordt, maar het wordt er uitgehaald en het is een extra uitname die aan de provincie ten goede zou kunnen komen. Die kans lijkt aanwezig. Daar is nog steeds het exploitatietekort niet mee gedacht.

De risico's. Hoe verhoudt zich dat ten aanzien van het taakstellende budget? Door twee overheden in de stuurgroep is aangegeven dat het taakstellende budget € 702 miljoen is. Dit is qua investeringen te dekken. Bij dit soort projecten zijn altijd meer prikkels aanwezig die leiden tot overschrijding dan prikkels tot niet overschrijden. Men heeft nu al – en dat redelijk uniek bij dit soort grote projecten – een belangrijke prikkel ingebouwd tot het niet overschrijden: de introductie van het principe de vervuiler betaalt. De veroorzaker van de overschrijding, degene die het risico niet in de hand kan houden, is degene die bijpast. Dat geldt voor de specifieke risico's. Je zult bij zo'n project, als je door die binnenstad gaat, her en der voor keuzes komen te staan. Dat kan wel, maar dat komt niet uit het bedrag van € 702 miljoen, maar dat moet er extra erbij. Onvoorziene risico's die je aantreft in de grond en dergelijke zaken, ook specifieke risico's, is voor degene die het aantreft. Als er een archeologische vondst wordt gedaan tussen Veendam en Zuidbroek – iets wat dhr. Bleker zeer waarschijnlijk lijkt – of tussen Stadskanaal en Veendam waar het gaat om het aanpassen van de rail, dan moeten de vertraging en de kosten die daardoor optreden, in beginsel ten laste komen van het budget van de provincie. De provincie probeert dat natuurlijk bij Prorail neer te leggen, maar het komt bij de provincie. Als ineens Bakker Bart instort of de Martinitoren gaat echt een keer scheef of het Provinciehuis – daar zou de Stad niet erg ongelukkig mee zijn – dan is het risico voor de gemeente. Zo is de afspraak. In januari is het voorlopig ontwerp. Dan is er meer zicht op risico's. Nu is aangegeven wat de risicoverdeling is, maar elke partij staat op dat moment voor de risicoaanvaarding. Elk van de partijen moet nog een risico-aanvaardingbesluit nemen. Dat zal worden gedaan – daar zullen de Staten over geïnformeerd worden – met de informatie van december. Het kan zijn dat een van de partijen zegt te staan voor het risico, maar het niet te aanvaarden. Dan gaat dat deel van het project niet door. Er is wel overleg over, maar het is niet een overleg dat ertoe kan leiden dat men ineens samen risicohouder is. Risicoaanvaarding ligt bij de partij die het risico heeft toegedeeld gekregen. Dat zijn vrij harde afspraken in het

begin van een proces. Het College hoopt dat dat de zaak wat zuiver houdt.

De provincie betaalt volgens de huidige afspraken niet mee aan de tramrailrisico's.

Het punt van de € 163 miljoen (een vraag van dhr. Luitjens). Er was een gedachte om uit het regionale mobiliteitsfonds een behoorlijk bedrag ten behoeve van het tramtekort van de eerste € 162 miljoen te betalen. Er was nog een dekkingstekort van € 162 miljoen. Zoals bekend, zijn in het regionale mobiliteitsfonds meer projecten dan geld. Er is daar een overcommittingssituatie van € 244 miljoen. Om nu maar meteen vast te leggen dat er € 170 miljoen uit het regionale mobiliteitsfonds zou komen, dan zou men de boel helemaal dichttimmeren en zou men de weg Groningen-Winsum niet meer kunnen betalen. In de tweede plaats zou men Groningen-Veendam en Veendam-Stadskanaal niet meer kunnen betalen. Groningen-Heerenveen zou van de baan zijn. Het kan niet alleen in de Stad landen. De provincie heeft derhalve gezegd dit niet te doen.

Het College vindt dat er een afspraak gemaakt moet worden waarbij het project stationsgebied dat in de papieren stond voor € 193 miljoen ingeleverd zou moeten worden, wanneer men in zekere zin op dat moment € 193 miljoen van de € 244 miljoen overcommitting had opgelost. Dat is niet helemaal gelukt. Er is € 163 miljoen van de € 193 miljoen ingeleverd. Een jaar nadat de RSP-voordracht in de Staten is vastgesteld, is het overcommittingprobleem in het regionale mobiliteitsfonds teruggebracht van € 244 miljoen naar circa € 80 miljoen met deze afspraak. Dat vindt het College een goede afspraak.

Fasering. Op dit moment kan het College nog niets zeggen over de precieze fasering van het totaalproject. Wel is in de voortgangsrapportage over het RSP is de fasering opgenomen van de verschillende RSP-projecten. Dus voor RSP-projecten zit die er wel in en voor de tram zit de fasering er tot 2020 in eerste lijn in 2012, in 2014 klaar, de tweede lijn in 2015. Dat betekent dat de omgeving van het Hoofdstation vóór 2014 op de schop gaat als dit het alternatief wordt en als het niet het trein/bus-alternatief zou worden.

Hoe gaat het met de exploitatie, aanbesteding? Hoe is de bijdrage van het bedrijfsleven te beoordelen? Het College is nog niet uitgedacht over de vraag hoe overheid en markt hier precies gezamenlijk in gaan optrekken. Er zijn opties denkbaar waarbij het hele project tram zowel waar het gaat om de voorbereiding tot en met het exploiteren van de lijnen in één keer op de markt wordt gezet, waarbij je een combinatie van ontwerpers, bouwers in weg en in staal en beheerders en OV'ers gezamenlijk om offertes vraagt. Er zijn ook andere opties denkbaar. Daar is men nog niet helemaal uit. Elke dag leer je weer van aanbestedingen. Dat zal hier ook gelden. De lessen van de afgelopen weken zullen relevant zijn voor hoe men het hier zal doen. Het is ook een politieke kwestie, daarom denkt dhr. Bleker dat het College in het najaar bij de Staten op dit punt terug moet komen over wat de positie van de overheid is bij met name het tramrailproject. Bij de trein is het duidelijk: daar is het gewoon uitbreiding van de infrastructuur en rijdt er een vervoerder over die een concessie heeft. Prorail is normaal gesproken de beheerder.

Mw. Van der Tuin zei dat de vrijblijvendheid van het busalternatief af moet. Het signaal over het busalternatief is het College volstrekt duidelijk. Dhr. Bleker neemt aan dat het stadsbestuur daar nu ook wel van overtuigd is en dat het geen hobby van een paar gedeputeerden is.

Dhr. **Schrikkema** (ambtelijke bijstand) corrigeert de gedeputeerde en stelt dat de overcommitting € 243 miljoen bedraagt. De verwarring ligt voor de hand, want het totaal aan kosten van het totale RegioRail-concept is € 702 miljoen. Daarvan is € 458 miljoen gedekt binnen de RSP-budgetten. Er resteert dus € 244 miljoen. Van die € 244 miljoen dekt de provincie Groningen € 70 miljoen, de gemeente Groningen € 81 miljoen, de regio € 63 miljoen. Er wordt nog € 5 miljoen ten laste gebracht van het project Groningen-Heerenveen en dan is er nog € 25 miljoen wat geacht wordt uit de markt te kunnen komen. Dat hangt voor een deel samen met de discussie die dhr. Bleker zo-even op de mat bracht met betrekking tot de aanbestedingsvorm. Dan komt men op een totale dekking van € 244 miljoen. Dat is het resterende bedrag dat nog nodig was, buiten de RSP-financiering.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vraagt dat als de tram € 300 miljoen kost, hoeveel van de € 300 miljoen dan uit de portemonnee van de provincie komt, als gedeelte van cofinanciering RSP, als gedeelte van de provinciale bijdrage aan de Regiovisie en als aanvullende bijdrage in het kader van de overeenkomst met de Stad.

Dhr. **Schrikkema** (ambtelijke bijstand) stelt dat het een arbitraire verdeling is. Het komt in de orde van grootte van € 170 miljoen, inclusief de cofinanciering van de RSP. De discussie is natuurlijk uit en te na gevoerd met de Stad. Dit is aangevoerd als een van de argumenten waarom de provincie vond dat zij nogal diep in de buidel tastte. De Stad werpt tegen dat zij heel veel investeert in het station Europapark, iets wat niet in het totaal van dit concept is opgenomen.

De **voorzitter** informeert of deze financiële uitwerking bij het verslag kan komen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) denkt dat dit een stuk is dat het daglicht kan verdragen⁴.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) merkt op dat hij nog een vraag heeft gesteld met betrekking tot het prijspeil 2014.

Dhr. **Schrikkema** (ambtelijke bijstand) geeft aan de eerste inzet in de onderhandelingen met betrekking tot de eerste tramlijn van de kant van de Stad € 50 miljoen waren, van de kant van de provincie € 50 miljoen en van de kant van de regio € 20 miljoen, prijspeilen 2014. Die zijn teruggerekend naar 2008.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) stelt dit te hebben gelezen. Daar heeft hij de conclusie uit getrokken dat het verschil tussen prijspeil 2008 en 2014 20% is. Als voor het totale project € 700 miljoen begroot is, is dat dan begroot op basis van prijspeil 2008?

Dhr. **Schrikkema** (ambtelijke bijstand) beaamt dit.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) geeft aan dat dit betekent dat in 2014 het totale project dus € 840 miljoen bedraagt.

Dhr. **Schrikkema** (ambtelijke bijstand) stelt dat wanneer de aanname betreffende de geldontwaarding juist is, dit klopt.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vraagt wat dit betekent voor de voorziene tekorten betekent.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat de rijksbijdragen op de IBOI (Index Bruto Overheids Investeringen) geïndexeerd zijn. De bijdragen van de provincie is voor een deel natuurlijk gerelateerd aan het provinciefonds. Volgens de gedeputeerde zit daar ook een accres op.

De **voorzitter** stelt dat de antwoorden in eerste termijn zijn gegeven.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat hij de vraag over de tracékeuze nog niet heeft beantwoord. Het College heeft in de stuurgroep Regiotram – en dat waren zeer intensieve, soms explosieve maar wel heel interessante besprekingen – steeds gezegd: de keuze van het tramtracé door de Stad is primair een zaak van het gemeentebestuur. De provincie toetst dat op één punt, namelijk exploitatie- en vervoerwaarde. Dhr. De Vey Mestdagh gaf aan dat de bussen van de Grote Markt moeten verdwijnen en dat vervolgens alle Ommelanders via een tram over de Grote Markt worden geleid. Het College heeft in de stuurgroep een dergelijke kanttekening bij gemaakt. Dhr. Bleker heeft letterlijk een keer gezegd: “Als ik in Veendam opstap en ik wil naar Zernike, hoe leuk vind ik het dan om stapvoets door de Oosterstraat of Herestraat, Grote Markt te gaan? Daar kom ik niet voor!” Een stadsbestuurder kan zich nauwelijks voorstellen dat een Ommelander niet elke dag even over de Grote Markt wil om het stadhuis te zien. In dat verband heeft het College de diepenringvariant genoemd. Er zijn heel veel oude steden die niet met een tram *door* het hart van de stad gaan, maar *langs* het hart van de stad. Dat zou hier ook gekund hebben. Die doet het heel aardig qua investering en qua exploitatie, maar de variant door het hartje van de stad doet het qua exploitatie ook goed. Daarmee ontvalt het argument van het College. Als men het zo mooi vindt om die trams over de Grote Markt te laten gaan,...

In tweede termijn

Dhr. **Zanen** (PvhN) verklaart dat de PvhN graag zou zien dat bij de keuze die gemaakt moet worden, de westvariant – en dan het volwaardige treinalternatief, die doorrijdt via het Noorderstation naar Zernike als een trein op het reguliere spoor – op een of andere manier waardering krijgt, naast de andere alternatieven.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) begrijpt dat de vragen die hij nog gesteld heeft over de citybussen en de manier

⁴ Bijlage is ten tijde van de verzending van het verslag nog niet ontvangen; mogelijk wordt deze nagezonden

waarop dat aansluit op de huidige binnenstad en andere delen van de Stad, meegenomen worden in de eventuele alternatieven. Voorts dient er, wanneer de tram komt, een beter antwoord op te komen dan er nu staat, want het is eigenlijk niet benoemd. Dhr. Rijploeg verzoekt om een toezegging in dezen. De PvdA is een groot voorstander van een verbetering van het OV, ook richting Winsum en andere delen. Of dat moet op een manier met extra stations – twee stations naast elkaar, een voor de trein en een voor de tram – op relatief zulke dunne stromen, is de vraag. De PvdA is er bang voor dat het verderop gelegen deel van zo'n tracé – de onrendabiliteit van de laatste halte is altijd groot op dat soort eindpunten – geaccentueerd wordt en dat het op termijn door verkeerde krachten kan leiden tot het ondermijnen ervan. Dat is de reden waarom de PvdA er zorgen over heeft bij zulke dunne uiteinden. Dhr. Van der Ploeg heeft gezegd dat het maar 15% is. Als je het echt goed doet, is er wel degelijk perspectief. Gouda-Den Haag is circa 50% forenzenverkeer OV. Het kan dus wel degelijk als je het goed doet op bepaalde tracés.

De € 38 miljoen die genoemd werd voor het doorkoppelen. Dhr. Rijploeg informeert of daarin ook de kosten van de hybride voertuigen betrokken zijn en vraagt voorts of alle voertuigen hybride moeten zijn of die welke daadwerkelijk buiten de Stad zouden gaan rijden.

Mw. **Mansveld** (PvdA) verklaart dat er in de schriftelijke ronde niet is geantwoord op de vraag over een *review-* of *audit-*commissie om het risicobeheer te versterken. Voorts dient voor de Staten inzichtelijk te worden bij aanvaarding van de risico's welke risico's de Stad aanvaardt. Wat de PvdA betreft, is er geen Statenbehandeling nodig. Er is in de eerste ronde – in elk geval door de PvdA – duidelijk aangegeven wat de Staten aan informatie willen. Dat is toegezegd door de gedeputeerde. De hoorzitting van het CDA kan in dat traject prima een plek vinden. Een tussenrapportage is eveneens prima, maar dan is de vraag op welk moment die komt en wat je dan aan informatie krijgt. Voor de PvdA is het een wezenlijk punt dat de informatie voor het *go/no go*-moment niet een week voor de kerstvakantie moet komen voor een commissie. Dan moet de informatie er begin november zijn, zodat er rustig naar gekeken kan worden en de Staten dit besluit weloverwogen zouden kunnen nemen. Een junibehandeling in de Staten is wat de PvdA betreft niet aan de orde.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) verklaart dat ook de ChristenUnie behandeling in juni niet nodig vindt. De meerwaarde van een Statenvergadering ten opzichte van de discussie nu is maar beperkt. De gedeputeerde kan nu al rustig verder gaan met het uitwerken van de optie en van welke optie dan ook.

Stadstram/regiotram. Op vragen van het CDA wat de regiotram extra kost ten opzichte van de stadstram is € 38 miljoen geantwoord. De rol van de provincie in relatie tot de tram is steeds verantwoord met: op het moment dat het geen stadstram, maar een regiotram wordt, draagt de provincie daar aan bij. In antwoord op de vragen van dhr. Stevens hoeveel de provincie bijdraagt aan de tram, is een bedrag genoemd van € 170 miljoen. Dit bedrag slaat niet alleen op de tram, maar ook op het spoor. Toch kan een groot deel van de € 170 miljoen toegerekend worden aan de tram. Dat is een veelvoud van de € 38 miljoen. Op dat punt verzoekt de ChristenUnie om een nadere opvatting van het College. Hoe zien zij dit soort bedragen als rechtvaardiging voor een regiotram?

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) vraagt of de ChristenUnie van mening is dat de provincie op geen enkele wijze een verantwoordelijkheid heeft in de Stad voor het vervoeren van mensen, vooral gezien het aantal mensen dat uit de regio komt. Heeft de provincie geen grotere verantwoordelijkheid dan uitsluitend het verschil bij te passen?

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) ziet deze verantwoordelijkheid nadrukkelijk. Hij is blij met het vele geld dat de provincie kan investeren in het OV, juist in en rond de Stad. Dhr. Stevens sloot aan bij de cirkelredenering die dhr. De Vey Mestdagh vreesde, dat je op een gegeven moment, uitgaande van een bepaalde situatie, doorredeneert. Dat lijkt zich, ook in financiële zin, op die manier te vertalen.

Mw. **Beckerman** (SP) stelt in reactie op de voorgestelde hoorzitting van het CDA dat bijeenkomsten met archeologen altijd fantastisch zijn. Echter, mw. Beckerman wordt niet meteen heel enthousiast. De SP stelt voor om het iets verder uit te werken. Het is namelijk niet geheel duidelijk wat de bedoeling is. Misschien is het goed als het CDA hun gedachte daarover verder uitwerkt en een voorstel doet aan de commissie Economie en Mobiliteit.

De terugvaloptie. De SP is blij dat dhr. Bleker het serieus neemt om er een volwaardig alternatief in op te nemen. Het lijkt de SP prima om daar in juni een tussenstand van te zien en het mogelijk toch in de commissie te bespreken, afhankelijk van de inhoud.

Dhr. Bleker gaf aan elke dag bij te leren over aanbesteden. Het is een *trial-and-error*-proces de afgelopen dagen. De gedeputeerde gaf zelf al aan dat het een politieke keuze is. Voor de SP is het

belangrijk dat de overheid als mogelijkheid wordt meegenomen in de verschillende opties die aan de Staten worden voorgelegd, in zowel aanleg als exploitatie van de lijnen. De SP maakt daar een principiële afweging en wil de opties goed naast elkaar gezet hebben. Mw. Beckerman hoopt dat de gedeputeerde die toezegging kan doen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) merkt in de richting van dhr. Rijploeg op dat zijn opmerking over de 16% en de groei naar 19% vooral is ingegeven vanuit de idee dat er nog een wereld te winnen is. Er zijn kansen. Als het gaat om de expertmeeting en de procedure, merkt dhr. Van der Ploeg op dat het proces voor de Staten en de raad in het verleden ooit begonnen is met een gezamenlijke trip naar het buitenland. Hij bevroedt dat weinig woordvoerders mee zijn geweest. Het zou verstandig zijn als de Staten met hun collega's in de raad nog eens een keer gezamenlijk kijken naar alles wat er voorligt. Het is duidelijk dat er een volwaardig alternatief naast komt. Dhr. Van der Ploeg meende dat de Staten dit al zouden krijgen, maar nu is het nog volwaardiger dan volwaardig. Het komt alleen wat later. Het is wellicht niet verstandig om dat vele maanden boven de markt te laten hangen. Op het moment dat het voorligt en de vergelijking voorligt, dient men daar, wellicht met de raad of raadscommissie, expliciet naar te kijken zodat 1) niet onnodige kosten worden gemaakt voor uitwerking van de dan nog voorliggende varianten; 2) richting het publiek een duidelijke keuze wordt gemaakt en het niet januari/februari 2010 wordt als men in oktober de informatie al heeft.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) gaat allereerst in op de trip naar Frankrijk. Hij kan zich nog herinneren dat toen D66 begon kritisch te zijn ten aanzien van het concept, tegen D66 werd gezegd dat dit onbegrijpelijk is omdat D66 ook mee is geweest op dit trip. De D66-fractie vond dat overigens geen goed argument.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) is het helemaal met dhr. De Vey Mestdagh eens. Als je op zo'n trip bent, raak je een beetje verblind door de mooie voertuigen, en dergelijke. Je moet nuchter blijven en je afvragen wat het hier betekent.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) verklaart van dit fenomeen geen last te hebben.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) merkt op dat het CDA de vraag heeft gesteld met betrekking tot de aanvaardbaarheid van de optie zoals die nu voorligt tot 2020. D66 heeft aangegeven – dhr. Bleker heeft bevestigd dat hij daar ook zo naar kijkt – dat er gekeken moet worden naar wat hier staat tot 2020 – en dat is reëel, waar men van uit kan gaan. Daar moeten de Staten een *go/no go* tegen zeggen. De rest is vooralsnog enigszins luchtfietseriej. Tegelijkertijd is het zo dat als je iets nieuws maakt, je natuurlijk voor zover mogelijk alle opties open moet houden. Dat betekent dat als je een tram in de Stad gaat aanleggen, je als het mogelijk is – dat heeft natuurlijk ook een beetje met de verhouding van de extra kosten ten opzichte van de kans dat het doorgaat – die opties open moet houden. Dat geldt in ieder geval voor de vormgeving van het tracé.

Dhr. Bleker sprak over het materieel dat moet worden aangeschaft. Als je dat zou combineren met de opmerking dat de stadstram eenmaal in de acht minuten rijdt en de regiotram eenmaal in het halfuur, dan is daar zelfs nog mogelijk... Ook in Duitsland rijden zowel regio- als stadstrams op hetzelfde tracé. Je hebt een tracé dat het aankan. Je zou kunnen beginnen met de aanschaf van de stadstrams. Dhr. De Vey Mestdagh denkt dat men 6, 7 of 8 regiostrams nodig heeft om deze frequentie te waarborgen. Die kan men later aanschaffen.

De hoogte van de bijdrage van de provincie. D66 is er wel kritisch over geweest, ook over de stads- en de bustram, maar D66 is er niet kritisch over dat de provincie een bijdrage moet leveren aan de Stad. D66 heeft alleen altijd gezegd dat je dan wel moet kijken wat een eenvoudige oplossing is die goed genoeg is. Daar wil D66 haar steentje aan bijdragen. De luxere varianten zijn in beginsel niet voor rekening van de provincie. Daarmee is D66 niet per se tegen luxe varianten.

Het lijkt D66 niet zinnig om het stuk in de aanstaande Statenvergadering te behandelen. D66 heeft zelfs vraagtekens bij de behandeling in juni, gezien de zaken die nog moeten lopen. D66 sluit aan bij wat de VVD over het trechteren heeft gezegd. D66 vindt dat men daar al langer mee bezig is. D66 denkt dat in juni, mede gezien het feit overigens dat in de Stad men in juni al over het tracé beslist... Het wordt heel lastig proces, wat de Staten dan precies beslissen terwijl alle opties nog open worden gehouden. Dhr. De Vey Mestdagh zou er eerder voor zijn om misschien te denken dat die besluitvorming opgeschort moet worden totdat de varianten beter in beeld zijn.

Dhr. **Luitjens** (VVD) geeft aan dat er vanavond een waardevolle discussie is geweest, waarbij toezeggingen zijn gedaan voor nadere informatie. Het lijkt hem goed om een keer op een rij te zetten

wanneer de Staten waarover een besluit zouden moeten nemen en waar dat dan toe leidt. Dhr. Luitjens is het met dhr. De Vey Mestdagh en mw. Mansveld eens dat een Statenbehandeling op 22 april na de discussies in de afgelopen maand niet zinvol lijkt.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) merkt op dat de gedeputeerde de fysieke fasering heeft aangegeven. Haar vraag lag iets breder. Zij heeft gesproken over een afbakening, zicht op de verantwoordelijkheden, de financiën die bij de deelwerken horen en wat de gevolgen zijn als de ene fase niet doorgaat.

De voordracht in juni heeft voor het CDA geen meerwaarde. In de commissie zijn vele zaken afgesproken. De voorwaarde van de CDA-fractie zou zijn, dat de Staten de stukken meer dan ruim op tijd hebben, zodat men zich goed kan oriënteren en waar nodig nog meer informatie kan inwinnen om tot een gedegen en goede afweging te kunnen komen om in januari te besluiten.

De expertmeeting/hoorzitting. Mw. Van der Tuin merkt dat er een breed draagvlak voor bestaat. Zij stelt de procedure voor zoals normaal wordt afgewerkt: er wordt met de griffie overlegd om het uit te werken. Dan komt het voorstel over het algemeen in de commissie Economie en Mobiliteit.

De **voorzitter** begrijpt dat het CDA zelf met een voorstel richting de griffie komt.

Mw. **Van der Tuin** (CDA) geeft aan dat zij eerst met het voorstel naar de griffie komt, zoals nu besproken is en waar draagvlak voor is. Vervolgens zal er een uitwerking in samenwerking met de griffie en misschien enkele andere mensen uit de commissie plaatsvinden, zoals ook de vorige keer gebeurd is. Dat voorstel komt dan in de commissie Economie en Mobiliteit.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) wenst mw. Van der Tuin mee te geven dat het moment van zo'n expertmeeting op korte termijn dan wel ergens in het najaar zou moeten zijn.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) verklaart dat het College de gedachte om een externe *audit- of review-*commissie in te stellen waar het gaat om risicobeheersing in zal brengen in de stuurgroep en serieus bezien. De Staten krijgen te zijner tijd ook een risicoaanvaardingbesluit en de *ins and outs* zoals die voor de gemeente Groningen gelden. In de richting van mw. Beckerman stelt de gedeputeerde dat de Staten in elk geval op het moment van het besluit in januari, mogelijk nog daarvóór, zicht krijgen op welke keuze gemeente en provincie samen maken ten aanzien van de verhouding overheid/markt in de diverse fasen van het geheel.

Over de volwaardigheid van het alternatief merkt de gedeputeerde op dat het bijna zo dient te worden dat het alternatief nog uitgebreider wordt uitgewerkt dan het voorstel van het College. Dat wordt een beetje te gek. Er moet een goed te beoordelen en te vergelijken alternatief zijn met het voorstel dat nu voorligt. Naast alle problemen die men met de regiotram probeert op te lossen, moet het ook schetsen wat het daarvoor betekent: wat het betekent voor de binnenstad, wat het betekent voor de vervoersstromen, wat het betekent voor de investering, welke risico daaraan verbonden zijn, hoe het zit met de exploitatie en wat de toekomstbestendigheid is na 2020. Dergelijke vragen moeten netjes beantwoord worden en in beeld worden gebracht.

Het totale programma bestaat uit een reeks van deelprojecten. Sommige deelprojecten zijn al in uitvoering, of althans in technische voorbereiding, zoals Groningen-Veendam of Zuidbroek-Veendam. Het zijn allemaal projecten waar per project een projecteigenaar is, een budgethouder en een risico-eigenaar. Als het College in januari bij de Staten komt, zullen de Staten het per projectonderdeel van het totaalprogramma zien.

Op de stadstramoptie is het bedrag van € 38 miljoen gebaseerd (een vraag van de CDA-fractie). Die € 38 miljoen is als het ware ter plekke van het Hoofdstation nodig om de regiotramfunctie daar te kunnen invullen. Een behoorlijk deel van die € 38 miljoen zal niet nodig zijn, namelijk iets minder dan de helft, als de tram die daar aanlandt niet de regio in hoeft. Daarnaast is het zo dat de stadstram – het betreft iets goedkopere voertuigen – een exploitatievoordeel heeft ten opzichte van de regiotram. Dat is in de orde van grootte van € 200.000-€ 800.000.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) merkt op dat de gedeputeerde zegt dat het niet € 38 miljoen is, maar de helft van € 38 miljoen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) legt uit dat € 38 miljoen nodig is om een regiotram de lus te laten maken ter hoogte van het station op spoor 1. Als gekozen wordt voor een stadstram, is er ook een aanlanding op het Hoofdstation nodig, maar dat is een eenvoudiger aanlanding, die geen € 38 miljoen kost, maar bijvoorbeeld € 20 miljoen.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) stelt dat het antwoord op de vraag van het CDA – wat kost een regiotram extra aan investeringen? – dus is: geen € 38 miljoen, maar € 20 miljoen.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) beaamt dit.

Dhr. **Rijploeg** (PvdA) vraagt of de kosten van extra perronhaltes in de betreffende regio daar niet bij in zitten.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) bevestigt dat deze niet in dat bedrag zitten. Die komen erbij na 2020.

De gedeputeerde is niet alleen blij met de *support* voor het spoorconcept, maar ook met het uitgangspunt dat het College heeft gekozen, dat in elk geval de mogelijkheid om met de tram de regio in te gaan gecreëerd moet worden en niet geblokkeerd moet worden. Daar is brede steun voor.

Het College is heel blij dat als het College de Staten voorstelt om de besluitvorming van de Staten nog eens een keer te formaliseren via een voordracht, de Staten aangeven dat zij erop vertrouwen dat het College het gaat doen zoals dat hier is geschetst, dat het College zijn gang kan gaan en in juni dient te rapporteren, met name waar het gaat om het busalternatief, wat de stand van zaken is en in de loop van het najaar te komen met het uitgewerkte alternatief. Dhr. Bleker vindt het een goede gedachte dat men zich moet afvragen of het stuk dat het uitgewerkte alternatief betreft, wordt bewaard tot het eind van het jaar, of dat men besluit het te agenderen. Dan kan het ofwel worden afgeserveerd ofwel worden geconstateerd dat het een serieuzere zaak is in vergelijking met het voorstel dat het College doet. Dat geeft het College de ruimte om over het moment van presenteren en behandelen van dat alternatief met de gemeente samen na te denken. Het College gaat ervan uit dat het op deze route aan de slag kan en dat de Staten enkele zeer belangrijke inhoudelijke componenten van het concept hebben geaccordeerd en dat zij instemmen met de route en de wijze waarop naar december van dit jaar wordt toegewerkt.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) wenst een kanttekening te maken. Het is uitstekend dat er hard wordt gewerkt aan het alternatief en dat het hier helemaal in detail wordt voorbereid. Er zijn echter ook kritische noten gekraakt over de uitwerking van het voorkeursalternatief. In die zin het signaal afgegeven dat die uitwerking wel gedetailleerder en sterker kan, onder meer op het terrein van risicobeheer, maatschappelijke rendement. Daar zal in de ogen van de PvdA-fractie ook aan gewerkt moeten worden.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) bevestigt dit. Het College ziet dit als behorend bij het voorstel dat in elk geval in december op tafel moet liggen. Dhr. Bleker heeft de conclusie getrokken dat de Staten zelf geen besluit zullen willen nemen over de regiotram als niet het alternatief volwaardig, goed te vergelijken, op tafel heeft gelegen, hoe dat besluit over de regiotram er ook uitziet. Dat is een helder signaal dat de Staten hebben afgegeven. Daar zal het College met het stadsbestuur nog een heel stevig gesprek over moeten voeren. Het College brengt dus geen voordracht uit en er wordt niet in april behandeld. In juni is er misschien iets voor de commissie. Dan zal men bezien wanneer men tussen september en januari het alternatief aan de Staten presenteren. Zo is er toch een mooie stap voorwaarts gezet. Het gaat er wel vanuit dat met het vertrouwen dat de Staten het College geven, de Staten het College autoriseren om verder te gaan met de financiële middelen die met de verdere voorbereiding, zowel van het tramconcept als met de uitwerking van het alternatief, gemoeid zijn, binnen de budgetten die daarvoor zijn,

De **voorzitter** neemt aan dat dit akkoord is.

Dhr. **Rijzebol** (CDA) merkt op dat het hem zinnig lijkt dat de Staten in de loop van de eerste of tweede week van oktober een reeks onderbouwde alternatieven in beeld krijgen, om een vruchtbare discussie te krijgen en vruchtbaar gevoed te worden in de expertmeeting of betrokkenenbijeenkomst. Dan kan in oktober/november de expertmeeting georganiseerd worden en kan men in januari tot besluitvorming komen. Als die toezegging gedaan kan worden, kan het binnen de commissie Economie en Mobiliteit worden uitgewerkt.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) wenst niets meer toe te zeggen dan waar de commissie zo-even mee heeft ingestemd. De Staten hebben ermee ingestemd dat het College het busalternatief met daarbinnen modaliteiten van vormgeving, op een serieuze wijze zal presenteren, zodat het goed vergelijkbaar is. Het College gaat echter geen *serie* van alternatieven presenteren.

Dhr. **Zanen** (PvhN) had gehoopt dat dhr. Bleker op zijn vraag gereageerd zou hebben.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) merkt op dat in een eerder stadium die variant is besproken. De PvhN heeft de variant gepresenteerd en toen is de variant in onderzoek genomen. Vervolgens is de variant op de gronden zoals aangegeven – op vervoerwaarde en investering –...

Dhr. **Zanen** (PvhN) geeft aan dat de variant toen deels is overgenomen als een mogelijkheid langs de Zonnelaan. Het volledige verhaal is niet concreet aan de orde geweest.

Dhr. **Bleker** (gedeputeerde) verklaart dat het College toen in overleg met de Staten de meest realistische variant van het voorstel in onderzoek heeft genomen. Er is een conclusie uit gekomen. Die leidt ertoe dat je de variant nu niet verder in procedure zou moeten nemen.

De **voorzitter** concludeert dat het stuk als C-stuk naar de Staten kan.

13 Rapport van de Raad voor de financiële verhoudingen - Advies naar een herijking van de financiële verhoudingen tussen Rijk en provincies / aanvullend beleidsakkoord maart 2009

hierbij is betrokken:

De brief van GS van 3 april 2009, nr. 2009-19.562/14/A.19, FC betreffende het advies van de Raad voor de financiële verhoudingen

De **voorzitter** geeft allereerst het woord aan de fractie van de VVD.

Dhr. **Luitjens** (VVD) merkt op dat men al een lange vergadering van de commissie Bestuur en Financiën gecombineerd met de commissie Economie en Mobiliteit achter de rug heeft. Toen hij zijn verzoek deed tot dit voorstel vreemd aan de orde van de dag, had hij al ingeschat dat dit een lange vergadering zou worden en dhr. Luitjens heeft gearzeld of hij het voorstel zou doen. Echter, het onderwerp waarvoor de Raad voor de financiële verhoudingen haar advies uitbracht, is van dermate belang voor de provincie – het is a.h.w. een steen in de financiële vijver – dat het nodig was om het onderwerp te agenderen. Het is niet de bedoeling om het advies tot in de details te bespreken. Het heeft er in elk geval toe geleid dat van GS een brief is ontvangen waarin zowel is ingegaan op het aanvullend coalitieakkoord wat zijn schaduw zal hebben in de provinciale financiën als op het advies van de Rfv en welke trajecten in IPO-verband zijn gestart, waaruit blijkt dat, alhoewel de lijn wel duidelijk is, zeker de uitkomst daarvan nog niet duidelijk is. Als het gaat om het nieuwe coalitieakkoord is het volgens de berekeningen zo dat de provincie er pas in 2014 iets van gaat merken. Dhr. Luitjens denkt dat het effect van het advies van de Rfv eerder op zal treden dan 2014, maar dhr. Calon zal nader ingaan op de situatie vanaf 08 april 2009. Dhr. Luitjens stelt voor dit onderwerp verder op te pakken op een aparte zitting over de ontwikkeling van de provinciale financiën op de korte en langere termijn, waarbij de presentatie van dhr. Calon daartoe een eerste aanzet vormt.

De **voorzitter** geeft het woord aan dhr. Calon voor een korte presentatie.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) merkt op dat helder moet zijn dat de mening van dit College is dat deze kwestie een Statenzaak is en dat in tegenstelling tot hoe het in Den Haag toegaat, het voornemen bestaat om dit hier anders te gaan doen. Je zou ook kunnen zeggen dat in verband met naderend onheil een nieuw coalitieakkoord moet worden opgesteld, maar dat is niet de insteek van het College. Getracht wordt de Staten in mei een update te geven van de stand van zaken, waarna in augustus of september de mening van de Staten wordt gepeild. In het schema wordt gerefereerd aan fractievoorzitters, maar dat kunnen ook Statenleden zijn of commissies, waarna GS haar *mind* op maakt in september en oktober, waarna in november een politieke discussie kan plaatsvinden in deze Staten over meerdere of mindere grote keuzen die dan gemaakt moeten worden. Het College denkt dat als het gaat om grote keuzen het verstandiger is om er met de Staten als geheel op een *level playing field* over te praten. Dit is eerder monistisch dan dualistisch, maar het College denkt dat dit beter is voor het bestuur van Groningen.

Het stuk dat men heeft ontvangen gaat grotendeels in op het rapport van de Rfv. Dat is zeer interessant, maar politiek misschien niet zo relevant. Dhr. Calon gaat daar later op in.

De staatjes in bijlage 2 betreffen het financieel perspectief van heden. Zij gaan uit van een bepaald niveau van accessen. Vorige week woensdag is een stevig en hard overleg gevoerd met een delegatie van het kabinet en op het gebied van de accessen is een gat in de verdediging van het kabinet geslagen. Er zou donderdagmiddag een vervolgoverleg zijn, maar dat is naar de vrijdag verplaatst.

Dat overleg is vastgelopen en ook gisteren is het overleg vastgelopen. Een paar uur geleden lag een nieuw voorstel voor, waar men het ook niet over eens is. De stand van zaken over de accessen verandert steeds. Dhr. Calon wil nu een en ander toelichten aan de hand van een paar *sheets*.

Belangrijk is het bedrag van € 597 miljoen dat de provincies volgens de Rfv te veel hebben. Daar zit een groot discussiepunt in van € 130 miljoen voor de uitname Welzijn en Zorg. Men vindt dat geen provinciale, maar gemeentelijke taak en dat bedrag zou dus naar het gemeentefonds toe moeten. Vervolgens wordt het in het advies naar de Staten toegeschreven.

Als je het bestuursakkoord tussen de provincies en het Rijk volgt, zou het bedrag van € 597 miljoen er wel degelijk moeten komen.

Er is ook sprake van een herverdeeffect, omdat men op een andere manier aan de knoppen draait en de gehanteerde techniek is in het voordeel van Groningen.

Als je kijkt naar de ijkpunten is sprake van herijking ter hoogte van € 9,2 miljoen en de uitname voor Welzijn en Zorg bedraagt € 9,1 miljoen. Bij elkaar is dat € 18,3 miljoen. Dhr. Calons aanvankelijke verwachting was dat het wel eens € 30 of € 35 miljoen zou kunnen zijn en hij denkt dat eigenlijk nog steeds. Brabant wordt zodanig aangepakt dat zij niets krijgen, maar zelfs moeten betalen. Dat zal men niet pikken, want Brabant zou meer inleveren dan de hele Randstad erbij krijgt. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat Brabant minder gaat inleveren en dat mindere zal dan verdeeld worden over de andere provincies. Dat betekent dat er voor Groningen ook nog eens € 2 of € 3 miljoen extra zal worden afgetrokken. Dan zullen er op de accessen ook nog bezuinigingen bijkomen.

In de krant stond dat de kilometerheffing voor vrachtwagens niet door gaat en dat is in lijn met hetgeen dhr. Calon eerder heeft gemeld, namelijk dat die kilometerheffing niet door zal gaan. Dat heeft gevolgen voor de discussie over het belastinggebied, want daarmee zou pas worden begonnen als de oude verdwijnt. Echter, de vrije zoom is wel *at risk* vanwege Brabant en vanwege maximering van lasten voor burgers. Als die vrije zoom weg is, zal de structurele weerstandcapaciteit in het weerstandsvermogen moeten worden geregeld, want incidentele tegenvallers zitten in het weerstandsvermogen (€ 24 miljoen) en de structurele tegenvallers worden gedekt middels de vrije zoom. Dat betekent dat vanuit de algemene middelen geld naar het weerstandsvermogen moet worden overgeheveld.

Specifieke uitkeringen. De Rvf erkent het primaat van de provincie op ruimtelijk-economisch terrein en het eigen belastinggebied. De discussie zit in de 'softe hoek': cultuur, welzijn en zorg, terwijl bij Ladders nog enige taken voor de provincie waren weggelegd. Daar zit het gevecht. Op de andere dossiers is eerder sprake van winst met dit rapport. De Raad vindt dat op dit terrein de uitkeringen overgedragen moeten worden van het Rijk. Er moet wel voor gezorgd worden dat zij kostendekkend worden overgedragen.

Het advies betreft alleen het Provinciefonds. Bij het beleidsakkoord met het kabinet gaat het om de accessen (de verhoging of verlaging van de vergoeding van het Provinciefonds). Het Rijk wilde deze op nul stellen. Sinds vorige week na het optreden van het IPO samen met de VNG is er sprake van normering volgens het Bestuursakkoord. De VNG vond de voorgestelde oplossing al goed, maar het IPO heeft voorgesteld om het principe van 'trap op, trap af' te handhaven en alleen de intensivering door het bestuursakkoord en de bezuiniging die in 2011 komt, erbuiten te houden. De minister van BZK was het daarmee eens, maar de minister van Financiën niet. Een brug te ver was de vermijding van het structureel effect van de bezuinigingen. Nu is er sinds woensdag al inderdiend, dus het beeld wordt iets positiever dan het beeld in de sheets, maar dhr. Calon verklaart nog meer te willen inverdienen.

Vermijding stijging lokale lasten. Dhr. Calon is niet meer bang voor een absolute hoogtebe grenzing op de OZB. Naar voren is gebracht dat men niet van zins was om dit exorbitant te verhogen en dat dit ook uitgedragen zal worden naar de achterban. De gedeputeerde denkt dat het kabinet het niet aandurft om grenzen te stellen.

De bezuinigingen. Er komt een intensivering van € 6 miljard. De bezuiniging in 2011 was geprognosticeerd op € 1,8 miljard, maar de departementen hebben € 2 miljard te veel uitgegeven en dat zal deze zomer wel naar buiten komen. Dat bedrag zal ook wegbezuinigd moeten worden, want het toegestane financieringstekort wordt in 2011 ver overschreden. Dan zou dat geen 3% zijn, maar 7% of zelfs 8%. Dhr. Calon schat in dat de bezuiniging in augustus en september zal liggen op € 4,4 miljard (1,8 + 2 + 0,6, dat laatste vanwege de pensioenen). Als dat terug moet komen, zal dat grote effecten hebben op het Provinciefonds en daarom is de gedeputeerde bang om een deal te sluiten over de accessen.

Stimuleringsmaatregelen BLS ISV. Er is een deel extra geld en een derde deel is naar voren gehaald. Dat speelt ook met ILG.

Specifieke uitkeringen. BDU etc. Op de derde dinsdag van september zal een en ander bekend zijn, maar begin augustus zal dat in kleine kring al wel bekend zijn.

De vraag die nu aan de orde is of een potentiële korting moet worden geaccepteerd.

Dhr. Calon verwacht dat die minimaal € 300 miljoen zal zijn en dat die zal bewegen tussen de € 600 en € 800 miljoen. Het politieke spectrum is op dit punt in Den Haag redelijk overzichtelijk. De SP zegt: hef de provincies maar op. De VVD zegt: maak er een gesloten huishouding van. Dat betekent dat de provincies uitvoeringsapparaat van Den Haag worden zonder eigen belastingheffing. Het CDA zegt: handen af van de provincies! De ChristenUnie en de PvdA zitten zich af te vragen: wat te doen?

De andere partijen zijn niet zo vriendelijk voor de provincies. Het beeld is dus niet dat de provincies zullen worden geholpen en dat beeld komt overeen met dat in de maatschappij over de provincies. Het beeld is: ze zijn te rijk en pak ze! Dan moet je je gaan afvragen of je je laat pakken of probeer je een investeringsaanbod te doen om je economie te versnellen.

Bij de kwestie van de vier maal € 200 miljoen was het al een hele klus om dat voor elkaar te krijgen, maar de gedeputeerde denkt dat die poging gewaagd moet worden. Hij staat er in zijn eigen partij tamelijk alleen in. De meesten denken er anders over, maar CDA-politici zijn het met hem eens. De verhoudingen liggen op fifty-fifty.

De vragen erachter, zoals wat de juridische status is van het Bestuursakkoord en het dreigen dat als wordt bezuinigd de N33 niet wordt aangelegd, etc., is wat de gedeputeerde 'techniek' noemt, want politiek is dat niet zo relevant.

Belangrijk is de eerste bullit (wat doen we?). De gedeputeerde hoort graag suggesties van de commissie. Hij meldt dat de woningbouwcorporaties een aanbod hebben gedaan, waarna ze zijn gestript. Dan ben je dus twee keer gepakt en dat moet je dus niet doen. De kwestie van de specifieke uitkeringen speelt en de afspraken met de Staten over de betrokkenheid van de strategische inzet, want de gedeputeerde vindt het belangrijk dat gezamenlijk wordt opgetrokken.

Dhr. Calon toont een sheet over het proces dat met het IPO is afgesproken. De belangen verschillen nogal per provincie. Flevoland krijgt er meer geld bij en Brabant en Gelderland worden exorbitant gepakt, vooral Brabant. Over de punten 1 en 2 denkt de gedeputeerde dat in IPO-verband gezamenlijk kan worden opgetrokken, maar over de punten 3 en 4 zal verdeeldheid kunnen ontstaan. Dat moet worden vermeden, omdat anders het gevaar bestaat dat het IPO wordt opgeblazen en dan is het lobby-apparaat weg. Op 23 april is de contra-expertise op het advies gereed en daarmee wordt getracht tijd te winnen.

Een principieel politiek punt is dat GS vinden dat dit een zaak is van GS en PS gezamenlijk. Dat betekent dat in mei het financieel perspectief op lange termijn (het voorliggende stuk) plus het eerder stuk van Johan Oosterling wordt geactualiseerd en voorzien van een presentatie, waarna het stuk aan de commissie zal worden gegeven. Bovendien zal elke commissievergadering informatie worden gegeven over de voortgang van de onderhandelingen. Eind augustus, begin september zal het College informeren hoe de Staten erover denken, want dan is min of meer bekend wat er uit Den Haag komt. Afhankelijk van wat bekend is, zou dat eind augustus of half september kunnen gebeuren. Als er nog weinig bekend is, heeft het weinig zin om eind augustus een 'thermometer in de Staten te steken'. Daarna zal in oktober of november een grondige politieke discussie moeten plaatsvinden. Zo luidt het voorstel.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissie voor een korte reactie.

Mw. **Mansveld** (PvdA) vindt het een uitstekend voorstel. Zij heeft een paar feitelijke vragen. Kan duidelijk worden voorafgaand aan die presentatie wat de provincie aan cofinanciering doet? Kan in kaart worden gebracht wat de effecten zijn van het multipliereffect tot nu toe? Welke niet-wettelijke taken onderneemt de provincie en wat is daarvan de financiële vertaling?

Dhr. **Moorlag** (PvdA) vraagt aanvullend of dit ook betrekking heeft op de medefinanciering van gemeentelijke taken en waterschapstaken, dus de medeoverheden? De provincie gaat nog wel eens met een financieel olieklipje rond. Dat zou eens goed in beeld gebracht moeten worden.

Dhr. **Zanen** (PvHn) merkt op dat een aantal politieke stromingen werd genoemd en geduid in relatie met deze onderwerpen. De gedeputeerde vergat de Partij voor het Noorden te noemen ...

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) interrumpeert, stellende dat de PvHn geen vertegenwoordiger heeft in de Tweede Kamer. Hij refereerde slechts aan de politieke partijen die daarin zijn vertegenwoordigd.

Dhr. **Zanen** (PvHn) vindt desondanks dat je beter een partij die principieel en expliciet voor die regio is, als bondgenoot kunt hebben dan dat deze aan de zijlijn wordt gelaten. Als het College de Staten breed mee wil krijgen, dient daar rekening mee te worden gehouden.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat hij daarin mogelijk een fout heeft gemaakt. In zijn betoog refereerde hij aan de Haagse landelijke politieke partijen.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) stemt in met het voorstel om Statenbreed over dit onderwerp van gedachten te wisselen. In het voorstel zoals het op papier staat, is het eerste moment het bijpraten van PS in mei. Dhr. Stevens denkt dat het wel wat meer mag zijn dan bijpraten en dat dit een ontmoeting zou kunnen zijn en gedachtewisseling over mogelijke scenario's en dat dit mogelijk in de plaats zou kunnen komen voor de discussie over de Voorjaarsnota, want die is er nog niet en die zal er waarschijnlijk, gezien de onzekerheden, ook niet komen. De fractie van de ChristenUnie gaat ervan uit dat het bijpraten van PS daarvoor dan een redelijk alternatief is.

Dhr. **Sangers** (SP) kan ook instemmen met het voorstel over de procedure van de kant van de gedeputeerde. Hij aarzelt over zijn verdere inbreng ten aanzien van het rapport van de Rfv, maar dat kan later worden ingebracht in de later te voeren discussie.

Naar aanleiding van de opmerking van dhr. Calon hoe de Haagse partijen hier naar kijken, wil hij wel enige duidelijkheid geven over het standpunt van de SP in dezen. Die discussie over de rol van de provincie speelt natuurlijk ook binnen de SP en wat deze Groninger SP-fractie betreft is het zo dat een middenbestuur wordt erkend en dat deze hier in de provincie Groningen op de schaal van de provincie is gesitueerd, is ook een gegeven. De SP-fractie onderschrijft overigens wel de lijn van het rapport van de Rfv en misschien gaat de SP nog wel een stap verder als het gaat om de erkenning van de autonomie, want dat ziet de SP niet zitten. Het middenbestuur wordt wel gezien als een afgeleid bestuur met een duidelijke en beperkte taak, maar dan moet die taak ook adequaat gefinancierd worden. Dhr. Sangers merkt vervolgens op dat hij dit standpunt toch even naar voren wilde brengen en dat dit onderwerp levendig wordt bediscussieerd binnen zijn partij en in meerdere Statenfracties. Die discussie zal mogelijk leiden tot een helderder standpuntbepaling in het Haagse.

De planning en de procedure en het onderwerp van discussie. In de reactie van het College wordt nu een soort doorrekening gegeven van het advies van de Rfv. Dhr. Sangers verzoekt het College dat als een doorrekening wordt gemaakt - althans als dat opportuun is - die doorrekening ook consequent wordt opgesteld. Hij bedoelt dat daarin ook de uitgangspunten worden meegenomen van de Rfv, i.c. geld volgt taak. Dan zou de provincie niet meer moeten gaan bijlappen op bijvoorbeeld specifieke uitkeringen. Een en ander dient dan consequent te worden doorgerekend en dat als er specifieke uitkeringen in de orde van grootte van € 750 miljoen overgeheveld gaan worden naar het Provinciefonds, zoals de Rfv voorstelt, dient gekeken te worden wat de mogelijke inverdieneffecten zijn. Als wordt gekeken naar de uitname van € 130 miljoen en de gelijktijdige overheveling naar de gemeenten, wordt nu uitgegaan van frictiekosten. Dhr. Sangers gaat echter uit van een naadloze overheveling. Dat moet uit te onderhandelen zijn. Als wordt uitgegaan van die uitname van € 130 miljoen, wordt nu geraamd dat er ca. € 7 miljoen aan uitgaven wordt bespaard, en dan dient duidelijkheid te worden geboden of het dan gaat om directe kosten of ook om de apparaatkosten en de bestuurlijke kosten die daarbij horen. Het plaatje dient dan echt in de volle breedte op tafel te komen.

Dhr. Sangers wil het in principe hierbij laten in afwachting van een nadere discussie. Echter, hem moet nog een opmerking van het hart. Een van de gedachtegangen van het College in de brief is, dat als gevolg van wat er allemaal op de provincie afkomt, het wjiselijk zou zijn om geen onomkeerbare besluiten te nemen. Als het voorstel is om het breed te trekken, zou ook kunnen worden overwogen om, nu er achter elkaar twee kapiteins vertrekken, het besluit te nemen om het College dan met vijf personen voort te zetten.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) kan zich vinden in het voorstel met dien verstande dat hij een link probeert te zoeken met de begrotingscyclus en nog steeds zit met de vraag wat er gedaan moet worden met de Algemene Beschouwingen. Het is bijna onmogelijk om Algemene Beschouwingen te houden zonder in te gaan op de financiële verhoudingen, zoals die nu in het rapport voorliggen. Het zou verstandig zijn om daarmee rekening te houden.

Dhr. Van der Ploeg heeft het rapport goed kunnen volgen, maar het stuk is erg technisch. Het geeft wel een beeld dat ook weer verandert, maar het stuk is bepaald onvoldoende als het gaat om het overtuigen van leden van de Tweede Kamer en het gevecht tegen de beeldvorming van de provincie. Daarvoor zullen de consequenties voor de dienstverlening van de provincie zichtbaar gemaakt moeten worden. Dat is ook niet zo ingewikkeld, aldus dhr. Van der Ploeg. Het gaat gewoon over de kerntaken van de provincie die in gevaar komen. Het gaat dan om gaten in de weg, bijvoorbeeld. Er zullen ongetwijfeld een aantal projecten niet kunnen worden uitgevoerd, terwijl er al wel afspraken over gemaakt zijn. Op dat niveau valt er juist wel heel goed met landelijke politici te praten, zelfs met Groen-

Links-politici. Dhr. Van der Ploeg refereert hieraan, omdat zij niet door de gedeputeerde werden genoemd. In de *Green Deal* is alvast € 600 miljoen van de provincies ingeboekt, overigens zonder terugkoppeling naar de Statenfracties en intern valt er binnen GroenLinks een discussie waar te nemen over dat fenomeen. Er is door dhr. Van der Ploeg voorgesteld om aan de hand van de contra-expertise een gezamenlijke bijeenkomst te organiseren van Statenleden en Kamerleden en het zou verstandig zijn dat alle partijen zoiets doen en wel op een zodanige manier dat terugkoppeling naar Kamerleden wordt gezocht.

Ook zal ongetwijfeld blijken dat bij een aantal provincies het geld 'over de badrand heen' valt, want sommige provincies hebben veel geld. Dat is in Groningen niet het geval, omdat het allemaal is vastgelegd, maar dat moet dan nog wel hard gemaakt worden.

Dhr. Van der Ploeg vraagt zich tot slot af of het weigeren om nog eens drie maal € 200 miljoen te gaan bezuinigen, een goede strategie is.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) merkt op dat het antwoord op deze laatste vraag 'ja' is.

Dhr. **Luitjens** (VVD) vindt dat het procedurevoorstel goed is en dat de informatie die is gevraagd door de PvdA, de SP en GroenLinks, de informatie is die je moet kennen om keuzes te kunnen maken. Hij kan zich voorstellen dat die in mei nog niet geheel beschikbaar is, maar eind augustus en september is dat essentieel. Er zal geleidelijk aan naar toe gewerkt moeten worden en ook is van belang wat er gaat gebeuren met de adviezen van de Rfv. Dhr. Luitjens stemt in met het voorstel om de discussie breed te voeren.

Dhr. **Brouns** (CDA) sluit aan bij de opmerking van dhr. Van der Ploeg dat het houden van Algemene Beschouwingen in deze context wordt bemoeilijkt. Bekend is al dat de provinciale financiën vanaf 2011 tekorten zullen gaan vertonen als alles wordt uitgevoerd wat men wil uitvoeren. Het Bestuursakkoord speelt en de economische crisis en het Rijk dat gaat bezuinigen waardoor de accressen in gevaar komen. Voorts zijn er rapporten die voorbijkomen. De commissie Ladders over de provinciale taken. Het provinciale belastinggebied staat onder druk. Waar wil je nog zinvol over spreken als je niet een uitgefilterd beeld kan krijgen?

Het tweede punt is dat de CDA-fractie zich kan vinden in de inzet en de terugkoppeling, zoals verwoord door de gedeputeerde. De vraag dringt zich op waar je een en ander op gaat beoordelen. Het College doet ongetwijfeld haar best om er met zo weinig mogelijk bezuinigingen vanaf te komen. De realiteit zal iets anders zijn en daar wil de CDA-fractie een paar korte opmerkingen over maken. De eerste is dat de verantwoordelijke bewindspersoon - en daar mag het College mw. Van Bijsterveldt aan houden - bij de ontvangst van het rapport heeft gezegd dat wat haar betreft het investeringskarakter van de lagere overheden niet ter discussie staat. Daarin zit heel veel geld van de provincie Groningen en zij mag, wat de CDA-fractie betreft, stevig aan haar woorden worden gehouden. De open huishouding van de provincie mag niet ter discussie staan. Dat is ook van belang voor het resultaat van de onderhandelingen. De provincie heeft een open huishouding en daar hoort geld bij.

Een ander overweging is de volgende. Als taken deze kant uitkomen is het interessant om te bezien in hoeverre je in de onderhandelingen ruimte kan creëren voor de eigen provinciale accenten, want daar zit wellicht de nieuwe speelruimte. Dit is wat dhr. Brouns als hoofdlijn mee wil geven. In het traject dat de gedeputeerde heeft voorgesteld zullen de tussentijdse stappen en resultaten worden afgewacht.

De **voorzitter** geeft het woord aan dhr. Calon voor een korte reactie.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) merkt op dat de cofinanciering in beeld gebracht zal worden. Het multiplier-effect niet in de zin van wat de spin-off is, maar wel hoeveel euro's uit andere fondsen worden meegetrokken van gemeenten en Rijk. In die zin kan dat gebeuren. Ook kan worden voldaan aan de andere zaken die de PvdA heeft gevraagd. Sterker nog, het College is er al mee bezig. Er worden scenario's opgesteld op verschillende hoogtes van bezuinigingen, waaronder ook vergaande scenario's waarin taken zijn afgestoten en een kleiner College, etc.

Dhr. Calon moet de SP wel teleurstellen, want de besluiten worden pas in de herfst of later genomen en hijzelf gaat op 1 juni weg. Hij denkt dat er dan wel een opvolger zal worden voorgedragen. Het zou verder onverstandig zijn als er onvoldoende mensen zijn in het college die landelijk mee kunnen spelen in de onderhandelingen. De provincie wordt nu niet voor € 30 miljoen gepakt, maar voor € 18,3 miljoen. Er is wel enige correlatie met het feit dat de secretaris van het IPO-bestuur een Groninger is, dat er een ambtenaar zit en dhr. Calon zelf dicht op de onderhandelingen zit en dat er voorts een topambtenaar op het Provinciehuis werkt die alles weet. Die correlatie is niet nul. Men zou

in zijn bezuinigingswoede wel eens het paard achter de wagen kunnen spannen als men denkt met een gedeputeerde minder toe te kunnen.

Het College wil wel een Voorjaarsnota maken, maar wel een kleine waarbij alleen de incidentele activiteiten worden geregeld.

Algemene Beschouwingen. De Staten gaan daar zelf over, maar dhr. Calon denkt dat je Algemene Beschouwingen kunt houden zonder precies te weten hoeveel geld er beschikbaar komt. Je kunt dan zeggen wat je ervan vindt als Staten. Er zijn meer zaken relevant dan alleen de begroting.

Consequenties voor de dienstverlening. Er zijn inderdaad ook scenario's waarin de provincie alle hulptroepen en subsidies aan gemeenten terugtrekt.

De financiële verhoudingen. Dhr. Van der Ploeg maakte een opmerking over het geld dat over de badrand loopt. De provincie Groningen zit in de middengroep en door de 'knoppendraaijerij' en de actualisatie van het tarief van de motorrijtuigenbelasting krijg je een geheel ander beeld en komt de provincie Groningen goed weg.

Het Bestuursakkoord. Moet je dat weigeren? Dhr. Calon benadrukt dat onderhandelen ook positie kiezen is. Je moet je niet in elke hoek van de kamer laten zetten. Er is vorig jaar willens en wetens een Bestuursakkoord met het kabinet gesloten. De wereld is wel veranderd, maar de provincie moet zich ook niet als een pinautomaat laten behandelen. Dan zou het geld beter direct overgemaakt kunnen worden. In die zin is dhr. Calon het eens met de contra-expertise. De vraag is hoe met elkaar als overheden met elkaar wordt omgegaan, maar daarin dient soms een stevige positie te worden ingenomen.

De opmerking van dhr. Brouns. Dhr. Calon vindt persoonlijk dat als je een zelfbewuste overheid bent, je niet bang moet zijn om tegen je onderhandelingspartner te zeggen: "Jullie hebben een probleem. Wij zijn niet dom en wij lezen ook de krant en zien wat er gebeurt. Wij zijn niet van de soort dat we er niet over mee willen praten. Wij zien dat de economie niet hard loopt. Jullie denken dat wij te veel geld hebben en daar zijn wij het niet mee eens. Laten we nu eens gaan praten of wij niet een bepaald investeringsaanbod kunnen doen, waarbij we enerzijds de opgaven die jullie gedaan zouden hebben, overnemen en anderzijds de economie stimuleren en beter recht doen aan het politieke beeld in de Kamer en de maatschappij." Dhr. Calon vindt dat je zo'n exercitie moet aandurven. Dat is heel lastig, maar als je een gemakkelijke weg wilt, moet je niet in de politiek gaan.

De **voorzitter** denkt dat er geen reden is voor het houden van een tweede termijn, tenzij er dringende gezichtspunten leven.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) is blij dat de gedeputeerde mogelijkheden ziet om een klein Voorjaarsnotaatje het licht te laten zien. Het is niet zo dat dhr. Stevens aandringt op het laten vervallen van de Voorjaarsnota, maar als je aan de ene kant scenario's wilt bespreken en tegelijkertijd de kans ziet om een kleine Voorjaarsnota te maken, vraagt hij zich af waar deze op gericht zijn. Is het dan zo dat de kleine Voorjaarsnota is gericht op de korte termijn, de Begroting 2010, en de scenario's op de langere termijn?

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) bevestigt dat, want de bezuinigingen komen niet in 2009, maar in 2011 of misschien in 2010. Er zijn wel een aantal incidenten die geregeld moeten worden. Er moet een actualisatie komen, zodat de Staten weten hoe de stand van zaken is. Ook de doorkijk zal een gedegen stuk zijn met een gedegen presentatie waarvoor een paar uur tijd voor moet worden uitgetrokken om goed inzicht te krijgen in de problematiek. Dan kan een kleine Voorjaarsnota worden opgesteld en besproken op 24 juni en de presentatie kan plaatsvinden op 20 mei. Er is dan al een vergadering gepland, maar dhr. Calon wenst dan wel dat twee uur beschikbaar zijn voor dit onderwerp en niet aan het eind van de vergadering in verband met de vermoeidheid.

De **voorzitter** sluit het agendapunt af. De gedeputeerde zal nog te horen krijgen hoe dat wordt georganiseerd.

- 12. Voordracht van GS van 17 maart 2009, nr. 2009-15.752, EZ, in verband met de implementatie van de toekomststrategie van Essent (nummer 10/2009)**
De brief van GS van 19 maart 2009, nummer 2009-17.571/12/A.17, EZ, betreffende beantwoording vragen Essent
De brief van GS van 27 februari 2009, nr. 2009-10.927/9/A.21, EZ, bijlage, betreffende Informatiepakketten i.v.m. overname Essent
Hierbij wordt betrokken:

De brief van 10 februari 2009 van Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland betreffende Uitnodiging van Provinciale aandeelhouders van Essent inzake discussie publiek belang kerncentrale Borssele (corr.nr: 2009-9498/zaaknr: 160709)
De brief van 03 april 2009 van Gedeputeerde Staten betreffende de beantwoording van de vragen inzake Essent.

De **voorzitter** heet dhr. E. Fuchs (Lazard) en dhr. W. de Nijs Bik (Simmons & Simmons) welkom die een nadere toelichting op dit onderwerp zullen geven. Hij excuseert zich voor het late tijdstip van bespreking van dit agendapunt en stelt de stukken aan de orde.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) meldt dat de PvdA-fractie een beperkte bijdrage heeft vanwege uiteenlopende redenen. Op de eerste plaats is de discussie zoals hier wordt gevoerd, een iets andere dan bij een aantal andere provincies. Hier is het principebesluit tot vervreemding vorig jaar al genomen en verder heeft een schriftelijke informatieronde plaatsgehad. Diverse fracties hebben technische vragen ingediend die door het College zijn beantwoord. Het derde punt is dat de politieke beoordeling door de PvdA zal geschieden in de Staten.

Een aantal resterende punten betreft de positie van het netwerkbedrijf ENEXIS.

De PvdA-fractie staat op het standpunt dat dit een robuust vormgegeven bedrijf moet zijn dat toegerust is op haar taken in de toekomst. Het gaat niet alleen om distributie van energie van grote producenten naar consumenten, maar ook om accommodatie van kleinschalig opgewekte energie.

Dhr. Moorlag merkt hierbij op dat dit geen exclusieve provinciale taak. Het is van oudsher zo dat de productie, levering en distributie van energie door de provincies is opgepakt, maar nu er een splitsingswet ligt is het geen automatisme dat er sprake is van een exclusieve provinciale taak. De PvdA is van mening dat er een wat ongerijmde scheiding is van netten. Er ontstaan een aantal netwerkbedrijven in Nederland. Het College stelt in de voordracht dat het eigenlijk een verantwoordelijkheid zou moeten die zijn die wordt overgeheveld naar TenneT. De vraag is wat daarop het perspectief is en welke mogelijkheden ziet het College om die ongerijmde scheidingen in de netten op te ruimen, want voorstelbaar is dat dit niet de meest efficiënte en effectieve wijze is waarop de distributie van gas en elektriciteit kan worden georganiseerd.

Een vraag die hieraan annex is, is de volgende. In de voordracht staat iets over de herfinanciering van de NV. Energienet heeft een rapport over uitgebracht om er externe financiers bij te betrekken. Met name gaat het om institutionele beleggers. Dat schijnt te landen in de Tweede Kamer en de vraag is hoe het College daar verder in staat, mede in relatie tot het langetermijnperspectief van de netwerkbedrijven.

In de voordracht is het nodige opgemerkt over de *corporate governance* van Enexis. Dit is analoog aan de *corporate governance* zoals die een aantal jaren geleden bij Essent is overeengekomen en geregeld. De vraag die zich opdringt is dat bij Essent indertijd is gekozen voor de *corporate governance* waarin een ruime beleidsvrijheid bestond voor de Raad van bestuur, simpelweg omdat het een commerciële business was en dat een Raad van Bestuur enige slagkracht moet kunnen tonen, maar nu is sprake van een meer publieke taak. Hoewel bij Essent in de *corporate governance* een aantal bijzondere bevoegdheden naar de aandeelhoudersvergadering is gegaan, is toch de vraag aan de orde wat nu de legitimering is om het zelfde model te gaan kopiëren. Gelet op het feit dat de huidige taak een meer publieke taak betreft, zal de publieke greep verstevigd dienen te worden. De borging van publieke belangen is nu deels belegd bij de Energiekamer, maar het is de vraag of de borging van de publieke belangen in aan de ene kant een toezichtorgaan in de vorm van de Energiekamer en aan de andere kant spelregels voor de *corporate governance*, niet meer geïntegreerd kan worden. De PvdA-fractie vraagt zich af of de bevoegdheid en rol van de publieke aandeelhouders niet versterkt moet worden.

In de schriftelijke vragen is al de nodige aandacht geschonken aan de waardering, namelijk 12,5 maal de Ebitda. Hoe moet de waardering worden gezien in relatie tot een aantal voorzieningen die zijn getroffen, in relatie tot *escrow*? Het levert een manke vergelijking op als je dat buiten beschouwing laat. Als je dat en ook de voorziening voor de Cross Border Leases er in de totaliteit bij betreft, hoe ligt de waarderingsverhouding dan?

Voor het overige is een aantal voorzieningen getroffen, een aantal reserveringen, maar is dat ook helemaal afgehecht? Naast de genoemde risico's, wordt er dan voor het overige finale kwijting gegeven bij de levering?

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) vraagt: waarvan?

Dhr. **Moorlag** (PvdA) antwoordt dat het erom gaat dat je gevrijwaard bent van vorderingen op andere

gronden. Het kan zo zijn dat er latente risico's in het bedrijf zitten die nu niet zijn ingeschat en niet te voorzien zijn. Is de aansprakelijkheid conform hetgeen vermeld staat in de voordracht? Of zijn er nog mogelijkheden voor de verkrijger om schade te verhalen of om claims te leggen?

Afsluitend stelt dhr. Moorlag ergens te hebben gelezen dat er een indruk bestaat over het percentage aanmeldingen van de aandeelhouders. Is er een tussenbalans beschikbaar? Is er een inventarisatie gemaakt van het percentage aandelen dat zal worden aangemeld voor de overdracht aan RWE?

Dhr. **Zanen** (PvH) stelt dat het nu misschien het geschikte moment is om het netwerk dat nu nog bij Essent hoort, samen te voegen tot een noordelijk netwerkbedrijf waar je dan als provincies nog enige greep hebt op wat er op dat vlak gebeurt. Bijvoorbeeld op de levering van kleinschalige energie die dan echt gefaciliteerd kan worden en die ruimte kan worden geboden in het net. Het lijkt de fractie van de Partij van het Noorden een goed moment om daar heel concreet over te praten op het moment dat die verkoop doorgaat.

Het tweede punt betreft het kernenergiebedrijf in Borssele. Er is een gekunstelde en merkwaardige constructie bedacht om te voorkomen dat die 50% van de aandelen die anders naar RWE zou gaan, zou worden aangetast. De vraag is of er niet voor gezorgd moet worden dat die zaak daaruit wordt gelicht en dat een heldere en duidelijke meerderheidspositie wordt geschapen voor de Nederlandse overheden. Welke dat zouden moeten zijn, is een vraag die dhr. Zanen niet precies weet. Dit in plaats van de constructie die op fifty-fifty basis is gebaseerd.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) merkt op dat al eerder is ingestemd in de Staten om de aandelen te verkopen. Nu ligt er een concreet voorstel om de aandelen te verkopen aan RWE. De fractie van de ChristenUnie zal haar definitieve politieke opvatting geven in de Staten. Er zijn nu nog een paar vragen.

De eerste vraag die zich opdringt is of de Nederlandse aanpak wel robuust is. Het is allemaal begonnen met de splitsingswetgeving en vervolgens kwam men uit bij de conclusie dat verkoop de beste oplossing was. Inmiddels loopt Nederland steeds verder weg bij de Europese ontwikkelingen. Ook het CDA heeft er al vragen over gesteld. De antwoorden geven aan dat Nederland op dit punt steeds verder van Europa vandaan loopt. Bestaat het risico dat de minister op haar schreden terugkeert en wellicht dit splitsingsplan niet goed keurt?

De vraag die binnen de achterban en ook op straat is te horen is of het bedrijf wel aan buitenlanders moet worden verkocht. Hoe zit het dan met de leveringszekerheid en de prijsontwikkeling? Is men aan de Duitsers over geleverd of kan de overheid garant staan dat de bevolking niet in de kou komt te zitten en dat de marktwerking niet wordt verstoord?

Is verkoop van de aandelen aan buitenlanders aanleiding om de positie van de overheid op dat punt te versterken, zodat zij haar toezichthoudende functie om garant te staan voor levering en een goede marktwerking ook kan uitvoeren?

Is het terugkopen van een energiebedrijf net zo eenvoudig als het terugkopen van een bank als dat nodig is?

Dhr. **Sangers** (SP) beveelt aan zich te bezinnen voordat wordt begonnen.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) stelt de vraag aan de orde of RWE de beste kandidaat is voor de overname. Het selectieproces is beschreven en er waren goede criteria. Er is een mooie presentatie gehouden met alle voordelen van RWE, maar over andere kandidaten wordt eigenlijk niets gezegd. Die vraag wordt afgedaan met de opmerking dat men in verband met bedrijfsbelangen tot geheimhouding is verplicht, etc. Is het toch niet mogelijk om er geanonimiseerd iets over te zeggen? Was RWE nu de kampioen duurzaamheid of was het de kampioen prijs of medewerkersbelangen? Kan dit worden toegelicht?

Vervolgens vraagt dhr. Stevens zich af of RWE wel duurzaam genoeg is. Ook op dat punt is een mooie notitie ontvangen. Hier en daar bestaat in de maatschappij het beeld dat RWE een vuil bedrijf is met veel kolencentrales, terwijl in de notitie het beeld wordt geschapen dat niet gekeken moet worden naar de status quo, maar ook naar wat het bedrijf tot nu toe heeft gerealiseerd en wat de ambities van een dergelijk bedrijf zijn. Met zo'n insteek kan de fractie van de ChristenUnie wel instemmen, maar is RWE ook de beste deal of waren er bedrijven die op dit punt beter scoorden?

De kerncentrale. Deze mag niet aan het buitenland worden verkocht volgens de minister. Begrijpelijk is dat er voor een oplossing een onderscheid wordt gemaakt tussen het juridische en economische eigendom. De fractie van de ChristenUnie vraagt zich wel af wat in die constructie de zeggenschap van RWE zal zijn, want onvoorstelbaar is dat RWE financiële risico's loopt, maar vervolgens

geen zeggenschap heeft. Wat is dan de zeggenschap die in ruil voor het financiële eigendom aan RWE wordt gegeven en is dat in strijd met het uitgangspunt van de minister?

Mw. **Veenstra** (SP) stelt als eerste de beantwoording van de vele vragen aan de orde van de diverse fracties. Die werd eerst onder volledige geheimhouding geplaatst en uiteindelijk is die middels interventie van dhr. Van der Ploeg blijkt nu dat meer dan 80% van die vragen alsnog in de openbaarheid konden verschijnen. Dit staat enigszins haaks op de uitspraak van gedeputeerde Calon die hij deed in de laatste Statenvergadering waarin hij instemde met de oproep van de SP-fractie om de vragen zoveel mogelijk in de openbaarheid te behandelen. Misschien was hij wat voorbarig met zoveel geheimhouding in eerste instantie.

Wat de SP betreft wordt de discussie langs de verkeerde weg gevoerd. Eenieder gaat ervan uit, althans zo lijkt het, dat de verkoop al een feit zou zijn. Wat de SP betreft is niets minder waar dan dat, want de wereld zou er op 30 juni in energieland er wel eens geheel anders uit kunnen zien. De SP neemt een principiële standpunt is en mw. Veenstra stelt dat dit standpunt hard is. Het gaat om nutsvoorzieningen en die zijn van het publiek en zij behoren daarom ook in publieke handen. Het publiek hoort via een constructie zeggenschap te houden over haar eigen nutsvoorzieningen. De SP heeft dan ook niet ingestemd met het principe dat nu leidt tot deze discussie en deze mogelijke besluitvorming. Voor de verdere discussie ziet de SP-fractie de andere fracties terug op 22 april in de Staten.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) acht eigenlijk het huidige tijdstip niet het meest geschikte voor een zwaar onderwerp als voorligt, maar hij probeert zijn best te doen. Er zijn ongeveer 70 vragen beantwoord en uiteindelijk zijn er 10 antwoorden vertrouwelijk gehouden, waarvan er 6 zijn over EPZ en 4 over financieel-technische zaken. Het grappige was dat in de voordracht het antwoord op een der vertrouwelijke vragen stond, namelijk over een BV waar de aandeelhouders deel van zouden moeten uitmaken en daar zit het juridisch eigendom van de kerncentrale in. Is die BV met een deeleigendom in een kerncentrale ook de uitkomst die de Groninger Staten zouden moeten willen?

In de ogen van de GroenLinks-fractie is dat niet het geval en zij verbaast zich over deze constructie, want zo handelend, wordt eigenlijk alleen RWE gefaciliteerd om de vingers achter de kerncentrale te krijgen. De vraag is ook, wanneer het dan toch die kant uitgaat, waarom die aandelen in het juridisch eigendom dan niet worden verkocht aan bijvoorbeeld Zeeland. Dhr. Van der Ploeg denkt dat deze provincie waarschijnlijk wel geïnteresseerd zal zijn.

Inzake de vertrouwelijke zaak valt het op dat dit ook in andere provincies speelt. Kennelijk is Essent met de aandeelhouderscommissie nogal benauwd voor discussie. Dat speelt met name over de kernenergie. Naar het oordeel van GroenLinks is sprake van een gerichte strategie - althans daar lijkt het veel op - om de discussie zoveel mogelijk versnipperd te laten verlopen. Dhr. Van der Ploeg vindt dat erg jammer en ook niet terecht, want daarvoor is er een veel te gevoelige maatschappelijke discussie gevoerd. Hijzelf komt uit de periode waarin die discussie volop werd gevoerd en nu er ineens partijen om de bocht komen die veel geld bieden, moet niet gedaan worden alsof die discussie niet meer gevoerd moet worden. Integendeel, het zou een centraal item moeten zijn in deze discussie.

De vraag aan het College is waarom men niet tezamen met de andere politici, de kerncentrale buiten deze deal heeft willen houden.

Ook is de vraag waarom men dat niet vooraf terug heeft willen koppelen aan de volksvertegenwoordigers. Nu gaat het om een totale deal waar die kerncentrale bij hoort. RWE gaat er nu vanuit dat de kerncentrale erbij hoort en vanuit hun optiek is dat vrij logisch, maar dat had natuurlijk ook anders gekund. Waarom is *die* weg niet gekozen?

In de antwoorden las dhr. Van der Ploeg dat het College de statuten van EPZ in feite niet ondersteunt maar dat het een publieke instelling zou moeten zijn die als aandeelhouder fungeert. Nu komen die statuten ergens vandaan en dan is de vraag waarom die kennelijke wijziging in optiek dan nu aan de orde is.

Een heel ander element is de CBL's. Dhr. Van der Ploeg had na de presentatie van dhr. De Jong van Essent het idee dat RWE het grootste deel van die risico's overnam, maar na lezing van de voordracht is hij daarin teleurgesteld.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) stelt dat dhr. De Jong dat niet heeft gezegd en dat hij die indruk niet heeft gewekt.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat hij de indruk had dat dit zo was en dat hij teleurgesteld was toen hij de voordracht las. Kennelijk blijft er een aanzienlijk risico over waarvoor nog allerlei BV's voor opgericht moeten worden, waarvan er een BV is waarvan het nog onduidelijk is of dat wel

zou moeten. Dat is een vreemd element in de voordracht, want wat wordt nu eigenlijk voorgelegd ter besluitvorming? Moet dat wel of juist niet worden gedaan? Graag hoort dhr. Van der Ploeg hierop een duidelijk antwoord voordat hierover in de Staten moet worden besloten.

De milieupoot. Volgens de GroenLinks-fractie is het in deze economische situatie niet erg voor de hand liggend om een bedrijf te gaan verkopen en dus dient dat ook niet door de huidige Raad van Bestuur te geschieden. Dat stond in het antwoord op de vraag die dhr. Van der Ploeg erover had gesteld, namelijk wie gaat nu tot de sluiting met dat dossier op pad. Dhr. Van der Ploeg beveelt aan om nu niet te verkopen en aan te kijken hoe het in de markt loopt met de crisis. Graag hoort hij daarop een reactie.

De economische crisis. De GroenLinks-fractie heeft in juni van het vorige jaar principieel in het kader van dit dossier gezegd dat verkocht moest worden en heeft toen ingestemd met de betreffende voordracht. Er is echter nogal wat veranderd sinds juni 2008 in de economische situatie in de wereld. Zo ziet de toekomst van het Nederlandse energiepalet er anders uit. De optie die ook naar voren had kunnen komen, is dat de zaak op *hold* gezet had kunnen worden om te zien wat er verder gebeurt. Moet je je *mindset* door de economische crisis niet geheel anders gaan richten. Paradigma's veranderen nu eenmaal op een gegeven moment. Voor GroenLinks is dat een redenering geweest die in de partij en fractie nogal heeft doorgeklonken waardoor in feite het enthousiasme om te verkopen, wegbrokkelt of liever gezegd, weg is gebrokkeld. Dhr. Van der Ploeg komt hedentendage geen GroenLinkser tegen die vindt dat verkocht moet worden.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) vraagt retorisch of de GroenLinks-wethouder in de Stad dan tegen heeft gestemd.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat hij zei dat hij ze niet tegenkomt. Verder heeft hij zich er wel over verbaasd en de betreffende wethouder heeft hem er niet over gebeld, maar dhr. Van der Ploeg heeft ook wel eens gesprekken met andere bestuurders-wethouders die hem vertellen dat zij voor een dilemma staan. Overigens heeft de wethouder van financiën van de Stad ook wel eens andere belangen te dienen en dat zal bij een gedeputeerde van financiën bekend zijn.

De vraag aan het College over de economische situatie en de verkoop van Essent is of men een zucht van verlichting slaakt omdat men denkt net op tijd te zijn. Klopt die waarneming?

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) vraagt hoe GroenLinks het niet-verkopen ziet in het licht van al het geld dat reeds is uitgegeven.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat de GroenLinks-fractie nog steeds de stelling dat zij voor het principe is van verkoop, maar niet op dit moment. Dat betekent niet dat de waarde opeens is verdwenen. Later kan altijd nog worden bekeken hoe daarmee omgegaan moet worden. Het betekent wel dat voor de directe financiering naar een andere dekking moet worden gezocht en daar zijn overigens procedurele afspraken over gemaakt.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) vraagt of dhr. Van der Ploeg een principieel verschil ziet tussen nu verkopen of verkopen over een jaar.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat het hem heel simpel gaat om de strategie die gevolgd moet worden om een duurzaam energiepalet te krijgen in de toekomst. Dat is een heel andere discussie en daarin is een belangrijke rol voor Essent weggelegd alsmede voor sturing vanuit overheden in brede zin. Dat is wat heel sterk leeft in GroenLinks.

Dhr. **Sangers** (SP) wil het helder krijgen. Zei dhr. Van der Ploeg nu dat de fractie van GroenLinks in de Staten van Groningen niet principieel tegen de verkoop van de Essent-aandelen is, maar dat zij alleen tegen de verkoop is van die aandelen op dit moment?

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat dhr. Sangers dat goed heeft gehoord. Dat is ook niet verbazingwekkend, want in juni 2008 is de betreffende voordracht gesteund.

Dhr. **Sangers** (SP) merkt op dat hij dit even duidelijk gemarkeerd wilde zien.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat hij dat geen probleem vindt. Hij merkt op dat hij de wijzigingen zag aankomen en dat hij het voortouw in handen heeft genomen door met een persbericht te komen waar uiteindelijk 17 fracties in Noord-Nederland zich achter hebben geschaard. In dat pers-

bericht staat ook geen principiële standpunt tegen verkoop, maar er worden wel een aantal inhoudelijke argumenten aangevoerd waarom het nu niet verstandig is om te gaan verkopen. Daar zit het probleem van de kernenergie ook bij.

Dhr. **Sangers** (SP) vindt dat het inderdaad de taak is van dhr. Van der Ploeg om dit aan zijn kiezers uit te leggen.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) wil het nog even goed op het netvlies krijgen. GroenLinks heeft met het principebesluit van verkoop ingestemd. Er zijn toen geen voorwaarden gesteld aan het tijdstip en dergelijke. Nu hoort dhr. Moorlag wel enige voorwaardelijkheden, zowel qua tijdstip als qua milieubeleid. Welke nieuwe feiten en omstandigheden zijn er om nu tot het inzicht te komen dat verkoop op dit moment niet verstandig is?

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) antwoordt dat hij dat al gezegd heeft. Er is een economische crisis losgebarsten in september, oktober en november. Er zijn mogelijk miljoenen verloren gegaan in IJsland en dat is slechts een onderdeel. De economische krimp staat momenteel op 4%. De ideeën over duurzaamheid veranderen en zo zijn er meer omstandigheden te noemen. Er is sprake van een verschuiving van paradigma's ...

Dhr. **Moorlag** (PvdA) stelt dat GroenLinks die groene agenda al lang had en hij kan zich niet voorstellen dat daar nieuwe inzichten in zijn doorgebroken. Bovendien had GroenLinks ook al opvattingen over kernenergie. Het enige wat werkelijk nieuw is – hier laat dhr. Moorlag zich graag corrigeren, indien dat nodig is – is dat het economische getij wat is veranderd. De vraag zou gesteld moeten worden of uitstel op dit moment niet juist leidt tot waardeverlies op termijn en tot een verdere aantasting van de financiële positie van de provincie

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) acht dit reële opmerkingen die hij tevens kan onderschrijven, maar er zijn veel nieuwe kansen ontstaan om tot een groenere samenleving te komen. Dat impliceert een duidelijke verschuiving en dat heeft met opportuniteit te maken. Dit erkent dhr. Van der Ploeg volledig.

De splitsing van RWE. Hoe weegt het College het Duitse splitsingsdossier en met name dat van RWE?

De netwerkbedrijven. Andere partijen hebben hier ook over gesproken en dhr. Oosterhaven, heeft hier zelfs als de 'Pietje Bell van de commissie Economie en Mobiliteit' iets over opgeschreven. Hij heeft onder andere gezegd dat de SP en GroenLinks met een soort achterhoedegevecht bezig zijn en dat het vooral over de splitsing zou (moeten) gaan. Dhr. Van der Ploeg merkt op dat ook over energiebesparing gesproken kan worden of over windmolens, maar de GroenLinks-fractie vindt de positie ten opzichte van het splitsingsdossier van essentieel belang. Enige vorm van stroomlijnning ligt dan voor de hand. Als eerste stap zou je eraan kunnen denken om aan de Groninger gemeenten te vragen of het niet handig zou zijn om gezamenlijk dat aandeelhouderschap in te vullen of om de aandelen aan de provincie te verkopen. Of het dan een noordelijk of landelijk bedrijf moet worden, is iets waar dhr. Van der Ploeg nog niet uit is.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) sluit zich aan bij de vraag van GroenLinks over de kerncentrale bij Borssele. Vervolgens mist dhr. De Vey Mestdagh een berekening van de inkomsten van de provincie die op peil zouden blijven, zoals in de voordracht staat. Graag hoort hij een toelichting van het College over waar die € 27 miljoen op jaarbasis precies vandaan komt.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) merkt op dat het bedrag van € 27 miljoen op jaarbasis hem niet bekend voorkomt.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) denkt dat het gaat om het gemiddelde dividend.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) vraagt waar hij dat getal heeft gelezen.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) antwoordt dat dit 6% is van het bedrag van bijna € 450 miljoen.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) begrijpt dat dhr. De Vey Mestdagh dit zelf heeft uitgerekend. Hij zal de kwestie straks uitleggen.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) stelt een tweede vraag. Hij heeft begrepen uit de krant dat een aantal

andere provincies overwegen om externe onderzoeken te laten uitvoeren naar deze aandelenfusie. Het zou mooi zijn als de provincie Groningen als *free rider* daar ook kennis van zou kunnen nemen. Is dat mogelijk?

Dhr. **Luitjens** (VVD) merkt op het principebesluit vorig jaar juni is genomen en dat het er nu op aankomt om te beoordelen of dit de juiste partij is om aan te verkopen, afgemeten aan de voorwaarde die zijn gesteld. Het gaat mede om de afzekering van risico's en daar is dhr. Moorlag al uitgebreid op ingegaan. Voorts is de vraag van belang of er goed voor de overblijvende activiteiten gezorgd. Enexis is daarbij het onderwerp waar ook al uitgebreid op in gegaan is. Je kunt hele bespiegelingen houden of Enexis het begin is tot een landsdelig bedrijf of een nationaal dan wel misschien een internationaal bedrijf. Essent Milieu is natuurlijk een ander reeds aangesneden onderwerp. Er zijn vele zinnige vragen gesteld en dhr. Luitjens laat het daar even bij.

Dhr. **Brouns** (CDA) begint bij de laatste opmerking van D66. Dhr. Brouns is zelf opgegroeid in een provincie die zo'n extern onderzoek laat uitvoeren en hij verwacht over de mogelijkheid te beschikken om zo'n rapport in handen te krijgen, maar ...

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) interrumpeert en zegt dat hij ook wel een exemplaar uit Brabant kan halen. Het gaat er natuurlijk om dat alle fracties op dezelfde wijze zijn geïnformeerd.

Dhr. **Brouns** (CDA) ... ziet de noodzaak daar niet zo van in. Dat heeft de volgende reden. In een eerder stadium is onvoorwaardelijk het besluit genomen om het traject van vervreemding in te gaan. Dat is in de provincies die de betreffende externe onderzoeken laten uitvoeren, anders gelopen. Bij de CDA-fractie is dus geen behoefte aan zo'n extern onderzoek.

Er zijn inmiddels vele vragen gesteld. Ook door GroenLinks, waarvoor dank. Er zijn aanvullend nog vragen gesteld over hoe om te gaan met de kernenergiecentrale en over Essent Milieu, etc.

Aanvullend vraagt dhr. Brouns of straks na afsplitsing en verkoop van Essent er nog additionele gevaren worden gezien ten aanzien van dit bedrijfsonderdeel en of de Staten te zijner tijd een rol hebben en zo ja, welke rol, in een eventueel vervreemdingstraject van dat bedrijfsonderdeel ten aanzien van de overname van de bruglening en de financiering daarvan uit de verkoop van het commerciële bedrijf, althans het lijkt erop dat het College voornemens is om dat op die manier te doen.

Een tweede vraag is de volgende. Er staat dat het gaat om een *tijdelijke* participatie in het netwerkbedrijf. De vraag is hoe tijdelijk *tijdelijk* is.

Over de prijsbepaling heeft de PvdA al het een en ander gezegd en er zijn vragen over gesteld. De CDA-fractie heeft nog één aanvullende vraag en die heeft te maken met de situatie rond Nuon. Er is een bod uitgebracht op een deel van de aandelen van Nuon (en niet op het volledige pakket). Dat bod op het deel lijkt hoger te liggen dan de opbrengst van de totale verkoop van het aandelenpakket Essent. Als je dat in het licht plaatst van eerdere gesprekken over een fusie tussen Nuon en Essent, de waardebepaling en de uitruil van aandelen in dit kader, roept dat de vraag op of het College een verklaring kan geven voor de kennelijke afwijking die daar nu is ontstaan.

Tot slot. Er wordt hier gezegd dat de opbrengsten al ingezet zijn voor bepaalde zaken, maar dat ligt iets genuanceerder. De Staten zullen daar ook nog wel iets over te zeggen willen hebben.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de gestelde vragen.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) laat een extern onderzoek zien waar dhr. De Vey Mestdagh naar vroeg. Het valt te downloaden van het internet. Dat is het onderzoek van Limburg en dat van Brabant is vertrouwelijk en Overijssel doet geen onderzoek en Groningen ook niet, want er is een brief aan de griffier geschreven en de Staten hebben niet besloten om dat te laten doen. Bovendien sloeg dhr. Brouns de spijker op de kop, want de Staten hebben al ten principale besloten om te vervreemden. Dat besluit is reeds genomen en, gezien de Handelingen, zullen niet tussentijds *if statements* worden ingebouwd. Achteraf zal verantwoording worden afgelegd aan wie wordt vervreemd en hoe dat is gelopen en dat is dus nu.

In de brief is overigens duidelijk verklaard – mw. Veenstra gaat daar terecht op in – waarom de antwoorden op dat moment niet openbaar gemaakt konden worden. De antwoorden waren gethematiseerd en van Essent werd geen toestemming verkregen om die antwoorden openbaar te maken. Dat is allemaal in het College heel nadrukkelijk afgewogen ...

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) stelt dat als Statenleden vragen stellen aan het College, het College geen toestemming nodig heeft van derden.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) bestrijdt dat. Als het College over informatie beschikt die onder vertrouwelijkheid is verkregen en welke informatie bedrijfsbelangen kan schaden – bovendien hebben degenen die deel uitmaken van de aandeelhouderscommissie een geheimhoudingsverklaring ondertekend – zal het College voor openbaarmaking toestemming moet krijgen van het bedrijf. Als die informatie openbaar zou worden gemaakt, wordt je aangepakt. GS zijn niet van plan om dat risico te lopen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) acht dat duidelijk. Waar het hem om gaat dat nu gesproken wordt met het bestuur van de provincie Groningen en niet met de Raad van bestuur van Essent.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) beaamt dat en daarom zegt hij dat GS daarom niet van plan waren om risico te lopen. Dat is een afweging van GS die bijvoorbeeld ook wordt gemaakt ten aanzien van onderwerpen als de Blauwe Stad, etc..

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) werpt tegen dat die overweging niet vermeld stond bij de beantwoording. Er stond gewoon 'vertrouwelijk'.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat dit klopt. Dat is als zodanig vermeld vanwege de aangegeven redenen. Als GS iets als vertrouwelijk verklaard, kan dat alleen maar op grond van de Provinciewet als dat bedrijfsbelangen of belangen van personen kan schaden. Dat is wettelijk geregeld. De gedeputeerde verklaart dat hij best een tekst wil maken met die inhoud die dan vervolgens in elke brief wordt opgenomen. Dhr. Van der Ploeg zou een punt gehad hebben als hij gevraagd zou hebben of de stukken zo snel mogelijk openbaar konden worden gemaakt als het College eerst vertrouwelijk zou hebben geantwoord en daarna de toestemming tot openbaarmaking van Essent zou zijn verkregen. Dit College staat nog steeds achter het feit dat de stukken op dat moment vertrouwelijk zijn gehouden. Het ging er niet om om de zaak te frustreren, want het College vindt ook dat stukken zo veel mogelijk in de openbaarheid moeten worden bediscussieerd.

De waarde van Nuon. Het is niet zo dat het bod is uitgebracht op een deel van Nuon. Het bod is op *alle* aandelen van Nuon uitgebracht. Het punt is dat deze niet allemaal in een keer worden overgedragen. Dat geschiedt namelijk in drie stappen. Vanaf moment 1 – de *closing* – is de zeggenschap bij de nieuwe eigenaar. Er zijn afspraken gemaakt over dividenduitkeringen. Je kunt dus de waarde niet zomaar vergelijken. Overigens was sprake bij de fusie van Essent en Nuon van geïntegreerde bedrijven, dus inclusief de netwerken. Die netwerken zijn vervolgens op verschillende momenten geëvalueerd. Bij Nuon is dat op een eerder tijdstip geschied dan bij Essent. Ook daardoor ontstaat waardeverschil. De aandeelhouderscommissie heeft daarover vragen gesteld aan de Raad van bestuur van Essent. Er is een presentatie over gegeven en daar zijn de nodige kritische vragen bij te stellen. De conclusie is eigenlijk dat beide deals goed zijn. Dhr. Calon heeft geen harde bewijzen dat er te weinig is gebeurd in relatie tot Nuon, omdat niet alle fitnesses van de Nuon-deal bij hem bekend zijn, waardoor voorzichtigheid is geboden bij dat soort uitspraken.

Het netwerkbedrijf, de splitsing en Europa. Op voorstel van GS hebben de Staten in 2004 een brief geschreven naar de Tweede Kamer waarin precies is verwoord wat nu staat te gebeuren. Nederland blijkt wederom het braafste jongetje van de klas te zijn en speelt een wedstrijd met één speler en wint dan de hoofdprijs. Dat gebeurt niet alleen op dit dossier, maar op meerder dossiers. Willens en wetens heeft de Kamer op een tamelijk onbetamelijke manier de splitsingwet doorgedrukt. Nu is het zo dat de energiebedrijven op 31-12-2011 gesplitst moeten zijn, of zij nu willen of niet.

Inzake de netwerken is een advies uitgebracht door de commissie Kist en in het coalitieakkoord staat dat het netwerkbedrijf ten principale naar de landelijke overheid zou moeten gaan. Dhr. Van der Ploeg doet de suggestie dat dit de provincie Groningen zou moeten zijn. Het College heeft zich aangesloten bij de commissie Kist, namelijk, als Enexis is afgesplitst, dient ervoor gezorgd te worden dat dit efficiënt functioneert. Dhr. Calon meldt dat hij niet heel hard heeft benadrukt dat er een landelijk netwerkbedrijf moet komen in de vorm van TenneT. Dat zou *Prinzipienreiteri* zijn. Het mogen er ook wel vier of vijf zijn, maar er moet in ieder geval voor *efficiency* gezorgd worden. Er is bij het kabinet aangedrongen dat zij de regie in handen neemt, want al die bedrijven zullen er onderling niet uitkomen. Er dient gestructureerd overleg te worden aangegaan met leden van het kabinet om te komen tot een zekere mate van herstructurering van de netwerken. Het zou zot zijn als op sommige plaatsen twee of drie netwerken door elkaar heen blijven liggen. Dat is kapitaalverspilling. Strategisch moet je wel even nadenken waarmee je bezig bent. Als je een noordelijk netwerk zou maken – het is mooi dat de Partij voor het Noorden haar ideologie er weer in fietst – is het wel zo dat je je moet realiseren dat netwerken in gebieden waar weinig inwoners zijn per km² en netwerken in veengronden of sommige kleigronden liggen, het slechter doen dan netwerken in grote steden op een zandbult. Daar kan men ge-

makkelijker graven en er is minder ellende met de netten. Minder verstoringen en meer mensen op die netten is rendabeler.

Dhr. **Zanen** (PvvhN) wijst erop dat de gemeente Groningen ook op een zandbult ligt.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat er in het Noorden 1,7 miljoen mensen wonen, terwijl dat net ietsje meer is dan in de agglomeratie Amsterdam wonen. Als je dan gaat benchmarken met de netwerken in Brabant (2,2 miljoen mensen) en Limburg of de Randstad, dan zou het misschien wel eens kunnen zijn dat het Noord-Nederlandse netwerk veel slechter presteert als al die andere en wel om twee redenen. In Friesland bestaat de grond grotendeel uit veen (behalve de kleibult bovenin) en Groningen heeft ook nogal wat veen en het gebied, behalve het gebied bij de Stad, is zeer dun bevolkt. Het zou heel vervelend zijn als landelijk de tarieven worden vastgesteld op basis van het netwerk dat het meest rendabel is. Dat is het Noorden dus niet of je zou weer allerlei verrekenfactoren moeten inbrengen. Strategisch zou dhr. Calon ervoor zijn om wel een landelijke *businesscase* te maken, met eventueel regionale subholdings voor de aansturing. Hij zou liever niet in de val willen trappen van benchmarking op regionaal niveau, want op langere termijn zou men hier dan wel eens 'een vieze pijp kunnen roken'.

Het College vindt dat het transportnet publiek moet blijven. In het coalitieakkoord staat een en ander fantastisch geformuleerd. Die formulering is niet te verbeteren. Het is een vrije Europese markt en bij wet is een en ander geregeld. De netten zijn in overheidshanden en wat door die netten gaat is onderhevig aan marktwerking. Dhr. Calon vindt de SP consequent, want men zegt al jaren dat nutsvoorzieningen aan de staat behoren. Van die duidelijkheid houdt de gedeputeerde, maar hij is het er niet mee eens. Hij zou de SP'ers wel eens willen vragen bij welke provider zij hun telefoonabonnement hebben en of dat ook nog allemaal bij de KPN is, hoewel dat ook geen Nederlands bedrijf meer is of dat dit bij Vodafone is of T-Mobile. Afsluitend hierbij merkt de gedeputeerde op dat het College veel van het advies van de commissie Kist volgt.

Tijdelijke leningen. Er is een kredietcrisis en dat betekent dat de balansen van de bedrijven op deze wereld langer worden en niet korter, m.a.w. er moet sprake zijn van meer eigen vermogen. Ook wil men meer zekerheden. Dat betekent dat de financiering veel lastiger is dan een jaar geleden. Alleen daarom al dient het netwerk niet tevergeefs op de kapitaalmarkt naar leningen te zoeken. Als publieke partij dient deelname geborgd te worden. Het gaat om een publieke taak. Voorts kan de lening een zeker rendement opleveren. De leningen zijn tijdelijk en wanneer die teruggehaald zouden moeten worden, is op dit moment nog niet te overzien. Als portefeuillehouder Financiën denkt dhr. Calon dat de looptijd zo lang mogelijk moet zijn. Er komen straks pakketjes van drie, vijf, zeven of tien jaar. Tien jaar levert de hoogste rente op. Kleine gemeenten die geld nodig hebben, zouden hun aandelen, conform wat dhr. Van der Ploeg zei, aan de provincie kunnen verkopen. De provincie kan dat in het netwerk wegzetten, want het rendement is goed. Daar het om een nutsfunctie gaat, moet overigens wel weer toestemming worden verkregen van de minister voor BZK.

Externe financiers. Dhr. Calon is er voorstander van om er geld vanuit de pensioenfondsen in te brengen. In bestuurlijke overleggen is dat jaren geleden voorgesteld. Wat is er mis mee om geld van de burgers in Nederland in het eigen land te investeren? In Den Haag zijn veel Kamerleden die denken dat, als die netwerken door anderen worden overgenomen, zij het daar voor het zeggen krijgen. Dhr. Calon vindt dat flauwe kul. Als je het aandeel van externe financiers niet laat uitstijgen boven 49,9% en de rest blijft in handen van de overheid, blijft de macht in handen van de overheid. Daarmee ondersteunt dhr. Calon de opmerkingen van mensen die er ook voorstander van zijn.

Governance en een ruimere beleidsvrijheid. Er is al een woest gevecht geleverd met de Raad van Bestuur van Enxsis om de statuten fatsoenlijk te krijgen en op een gegeven moment is zelfs gezegd dat de statuten zelf wel zullen worden opgesteld door de adviseurs van de provincie. Het is zo dat de investeringsruimte veel kleiner is dan bij Essent. De cashflow en de grote investeringen zijn bij Essent vele malen groter en deze worden in verhouding naar beneden teruggebracht bij het netwerkbedrijf. Aan de andere kant wil de provincie als aandeelhouder niet ondernemer gaan spelen. Ook niet van het netwerkbedrijf en de Raad van Bestuur moet ook binnen een beleidsplan handelingsvrijheid hebben, maar die is minder, gerekend in bedragen, dan bij Essent. De statuten zullen aan de Staten worden voorgelegd en dan kan er verder over gediscussieerd worden.

De Energiekamer houdt toezicht. Dhr. Calon denkt niet dat dit veranderd moet worden en dat er zwaardere instituties op gezet moeten worden.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) stelt dat als de netwerken behoren tot de publieke taak met een sterk publiek aandeelhouderschap, dan hoeft het publieke belang op zich niet via een *bypass* met toezichtorganen te worden gewaarborgd.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) stelt daartegenover dat er dan vele publieke aandeelhouders komen die allemaal hun eigen belang verdedigen in die netwerkbedrijven. Als dat het geval is, houdt dhr. Calon zijn hart vast. Als er een netwerkbedrijf is in Friesland en in Groningen en de Groninger Staten vinden dat een bepaalde kabel nog wel 10 jaar mee kan en de Friezen vinden van niet, heeft dhr. Calon liever een onafhankelijk instituut dat op basis van normen die zaak beoordeelt.

Dhr. **Moorlag** (PvdA) stelt dat waar het om gaat is dat er een nieuw systeem komt van *checks and balances*. Dan is het maar de vraag of door kopiëring van de statuten van Essent en het intact laten van de Energiekamer een goede oplossing wordt geboden. Dhr. Moorlag denkt dat een herijking zou moeten plaatsvinden om daarin een goed evenwicht te vinden. Het moet niet zo zijn dat vanwege de splitsing en de vervreemding er simpelweg wordt gekozen voor kopiëring. Er zal over doorgedacht moeten worden of dat een goed en toekomstbestendig model is met aan de ene kant borging via het publieke aandeelhouderschap en aan de andere kant borging via toezicht.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) stelt dat het model zeker niet toekomstbestendig zal zijn, want er wordt gestreefd naar optimalisatie van die netwerken. Die optimalisatie zal echt geen tien jaar duren. Dit spel gaat de komende twee of drie jaar op de wagen. Gezien dit gegeven is het maar de vraag of een heel principiële discussie over de statuten wel zo productief is. Dhr. Calon vindt dat hantering van de statuten van Essent en dan 'afgeknepen' met betrekking tot de *governance* en beloningsstructuur en de beleidsvrijheid van de directie veel praktischer is als vervolgens op de weg Kist, gezamenlijk met de rijksoverheid, wordt doorgedaan. Dhr. Calon is bereid om die discussie verder te voeren.

De waardering en 12,5 maal de Ebitda. In verband met de crisis denkt het College inderdaad net op tijd verkocht te hebben. Als je dat nu of verder in de toekomst zou doen, zou je er veel minder voor krijgen, om de simpele reden dat de consumptie van energie is afgenomen en de mogelijkheid tot financiering moeilijker is geworden. Alle factoren die van invloed zijn, zijn slechter. Het College denkt dus dat dit goede business is. Inzake de waardering van 12,5 maal de Ebitda is sprake van vertekening, want in het CBL-fund zit ook € 350 miljoen van RWE. Als je die erbij op telt zit je op een waardering van 12,9 maal de Ebitda. Als dat wordt vergeleken met wat er in de markt wordt betaald, is er maar één hoger. Dat betreft de koop van de nucleaire divisie van Britisch Power door een Frans bedrijf. Het gehele nucleaire pakket van kernenergie van Groot Brittanië wordt verkocht aan Fransen!

De kerncentrale. Dhr. Calon vindt het klinkklare nonsens dat de kerncentrale in Nederlandse handen moet blijven. Er is Nederlandse en Brusselse wetgeving die de hele zaak reguleert. Waarom is in de statuten geregeld dat de kerncentrale in publieke handen moet blijven? Dat heeft te maken met de B3-status, een pensioenstatus van ambtenaren. Er is in het verleden een fusie geweest en toen de statuten zijn samengesteld is bedongen dat de centrale in publieke handen moest blijven om de pensioenstatus te garanderen. Dat zit er achter en daarom is dit in de statuten opgenomen.

Verkoop aan Zeeland? Dhr. Calon moet dhr. Van der Ploeg een compliment geven. Het gaat hier om een idee dat nog nooit bij hem is opgekomen. Het idee kwam wel op om het juridisch eigendom van de centrale aan de staat te verkopen en inderdaad is deze aan de staat indertijd aangeboden aan de minister van Financiën, aan de minister van Economische Zaken en de minister-president, maar zij wilden dat niet hebben. Getracht wordt om binnen de statuten een overeenkomst te krijgen tussen RWE en Delta, EPZ. Als dat niet lukt, zal gebruik worden gemaakt van de juridische rechten die het College heeft. Dat betreft de splitsing van het juridische eigendom en het economische eigendom. Dan gaat het economische eigendom naar RWE en het juridische eigendom wordt dan zelf behouden. Hoeveel heeft RWE dan te vertellen? Alles! Zij betalen natuurlijk niet voor iets dat niets waard is. De minister zegt in de Kamer dat het niet mag gebeuren en niet zal gebeuren, maar hij heeft ook in de Kamer gezegd dat splitsing in geheel Europa zou plaatsvinden, maar dat blijkt niet zo te zijn.

Dhr. Calon houdt zich daarom liever even vast aan de juridische adviseurs van Essent, want tot nu toe bleken hun adviezen meer consistentie te hebben gehad en hebben zij vaker gelijk gekregen in vergelijking tot wat er allemaal in de Kamer is gezegd.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) wil het graag wat explicieter hebben. Heeft dat aanbod in de marge van een gesprek plaatsgevonden?

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat het geen schriftelijk aanbod is geweest. Het aanbod is wel aan alle drie genoemde personen gedaan.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) vraagt of dat aanbod is geschied vanuit alle aandeelhouders vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) bevestigt dat. Het aanbod is geschied vanuit de aandeelhouderscommissie en het bestuur van Essent. De aandeelhouderscommissie van Essent is nog nooit verdeeld geweest. Dat is een andere situatie dan bij Nuon. Er zijn open informatiekkanalen. Er is weleens een stevig debat, maar er is nog nooit verdeeld gestemd. Men was het eigenlijk altijd met elkaar eens.

Het percentage dat is verkocht. De Staten en raden moeten nog besluiten. Van de Colleges van GS en B en W heeft 90% besloten om te verkopen en minder dan 0,5% is tegen. Het resterende deel denkt nog na. In de aandeelhouderscommissie is 80% geregeld, maar dat moet thuis nog wel waar gemaakt worden. Als de Groninger Staten zouden besluiten om het even geheel anders te doen, heeft de gedeputeerde daar wel wat uit te leggen, maar hij gaat ervan uit dat dit niet gebeurt.

De splitsing. Dit is een interessant dossier. RWE is van plan om het hoogspanningsnetwerk af te splitsen, omdat het van Brussel zou moeten. Men wilde voldoen aan de voorwaarden die de Nederlandse regering kon stellen op basis van Brusselse wetgeving. Mw. Van der Hoeven dacht in Brussel voor elkaar te kunnen krijgen dat tot op distributieniveau gesplitst zou gaan worden, maar het tegendeel is het geval. Het lijkt nu zo te gaan worden dat splitsing helemaal niet meer nodig is. Kan de Nederlandse staat deze verkoop dan nog tegen houden? Volgens het College kan dat niet. Is dat dan nog wel eerlijk? Is dat dan nog wel een *level playing field*? Dat is precies wat steeds naar voren is gebracht in 2004 en daarmee heeft de provincie helaas gelijk gekregen.

Leveringszekerheid. Dat is bij wet geregeld. Het is ook niet zo dat al die stroomcentrales die aan de kust in Nederland in Nederlandse handen zijn. De Electrabel Eemscentrale bijvoorbeeld is in buitenlandse handen. Dhr. Calon denkt dat 60% van de Nederlandse stroomproductie in buitenlandse handen is, terwijl 20% ook nog eens import is. Tot nog toe heeft niemand zich daarover zorgen gemaakt. Het is ook nog eens zo dat als men die stroom 1000 km wil transporteren, die stroom weg is. Dat gebeurt dus niet en bovendien zijn er wetten en regels die dat verhinderen.

Scorede RWE het beste op duurzaamheid? Dhr. Calon weet dat niet, maar dat zal straks worden toegelicht. Het is wel zo dat het niet alleen de prijs is geweest die de doorslag gaf. Er is volgens de criteria gewerkt en RWE was op vele criteria de beste. Iedereen doet nu net alsof Essent kampioen duurzaamheid was en RWE een smeerboel. RWE heeft inderdaad veel bruinkolencentrales, maar er liggen wetten en regels aan ten grondslag in Duitsland. RWE wordt aandeelhouder van Essent en het complete pakket aan duurzaamheid en de investeringen die Essent zou gaan doen, wordt door RWE geborgd. Dhr. Calon meent dus dat er nu een partij bij komt met een hoop cash en power in die markt die er juist voor kan zorgen dat de investeringen in duurzame energie inderdaad plaatsvinden. Dat is veel sterker dan dat men dit hier ooit zou kunnen. De gedeputeerde verklaart op dit dossier precies andersom te redeneren. De gedeputeerde zal nog eens goed kijken naar de vraag van dhr. Van der Ploeg inzake Zeeland.

Miljoenen verloren in IJsland? Dhr. Calon benadrukt dat die niet zijn verloren, want er is nog steeds een vordering op € 10 miljoen en die zijn dus nog steeds niet verloren.

De inkomstenvraag van dhr. De Vey Mestdagh. De zaak ligt ingewikkelder. Het gaat om 9,3 plus € 350 miljoen in het CBL-fund. Er komen op enig moment cash-bedragen naar de provincie toe en daar wordt rendement op gedraaid. Het rendement zal dit jaar lager zijn dan het vorige jaar. Toen over deze deal werd gesproken in januari-februari werd uitgegaan van een rendement van ca. 5% - hetgeen door de gedeputeerde als te hoog werd ingeschat - en je zou het vergelijken met het dividend dat de provincie krijgt, geldt het volgende. Het gemiddelde dividend over de laatste 5 jaar ligt gemiddeld op € 20 miljoen. Dat bedrag moet worden vergeleken met het bedrag van € 36 miljoen en dat laatste ligt dus beduidend hoger. Het is wel zo dat onbekend is wat het rendement is dat je over zes jaar maakt als je een groot bedrag belegt. Aan de andere kant weet je ook niet in het geval dat Essent niet zou worden verkocht, hoeveel dividend je over die zes jaar zou krijgen. Zeker niet in een vechtmakkt, want dat kan dan wel eens € 0,00 zijn. De economische situatie overziend vindt het College dat in ieder geval qua prijs, maar ook qua andere criteria, een heel goede deal is gesloten.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) wil vragen of ...

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) merkt op dat geen namen zullen worden genoemd van andere partijen en ook geen prijzen.

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) reageert. Hij vindt het prima dat er geen prijzen of namen worden genoemd, maar uit het betoog van de gedeputeerde viel niet eens op te maken of RWE de hoogste bieder was.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) bevestigt dat RWE met afstand de hoogste bieder was, maar het ging niet

slechts om de prijs. Ook op de andere criteria scoorde RWE als de beste of als een na beste. Ook al was de prijs van RWE gelijk geweest aan die van een andere partij, was de keuze waarschijnlijk nog op RWE gevallen.

Milieu. Hierover was een hoop gedoe. Op de eerste plaats is de markt qua milieu helemaal ingezakt. Dat geldt ook voor de stroommarkt. Ga je dan wel krijgen wat je gedacht hebt te krijgen? Als je niet zou verkopen, wat zijn dan de alternatieven in de komende vijf tot tien jaar. Daar wordt naar gekeken. Wie verkoopt er eigenlijk? Juridisch en statutair verkoopt de Raad van Bestuur. Moet je dan als aandeelhouders (de aandeelhouderscommissie) daarover gaan vechten om hetzelfde proces als bij Essent te krijgen? Dhr. Calon is daar niet uit. Formeel zijn zij aandeelhouder en verkopen zij het bedrijf en is de provincie aandeelhouder van de Holding. Daarmee heeft zij niets te vertellen. Aan de andere kant zijn de verhoudingen met de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen niet zo dat als collectief wordt gezegd dat men het niet wil, zij de deal niet zo maar zullen doordrukken, want dan weten ze dat ze gedoe krijgen. Als aandeelhouder moet je je afvragen of je hier en detail mee wil bemoeien. Dhr. Calon is er zelf niet uit en ook niet of straks 'ja' of 'nee' gezegd moet worden. Hij denkt dat de prijs niet mee zal vallen en hij was de laatste in de aandeelhouderscommissie die zei dat toch maar doorgegaan moest worden, maar hij houdt zich het recht voor om straks toch 'nee' te zeggen.

De **voorzitter** geeft het woord aan dhr. De Nijs Bik voor een nadere toelichting.

Dhr. **De Nijs Bik** (Simmons & Simmons) gaat in op de risico's waarover vragen zijn gesteld. Vanuit juridische invalshoek is gekeken naar de vraag wat de restrisico's zijn na de verkoop. Deze kunnen worden gecategoriseerd in een drietal categorieën.

De eerste betreft het risico van de prijsaanpassing, want de prijs kan nog worden aangepast op grond van de schuldbalans van de vennootschap. Dat zal via een procedure die is afgesproken met de accountants, geschieden. Hoe groot die afslag is, is nu niet bekend. Door Essent zijn er wel bepaalde schattingen gemaakt. Dit is dus te duiden als een risico.

Een andere categorie betreft de gebruikelijke risico's die de verkoper heeft onder de afgegeven garanties. Daarvoor is een vast bedrag van € 875 miljoen afgesproken op basis van een transactiewaarde van € 9,3 of € 9,6 miljard. Dat is een uitstekend eindresultaat. Er is iets gezegd over de onderzoeken die plaatsvinden bij de provincies Limburg en Brabant. Dhr. De Nijs Bik kan garanderen dat ook die andere adviseurs de genoemde beperking van aansprakelijkheid tot € 875 miljoen ook heel goed vinden.

De derde categorie betreffen de resterende risico's. Wat resteert er boven die € 875 miljoen? Het is een beperkt aantal risico's. Ten eerste heeft dat te maken met de zogenaamde titelgaranties, d.w.z. dat de provincie eigenaar is van de aandelen. Het is logisch dat een koper zeker wil weten dat ook geleverd kan worden. De notaris zal dat verifiëren. Dit is eigenlijk een volstrekt academische garantie, maar het is gebruikelijk om er geen beperking aan te hechten.

Een ander restrisico betreft de CBL's. De CBL-risico's zijn voor een groot deel gevat in het bedrag van € 875 miljoen, maar voor een zeer beperkt aantal gevallen zijn die eigenlijk niet gecapt [gelimiteerd tot] op de uiteindelijke koopsom. Waar gaat het dan om? Het gaat om de risico's die uit het verleden voortvloeien. Die risico's bestaan nu ook al, of wordt verkocht of niet. Dat zijn risico's die te maken hebben met de splitsing en met de kruisgarantiestructuur die is opgetuigd voor de CBL's. Dat betekent dat om tegen de investeerders te kunnen zeggen dat men er niet op achteruit gaat, hebben het netwerkbedrijf zowel als het commerciële bedrijf afgesproken dat zij via een kruisgarantiestructuur tegen de investeerders zeggen dat men blijft instaan voor elkaars CBL's. Begrijpelijkerwijs zeggen beide partijen die de kruisgaranties afgeven, dat men zeker wil weten dat, als daar een probleem ontstaat dat veroorzaakt wordt door de ander, de schade teruggehaald moet kunnen worden. De conclusie is dat men in feite verantwoordelijk blijft voor de eigen CBL's onder het netwerkbedrijf en alles wat daarmee gebeurt. Dat geldt overigens precies zo voor RWE. Als er een probleem ontstaat onder de CBL's van het commerciële bedrijf met een effect op de kruisgarantiestructuur voor het netwerkbedrijf, kan RWE worden aangesproken. Het is een spiegelbeeld.

Dit is een belangrijke constatering. Het betekent wel dat ervoor gezorgd is dat de monitoring en het in de gaten houden van de nakoming van de CBL's goed geborgd moet zijn. Er is voor gezorgd dat de expertise ten aanzien van de CBL's, zowel bij het netwerkbedrijf als bij het commerciële bedrijf, goed is geborgd en er mensen zitten die verstand hebben van zaken en kunnen zorgen dat die *compliance* onder de CBL's kan blijven doorlopen.

Hoe is ervoor gezorgd dat er zoveel mogelijk comfort is dat die restrisico's zich niet gaan voordoen? Er zijn een aantal maatregelen genomen. Allereerst is dat de kruisgarantiestructuur. Verder is er een CBL-fonds in het leven geroepen. Als er een claim zou komen die te maken heeft met de

CBL's, wordt al eerste het CBL-fonds aangesproken dat voor de helft door de verkoper en voor de andere helft door de koper wordt gevuld. Voorts is met de Amerikaanse adviseurs afgesproken dat zij een opinie gaan afgeven over de risico's. Dat is een buitengewoon lijk en lastig leesbaar document met het doel om er meer comfort over te geven.

Tot slot is aan de Raad van Bestuur van Essent zelf gevraagd om een eigen oordeel, een *business judgement*, over de risico's te geven. Dat alles bij elkaar geeft naar het oordeel van dhr. De Nijs Bik voldoende comfort voor de restructurering. Zo ziet het risicopalet er uit.

Dhr. **Fuchs** (Lazard) kan kort zijn. Hij gaat in op de timing van de verkoop en de waardering en de vergelijking met Nuon. Gedurende het transactieproces zijn de marktomstandigheden aanzienlijk verslechterd en dat heeft invloed op de absolute hoogte van de biedingen. Ten tijde van de pogingen tot fusie met Nuon was Lazard ook adviseur van de provincie Groningen. Gedurende de afgelopen twee jaar heeft Lazard op diverse momenten waarderingen opgesteld van Essent en eerder van Nuon.

Wat opvalt is dat de waardering van Essent op basis van haar businessplan redelijk stabiel bleef. Steeds werd uitgekomen op een bedrag tussen € 8 en € 10 miljard. Verheugd was men toen RWE binnenkwam met een waarde van € 9,3 (of € 9,6 miljard afhankelijk van hoe je ernaar kijkt). Dit was overeenkomstig de range die net voordat de biedingen binnenkwamen, was opgesteld. Dat vond al tijdens de kredietcrisis plaats en dat was in lijn met waarderingen die twee jaar ervoor al waren opgesteld toen de markten er nog veel beter uitzagen.

In vergelijking met Nuon dient men te beschikken over zeer gedetailleerde informatie, want anders is het appels en peren vergelijken. Een belangrijke indicator voor de waardering is de winst-multiple. Dat betreft een algemeen geaccepteerde methode. Dhr. Calon gaf al aan dat de multiple die voor Essent is geboden een van de hoogste is uit de Europese energietransacties, maar ook als met Nuon wordt vergeleken, ligt de waarde daarvan substantieel hoger dan de waarde van de multiple die voor Nuon wordt betaald. Dat kan te danken zijn aan bedrijfsmatige redenen, maar er is zeker geen extern aantoonbare aanleiding om te veronderstellen dat Essent een minder goede deal dan Nuon heeft gesloten en wellicht is het eerder andersom.

Dhr. **De Nijs Bik** (Simmons & Simmons) gaat in op de vraag of vanuit juridische optiek het bod van RWE het beste bod is. Het antwoordt luidt 'ja'. Los van de prijs is gekeken naar de overige voorwaarden, het garantiepakket dat vanuit Essent moet worden afgegeven. Daarop werd goed gescoord.

Wat buitengewoon belangrijk is, is het executierisico. Hoe zeker is het dat, als de overeenkomst met RWE wordt ondertekend, de deal ook door gaat? Twee punten zijn voor dit risico van belang.

Het eerste punt betreft de mededinging. Er is een analyse gemaakt en het bleek dat RWE ook hierop goed scoorde, behalve dat er in Duitsland wellicht een *divestment* moet plaatsvinden.

Het tweede punt is de financiering. Hoe zeker is het dat RWE deze transactie kan betalen? Toen de biedingen binnen kwamen, is daarover van RWE met afstand het meeste comfort verkregen. Ook dat is een buitengewoon belangrijk element geweest.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) geeft een toelichting op de term *divestment*. In verband met de van kracht zijnde mededingingsbepalingen zal RWE in Duitsland een bedrijfsonderdeel dienen te verkopen.

Verder gaat het er niet alleen om of RWE de deal inderdaad kan betalen, maar ook om de vraag of het nieuwe bedrijf het duurzame investeringsplan dat is opgesteld voor de komende vijf tot tien jaar, fatsoenlijk kan uitvoeren. Of ontstaat een situatie van een *venture capitalist*: kopen, strippen en doorverkopen? Met ander woorden: wat is de duurzame toekomst van dat nieuwe bedrijf? Dat is dus het vervolg op de vraag of ze het wel kunnen betalen. RWE is daarin met afstand de beste.

De **voorzitter** veronderstelt dat de vragen die zijn gesteld, allemaal zijn beantwoord.

Dhr. **Stevens** (ChristenUnie) vraagt naar het eventuele risico dat de minister toch nog roet in het eten gooit. Het mag dan wel zo zijn dat de minister geen gelijk heeft, maar zij heeft wel in haar brief duidelijk gemaakt dat Borssele in Nederlandse handen moet blijven. Verder is volgens de stukken in verband met de splitsing alvast een juridische procedure gestart voor het geval dat de rechter de wet onverbindend verklaart. Dat zijn toch allemaal onstabiele omstandigheden die ertoe zouden kunnen leiden dat de minister of de rechter roet in het eten gooit en dat de zaak niet doorgaat.

Dhr. Stevens waardeert het dat de gedeputeerde zegt dat de minister geen gelijk heeft, want RWE zou het op dat punt beter weten, maar toch is hier sprake van risico's.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) corrigeert. Niet RWE weet het beter, maar de adviserende juristen die bij dit proces betrokken waren.

Dhr. **De Vey Mestdagh** (D66) komt terug op de inkomsten. Het is van belang dat de inkomsten op peil blijven na verkoop van Essent. De gedeputeerde heeft gesproken over € 36 miljoen. Het is niet duidelijk of dit inclusief of exclusief op de bank komt van de totale opbrengst of dat dit exclusief is met betrekking tot het geld dat bijvoorbeeld in de regiotram zal worden gestopt. Kan de gedeputeerde de commissie daarover een A4-tje verstrekken met een berekening over de inkomsten in de toekomst met de daarvoor gehanteerde aannames daarbij? Zo kunnen de Statenleden een idee krijgen over de te verwachten inkomsten als dit totale verhaal is afgewikkeld.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) antwoordt dat dit op een manier kan gebeuren zonder dat vertrouwelijke gegevens worden weggegeven. Bij het bedrag van € 36 miljoen wordt uitgegaan van een bepaald dividend uit het netwerkbedrijf en een bepaald rendement op het geld dat op bepaalde momenten zal worden ontvangen. Gezegd is dat die € 36 miljoen te vergelijken is met de € 20 miljoen die de laatste vijf jaar gemiddeld is ontvangen. Dhr. Calon zegt toe dat hij zijn best zal doen om zo'n financieel overzicht te maken. Dat kan mogelijk in het financieel overzicht voor de lange termijn.

De claim tegen de staat komt al voort uit het standpunt dat het College in 2004 heeft ingenomen, namelijk dat als de staat vindt dat het bedrijf wordt gesplitst, de waarde daarvan wordt aangetaast. De Kamer heeft zelf onafhankelijk onderzoek laten doen om te kijken naar kruissubsidies en malversatie tussen netten en productie. Daar is uitgekomen dat er niets aan de hand was en vervolgens is de splitsingswet doorgezet, waarmee de backing bij het PLB verloren ging en duurder moest worden ingekocht voor gas, stroom en olie. Dat heeft geld gekost, ook voor de consumenten. Dat wordt dus aangevochten. De eerste slag is verloren, maar er wordt doorgegaan.

Het tweede punt is dat de minister natuurlijk zand in de machine kan gooien en de zaak kan tegenhouden. Echter, de wetgeving zoals nu van kracht, staat dit toe. Verder hebben geïsoleerde bedrijven in gesplitste vorm in Nederland geen toekomst. Daarom is indertijd gestreefd naar de fusie met Nuon met een Holding daarboven op Europees niveau. Dat is niet geaccordeerd. Dan dienen toch de financiële waarden te worden gewaarborgd en verder dient ervoor gezorgd te worden dat kinderen en kleinkinderen met een zekere mate van leveringszekerheid gas en stroom tegen redelijke tarieven kunnen krijgen. Het gas is hier over 25 jaar op en dan moet je een grote partij zijn om goedkoop gas in te kunnen kopen en als je investeringen wilt doen in duurzame energie, moet je geen kleine partij zijn, want dan heb je niet voldoende cash en dan moet je duurder lenen. De deal moet dus doorgaan en als de minister de wet verandert, dan ontstaat dezelfde situatie als met de splitsing, want dan doet de minister iets dat nadelige effecten heeft. Dhr. Calon verwacht dat de minister dat niet gaat doen.

De **voorzitter** vraagt wanneer het overzicht tegemoet kan worden gezien. Kan dat bij het verslag⁵?

Dhr. **Van der Ploeg** (GroenLinks) merkt op dat hij nog wel vragen heeft, maar dat hij die nu niet meer zal stellen, omdat het al laat is.

Dhr. **Calon** (gedeputeerde) doet het aanbod dat, als er nog technische vragen zijn, die mondeling of schriftelijk worden gesteld en dat het College die zo snel als mogelijk schriftelijk zal beantwoorden.

De **voorzitter** acht dat een goed aanbod. Hij dankt de gasten voor hun inbreng en de commissie voor het uithoudingsvermogen en inzet en wenst iedereen wel thuis.

13. Sluiting

De vergadering wordt gesloten om 24.00 uur.

⁵ In plaats van via het verslag worden de Staten hierover per brief geïnformeerd

Toegezegde bijlagen bij het verslag

Zie pagina 7 verslag

Landencriterium

In de "oude" Regeling uitzettingen derivaten decentrale overheden (Ruddo) was het landencriterium alle landen binnen de Europese Economische Ruimte (EER). In december 2008 hebben wij op basis van het toenmalige concept Ruddo het landencriterium teruggebracht naar Eurozone en een minimale landenrating van Aa ingevoerd. In de nieuwe Ruddo is het landencriterium weer teruggebracht naar EER. Er is niet voor gekozen om de geografische afbakening nader te beperken tot Europese Unie (EU) of Eurozone omdat een nader geografische afbakening geen relatie heeft met kredietwaardigheid (ook landen binnen de EU kunnen onvoldoende kredietwaardig zijn) en omdat dit een onnodige beperking vormt op de internationaal overeengekomen vrijheid van internationaal kapitaalverkeer.

In het Besluit Leningvoorwaarden Decentrale Overheden (BLDO) is vastgelegd dat decentrale overheden uitsluitend mogen lenen, uitzetten en garanderen in euro's, dit ter voorkoming van valutarisicos.

Ter informatie

Landen in:

Eurozone: België, Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Finland, Portugal, Frankrijk, Spanje, Griekenland, Slovenië, Luxemburg, Cyprus, Ierland, Malta, Italië en Slowakije.

EU: Eurozone + Denemarken, Zweden, Verenigd Koninkrijk, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Roemenië en Bulgarije.

EER: EU + Noorwegen, IJsland en Liechtenstein.

Toezeggingenlijst commissie B&F

(bijgewerkt t/m commissievergadering op 8 april 2009)

	Datum	Onderwerp	Streefdatum	Portefeuille- houder
1.	21/01/09 (p. 8 en 12)	<i>Managementcontract Beheer Wegen en Kanalen</i> De Staten ontvangen een tussenba- lans m.b.t. het Managementcontract.	<i>eind 2010</i>	Bleker